

ΙΔΙΩΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΟΥ.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗι.

Ἐκ τῆς Τυπογραφίας τῆς *Ἀμαλθείας*.

1866.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἡ παροῦσα συλλογὴ τῶν *ἰδιωτικῶν* ἐμπεριέχει λέξεις καὶ φράσεις τῆς πατρίδος μου Πάρου, τὰς ὁποίας καλῶ ἐνίοτε καὶ λέξεις τῆς συνηθείας, διότι πρὸς ἐμὲ ἡ νησιωτικὴ διάλεκτος εἶναι συνηθεστέρα τῶν ἄλλων. Ἀνέγραψα ὅμως καὶ ἄλλων τινῶν τόπων λέξεις, ὧν τινὰς μὲν αὐτὸς ἐγὼ ἤκουσα, ἄλλας δὲ καὶ παρὰ φίλων ἔμαθον, μνημονεύσας καὶ αὐτοῦ τοῦ τόπου· τὰς πλείστας μάλιστα ἐκ τῶν δευτέρων παρέλαβον ἐκ μικρῶν τινων χειρογράφων συλλογῶν μαθητῶν τῆς ἐνταῦθα Εὐαγγελικῆς σχολῆς, αἵτινες ἐγένοντο διὰ τῆς ἐπιμελείας τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ φίλου κυρίου Κ. Ξανθοπούλου διευθυντοῦ τῆς αὐτῆς σχολῆς, πρὸς ὃν χάριν ἐνταῦθα ὁμολογῶ. Ἐκ δὲ τῶν προεκδοθεισῶν συλλογῶν εἶχον μόνον τὰ Ἄτακτα τοῦ Κοραῆ, τὸ λεξικὸν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης τοῦ Βυζαντίου καὶ τὰς ἐκδοθείσας ἐν τῷ Φιλίστορι, ὅπου ἀνατρέχων παρετήρουν ἂν ἡ ἀναγραφομένη ὑπ᾽ ἐμοῦ λέξις εὑρίσκετο καὶ ἐν ἐκείνοις· ἀνέγραψα δέ τινας καὶ ἐν αὐτοῖς ὑπαρχούσας παρατηρήσας διαφορὰν εἴτε εἰς τύπον εἴτε καὶ εἰς σημασίαν. Ἂν δέ τινες ἐκ τῶν ἐμῶν λέξεων ἀνεγράφησαν καὶ ὑπὸ ἄλλων εἰς προεκδοθείσας συλλογὰς ἀγνοῶ, διότι τὰς τοιαύτας συλλογὰς οὔτε ἔχω, οὔτε ἠδυνάμην, ἂν εἶχον, νὰ ἀνατρέξω εἰς αὐτὰς ἕνεκα τῆς δυσκολίας, τὴν ὁποίαν παρέχει ἡ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διασπορὰ αὐτῶν· εὐχῆς ἔργον εἶναι ἂν εὑρίσκετο χείρ τις δεξιὰ νὰ συλλέξῃ εἰς ἓν ὅλην ἐκείνην τὴν ἄτακτον ὕλην, ἵνα ἀποβῇ τέλος χρήσιμος. Εἰς πολλὰς λέξεις καὶ φράσεις προσέθηκα καὶ τὰς ἀντιστοίχους ἢ ἀναλόγους τῆς ἀρχαίας, τὸ μὲν διότι ἐξ αὐτῶν ἔλαβα ἀφορμὴν ἀναγινώσκων τοὺς ποιητὰς καὶ πεζοὺς νὰ ἐνθυμηθῶ πολλὰς τῆς νεωτέρας, τὰς ὁποίας καταγράφων συνῆπτον εὐθὺς ὁμοῦ, τὸ δὲ καὶ διότι πολλαχῶς τοῦτο ἔκρινα ὠφέλιμον.

Ἐν Σμύρνῃ, 16 Ἀπριλίου 1866.

ΙΔΙΩΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΟΥ.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ.

Ἐκ τῆς Τυπογραφίας τῆς *Ἀμαλθείας*.

1866.

« Ὥσπερ ἡμῖν τὰ τῶν ἰατρῶν φάρμακα χρώμασιν ἢ ὀσμαῖς πεποικιλμένα, ἄλλα φαίνεται τὰ αὐτὰ ὄντα, τῷ δέ γε ἰατρῷ, ἅτε τὴν δύναμιν τῶν φαρμάκων σκοπουμένῳ, τὰ αὐτὰ φαίνεται, καὶ οὐκ ἐκπλήττεται ὑπὸ τῶν προσόντων· οὕτω δ' ἴσω· καὶ ὁ ἐπιστάμενος περὶ ὀνομάτων τὴν δύναμιν αὐτῶν σκοπεῖ καὶ οὐκ ἐκπλήττεται, εἴτι πρόσκειται γράμμα ἢ μετάκειται ἢ ἀφῄρηται ἢ καὶ ἐν ἄλλοις παντάπασι γράμμασίν ἐστιν ἡ τοῦ ὀνόματος δύναμις. »

Πλάτων ἐν Κρατύλῳ σ. 594.

Α.

ΑΒΑΛΛΙΖΩ. Ἐν Κυθήροις λεγόμενον τὸ *ἀβαλλίζω* σημαίνει παίζω ὡς παιδίον· ἔγεινε δὲ κατὰ πλεονασμὸν τοῦ *α* ἐκ τοῦ βαλλίζω, ὅπερ ὑπάρχει παρ' Ἀθηναίῳ 8, σελ. 362 καὶ ἑρμηνεύεται, « κωμάζω, χορεύω, ᾄδω πρὸς αὐλὸν ἢ πρὸς τὸν ἦχον κυμβάλων καὶ τυμπάνων ». ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. 4, σελ. 43 σημειώνει λαβὼν ἐκ τοῦ Δουκαγγίου τὰ βαλλίζω, βαλλισμός, βαλλιστής=ὀρχοῦμαι, ὄρχησις, ὀρχηστής, τὰ ὁποῖα ἀγνοῶ ἂν σώζονται ἐν τῇ συνηθείᾳ.

ΑΓΕΡΑΝΟΣ. Οὕτω λέγεται εἶδος χοροῦ σωζομένου ἔτι ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους Πάρῳ καὶ Μυκόνῳ. Τὸν ἀγέρανον χορεύουσι κατὰ τὰς ἀποκρέας συνήθως κόραι καὶ νέοι ἄγαμοι ἀναμίξ, οἵτινες κρατοῦντες τὰς χεῖρας ἀλλήλων ἀποτελοῦσιν ἱκανῶς εὐρὺν κύκλον. Ὁ πρῶτος τοῦ χοροῦ ῥυθμίζων τὰς διαφόρους κινήσεις καὶ τοὺς βηματισμοὺς ᾄδει κατὰ διαστήματα δίκην στροφῶν ᾆσμα, ὅπερ ἐπαναλαμβάνουσιν ὁμοίως πάντες οἱ ἄλλοι χορευταί. Ὁ ἐν τῷ ᾄδειν χρόνος τοῦ ᾄσματος, ἀποτελούμενος ἐκ τῆς γοργοτέρας ἢ βραδυτέρας ἐκφωνήσεως τῶν συλλαβῶν μιᾶς ἢ πλειόνων λέξεων καὶ ἐκ τῆς ὁμοίας ἐπαναλήψεως τῶν λοιπῶν λέξεων τοῦ στίχου, κανονίζει κυρίως καὶ τὸν ῥυθμὸν τῆς ὅλης ὀρχήσεως. Τὰ ἐν τούτῳ τῷ χορῷ ᾀδόμενα ᾄσματα ἔχουσι μᾶλλον ἐπικὴν παρὰ λυρικὴν σύνθεσιν. ἑνὸς τοιούτου ἡ ἀρχὴ ἔχει ὧδε :

Βασιλοπούλ' ἁρμάτωνεν ὁλόχρυσο καράβι·
βάζει πανιὰ μεταξωτὰ κατάρτια φιλτισένια. (*)

(*) Σημ. Ὁλόκληρον δὲ τὸ ᾆσμα ἔχει ὡς ἑξῆς, κατὰ τὴν ὑπαγό-

Ὁ χορὸς οὗτος ὑπῆρχε καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους· καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Θησέως κεφ. 21 λέγει τὰ ἑξῆς· « Ἐκ δὲ τῆς Κρήτης ἀποπλέων (ὁ Θησεὺς) εἰς Δῆλον κατέσχε καὶ τῷ θεῷ θύσας καὶ ἀναθεὶς τὸ ἀφροδίσιον, ὃ παρὰ τῆς Ἀριάδνης ἔλαβεν, ἐχόρευσε μετὰ τῶν ἠϊθέων χορείαν, ἣν ἔτι νῦν ἐπιτελεῖν Δηλίους λέγουσι, μίμημα τῶν ἐν τῷ Λαβυρίνθῳ περιόδων καὶ διεξόδων ἔν τινι ῥυθμῷ παραλλάξεις καὶ ἀνελίξεις ἔχοντι γινομένην, καλεῖται δὲ τὸ γένος τοῦτο τῆς χορείας ὑπὸ Δηλίων *γέρανος*, ὡς ἱστορεῖ Δικαίαρχος ». Καὶ ὁ Πολυδεύκης ἐν Ὀνομ. 4. 101· « Τὴν δὲ γέρανον (χορείαν) κατὰ πλῆθος ὠρχοῦντο ἕκαστος ὑφ᾽ ἑκάστῳ κατὰ στοῖχον, τὰ ἄκρα ἑκατέρωθεν τῶν ἡγεμόνων ἐχόντων, τῶν περὶ Θησέα πρῶτον περὶ τὸν Δήλιον βωμὸν απομιμησαμένων τὴν ἀπὸ τοῦ λαβυρίνθου ἔξοδον ». Παρ᾽ ἡμῖν δὲ εἷς ἡγεμὼν τίθεται ἐν τῷ χορῷ τούτῳ, ὅστις πρῶτος τοῦ χοροῦ λέγεται, ὑπὸ δὲ τῶν ἀρχαίων καθ᾽ Ἡσύχιον *γερανουλκός*: « ὁ τοῦ χοροῦ τοῦ ἐν Δήλῳ ἐξάρχων ».

ΑΓΙΑΛΠΑΣ. Οὕτω κατὰ παραφθορὰν λέγεται ὁ *αἰγίλωψ* λατ. avena, φυτόν τι ὁμοιάζον τὸν σῖτον· γίνεται ὅμως ὑψηλότερος αὐτοῦ καὶ δὲν σχηματίζει στάχυν ἐκ τοῦ αὐτοῦ σημείου τῆς ῥίζης ὡς αὐτὸς ὁ σῖτος καὶ ἡ κριθή, ἀλλ᾽ ἐκπέμπει διάφορα κλονίδια εἰς πλείονα ἄλλα διακλαδιζόμενα ἐπὶ

ρευσιν τῆς Κυρίας Σοφίας Βαρβαρήγου, θυγατρὸς τοῦ δημάρχου Ναούσης.

Βασιλοπούλ᾽ ἀρμάτωνεν ὁλόχρυσο καράβι·
βάζει πανιὰ μεταξωτὰ κατάρτια φιλτισένια,
βάζει κι᾽ ἀντενοκάταρτα χρυσᾶ μαλαματένια,
βάζει καὶ ναύταις διαλεχτοὺς κι᾽ ἀπάρθενα κοράσια.
Τοῦ ῥήγα γυιὸς τὴν κυνηγᾷ μὲ δυὸ μὲ τρεῖς φεργάδαις·
Σουλτάνα δός μ᾽ ἕνα φιλὶ καὶ πάρε μιὰ φεργάδα·
θέλεις τὴν κόκκιν᾽ ἔπαρε, θέλεις τὴν τσιχμιζένια,
θέλεις τὴν χρυσοπράσινη ποὖχαι ἀπατός μου μέσα.
Εὔμορφος ποὖσαι ῥήγα γυιὲ, μ᾽ ἄσχημα συντυχαίνεις·
ἔλα νὰ πολεμήσωμε κι᾽ ὅποιος νικήσει, ἂς πάρῃ
μὰ θέλ᾽ ὁ θεὸς κι᾽ ἡ μοῖρά της καὶ σκλάβο τόνε παίρνει·
εἰς τὸ κουπὶ τὸν ἔβαλε στὴ τσιχμιδιὰ φεργάδα.
Τράβα τοῦ ῥήγα γυιὲ κουπὶ, ὅσο νὰ βγῇ ψυχή σου.
Σουλτάνα κάμε ψυχικὸ δι᾽ ἕνα μουχαμέτη,
καὶ βγάλε μ᾽ ἀπὸ τὸ κουπὶ καὶ βάλ᾽ με στὸ τιμόνι.
Τράβα νὰ πᾶμ᾽ ν᾽ ἀράξωμε στὴ Πόλις τὰ β[illegible]ζια,
νὰ πᾶν᾽ οἱ ναύταις γιὰ νερὸν κι᾽ ὁ μάγειρος γιὰ ξύλα·
νὰ [illegible] χορταίν᾽ ὁ νιὸς φιλὶ κι᾽ ἡ κόρη τὰ παιγνίδια.

τοῦ πέρατος τῶν ὁποίων σχηματίζεται εἷς κόκκος μετὰ τοῦ ἐνδύματός του, φύεται ἐντὸς τοῦ σίτου καὶ τῆς κριθῆς· ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς γύρους τῶν χωραφίων καὶ εἰς χερσαῖα μέρη· καὶ τὸ εἶδος τοῦτο ἐπονομάζεται ἀγριαγιάλπας ἢ κουφαγιάλπας (ἄγριος, κωφὸς αἰψίλωψ), ὑπὸ δὲ τῶν φυτολόγων **avena fatua**.

ΑΓΙΑΣΜΑ. Ἁγιάσμα λέγεται τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς μιγνύουσι μὲ τὸν οἶνον· ἅμα δῆλον ὅτι πατήσωσι τὰ σταφύλια καὶ ἐκθλίψωσι τὸ γλεῦκος, χύνουσιν ὕδωρ ἐντὸς τῶν στεμφύλων, ὅπερ ἀφίνουσί τινας ἡμέρας· ὕστερον ἀφαιρέσαντες τοῦτο τὸ ὕδωρ, τὸ ἁγιάσμα, ἐμβάλλουσιν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ βαρελίου, ὅπου καὶ ὁ οἶνος, ὅστις μετὰ τὴν ἀπόβρασιν γίνεται τὸ δὴ λεγόμενον *κρασί*. Τὸ ἁγιάσμα οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὸν ἁγιασμόν, ὡς ἤθελέ τις ὑποθέσει, διότι οὐδὲν τοιοῦτον γίνεται, παρεφθάρει δὲ ἡ λέξις ἐκ τοῦ *ὑγίασμα* (α), ὅπερ παρὰ τὸ ὑγιάζω. Ἁγιάσμα λοιπὸν θὰ εἴπῃ, ὕδωρ τιθέμενον ἐν τῷ οἴνῳ ὑγείας χάριν, διότι τὸ ζωροποτεῖν ἐθεωρεῖτο, καθὼς καὶ εἶναι, βλαβερόν· καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐκεράννυον τὸν οἶνον ὕδατι οὐχὶ οἰκονομίας, ἀλλ᾽ ὑγείας ἕνεκα. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν Διόνυσον, τὸν θεὸν τοῦ οἴνου, ἐπωνόμαζον ἰατρὸν καὶ *ὑγιάτην*, ὡς ὁ Εὐστάθιος ἐν Ὀδ. I, σελ. 1624, 30 λέγει· « οὕτω γὰρ ἂν μὴ βλαπτομένου τοῦ πίνοντος καλῶς ἂν ὁ Διόνυσος Ἰατρὸς ἔτι δὲ καὶ ὑγείας αἴτιος· καθότι καὶ ἡ Πυθία εἴρηκέ τισι Διόνυσον *ὑγιάτην* καλεῖν, ὅπερ ἐστὶν αἴνιγμα τοῦ τὸν οἶνον ὑγιαστικὸν εἶναι ». Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἐκαυχῶντο ὅτι πρῶτοι ἐξεῦρον τὴν τοῦ οἴνου κρᾶσιν εἶχον ἱδρύσει ἱερὸν ὀρθοῦ Διονύσου. « Τὴν γὰρ σύμμετρον κρᾶσιν τοῦ οἴνου ὑπὸ Ἀμφικτύονος βασιλεύσαντος διδαχθῆναί φασιν Ἀθηναίους καὶ διὰ τοῦτο ἱερὸν ὀρθοῦ Διονύσου ἱδρύσασθαι· τότε γὰρ ὀρθός ἐστι τῷ ὄντι καὶ οὐ σφαλερός, ὅταν συμμέτρως καὶ κεκραμένως πίνηται ». Ἀθην. 5. σελ. 179, e.

ΑΓΚΑΘΗΤΗΣ. Οὕτω λέγεται εἶδός τι μύκητος, ὀλίγον τι ὑψουμένου ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία αὐτοῦ ἀγ-

---

Σημ. Τὸ α τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ ὀνόματος ἁ γ ι ά σ μ α, δὲν προῆλθεν ἐξ ἐναλλαγῆς τοῦ υ εἰ. α, ὑγίασμα,—ἁγιάσμα, ἀλλὰ πρῶτον ἀπεκόπη τὸ υ ὡ. καὶ εἰ. τὰς τῆς αὐτῆς ῥίζης λέξεις, ὑγεία, ὑγιαίνω, ὑγιηρός,—γειά, γιαίνω, γιερός, ὡς καὶ εἰς τὰ ὑψηλὸς, ὑδράργυρος,—ψηλός, διάργυρος, εἰς ἃ ἔπειτα προσετέθη τὸ α—ἀψηλός, ἀδιάργυρος, ὡς ἁπλῶς προσετέθη καὶ εἰς τὰ ἀσταφίδα, ἀμασχάλη, ἀσφενδόνα.

καθήτης=ἐγκαθήτης παρὰ τὸ ἐγκαθῆσθαι. ἄλλο εἶδος μύκητος εἶναι τὸ λεγόμενον *λαόρχιον*, ὅ ἐστι λαγόρχιον (λαγὼς—ὄρχις), λαβὸν τὴν ὀνομασίαν ἐκ τοῦ σχήματός του, ἐπειδὴ εἶναι σφαιροειδές. Τὸ λαόρχι μόλις φαίνεται κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. ἀμφότερα δὲ τὰ εἴδη ταῦτα εἶναι ἐκ τῶν καλλίστων, ἐπειδὴ εἶναι σαρκώδη καὶ ἧττον ὑδαρῆ. Ἄλλο εἶδος εἶναι ὁ λεγόμενος *γλιστρήτης*, πολὺ ὑδαρὴς καὶ ὀλίγον τιμώμενος. Ὁ μύκης οὗτος φύεται συνήθως ἐντὸς τῶν σπαρτῶν. *γλιστρήτης* ἐπίσης λέγεται καὶ τὸ νεωστὶ πεπηγὸς γάλα. Τὰ διάφορα ἄλλα εἴδη τῶν μυκήτων ἐπονομάζονται ἐκ τοῦ χρώματός των π. χ. *μαυραμάνιτας*, *κοκκιναμάνιτας* κτλ.

ΑΓΡΙΟΚΟΛΛΗΤΣΙΑΝΟΣ. Οὕτω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ εἶδός τι κολλητσιάνου, ἀκαλήφης, ὅστις ἔχει τοὺς πλοκάμους μακροτέρους μέν, ἀλλὰ καὶ τραχυτέρους καὶ φυτωδεστέρους, καὶ διὰ τοῦτο μὴ τρωγόμενος· ὁ δὲ μικροτέρους ἔχων τοὺς πλοκάμους εἶναι σαρκωδέστερος καὶ διὰ τοῦτο ἐδώδιμος. Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ τῶν ζώων ἱστορίᾳ 4, σελ. 97, 32 (ed Bekker) διακρίνει δύο εἴδη, ἄνευ ἰδιαιτέρας ὀνομασίας ἑκατέρου τοῦ εἴδους, λέγων· « Γένη δὲ ἀκαληφῶν ἐστι δύο, αἱ μὲν ἐλάττους καὶ ἐδώδιμοι μᾶλλον, αἱ δὲ μεγάλαι καὶ σκληραί, οἷαι γίνονται καὶ περὶ Χαλκίδα ».

ΑΔΙΑΝΤΡΟΠΟΝ *δένδρον* ἢ *φυτόν*. Οὕτω λέγουσιν οἱ γεωργοὶ ἐκεῖνα τῶν δένδρων ἢ τῶν φυτῶν, ὅσα βλάστησιν μόνον μεγάλην ἔχοντα δὲν φέρουσι καὶ τὸν ἀνάλογον καρπὸν ἢ ὅσα εὐκόλως ἅμα φυτευθῶσι ῥιζοβολοῦσι καὶ αὐξάνουσι καὶ ἁπλώνονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὡς εἶναι ἡ συκῆ, ἡ ἄμπελος καὶ ὁ βάτος· εἶναι δὲ μεταφορὰ ληφθεῖσα ἐξ ἐκείνου τοῦ εἴδους τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες καὶ πέρα τοῦ οἰκείου αὐτοῖς τόπου ἁπλώνονται ἢ κολλῶσι καθὼς οἱ βάτοι. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ὑβρισταὶ λέγονται, καθὼς καὶ τὰ δένδρα καὶ *τὰ φυτὰ ὑβριστικά*. Θεοφρ. περὶ φυτ. αἰτίων 3, 15, 4, « τὰς δὲ ἐν τοῖς ἐφύδροις, ἢ ὅσα τῶν γενῶν *ὑβριστικὰ* τοῦ ἦρος ὅπως διεσκεδασμένου τοῦ ὑγροῦ καὶ τμηθείσης ἐν ὥρᾳ τοῦτ' ἀπορρυῇ· διὰ γὰρ τὸ πλῆθος οὐ πεττούσας τοῦθ' *ὑβρίζειν* ἄλλως καὶ ἐκκληματοῦσθαι ».

ΑΙΨΑ. Ἐν Ἀπειράνθῳ, χωρίῳ τῆς νήσου Νάξου, σώζεται μέχρι σήμερον λεγόμενον τὸ παρ' ἐπικοῖς μόνον εὔχρηστον ἐπίρρημα αἶψα. ἐν ᾧ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὡς γνωστόν, λέγεται *αἰψά*, ἐξ οὗ γίνεται καὶ ἐπίθετον *αἰψύς*.

ΑΚΡΙΔΑ. Ἐκτὸς τοῦ γνωστοῦ ζωϋφίου λέγεται προσέτι ἐν τῇ συνηθείᾳ ἀκρίδα καὶ τὸ φυμάτιον, ὅπερ γεννᾶται ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν βλεφάρων κατὰ τὸν ἔσω κανθόν. τὸ φυμάτιον τοῦτο εἰς ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη λέγεται *κριθαράκι*. Τὰ μικρὰ παιδία λέγουσιν ὅτι θὰ κάμῃ τις ἀκρίδα, ὅστις ἔχων τι δὲν μεταδίδει τῷ μὴ ἔχοντι. Εἰς τοῦτο δὲ συνήθης φράσις εἶναι· « ὁ ἀκριβὸς κάμνει ἀκρίδα ».

ΑΛΗΔΩΝΑ. Οὕτω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ εἶδός τι πολύποδος, ὅστις ἔχει μακροτάτους μὲν πλοκάμους, οὐχὶ δὲ καὶ τόσον χονδρούς, ὡς εἶναι οἱ πλόκαμοι τῶν συνήθων πολυπόδων. Ἡ ἀληδώνα καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν ζ. ἱστορίᾳ 4, σελ. 84, 19 *ἐλεδώνη*, « ἄλλα τε δύο (γένη πολυπόδων), ἥτε καλουμένη *ἐλεδώνη*, μήκει τε διαφέρουσα τῷ τῶν ποδῶν καὶ τῷ μονοκότυλον εἶναι μόνην τῶν μαλακίων (τὰ γὰρ ἄλλα πάντα δικότυλά ἐστι) ».

ΑΜΜΟΥΔΥΤΗΣ. Οὕτως ἐπονομάζεται εἶδός τι καρκίνου ἐνδιατρίβοντος ἐν τῇ ἄμμῳ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχοντος τὸ δέρμα λευκότερον τοῦ τῶν ἄλλων καρκίνων καὶ ἁπαλώτερον, τοὺς δὲ πόδας λεπτοτέρους καὶ μακροτέρους. καὶ ἔν τινι ἐπιγράμματι τῆς ἀνθολογίας ἀποδίδεται τὸ αὐτὸ ἐπίθετον εἰς καρκῖνον. Delet. Epigram. Jacobs p. 408, cap. x. ep. 79.

Ῥαιβοσκελῆ, δίχαλον, *ἀμμοδυόταν*,
ὀπισθοβάμον', ἀτράχηλον, ὀκτάπουν,
νήκταν, ἐρυμνόνωτον, ὀστρακόχροα
τῷ Πανὶ τὸν πάγουρον ὁρμιηβόλος
ἄγρας ἀπαρχὰν ἀντίθησι Κώπασος.

Οἱ δὲ εἰς τὰς πέτρας καὶ ὀπὰς εἰσερπύζοντες κάβουροι λέγονται κοινῶς *πετροκάβουροι*, οἵτινες κατὰ τὸν *ἀμμοδύτην*, δύνανται νὰ ἐπονομασθῶσιν ἀρχαϊκώτερον *λιθοδύται* ἢ *πετροδύται*.

ΑΝΑΔΕΥΩ, μέλλ. ἀναδέψω. Ἐν Κυθήροις εἶναι εὔχρηστον τὸ ῥῆμα ἀναδεύω λεγόμενον ἐπὶ τῶν φαγητῶν, ὅταν ἐντὸς τῆς χύτρας ἢ τῆς λοπάδος τὰ ἀνακυκῶσι· φρ. « ἀνάδεψε ὀλίγον τὸ φαγὶ νὰ κρυώσῃ ». Παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο εὔχρηστον ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ φυρᾶν, Ἡσύχιος « ἀναδεύειν, φυρᾶν ». Σουΐδας « ἀναδεύειν, φυρᾶν· καὶ ἀναδεύσει· φυράσει, μαλάξει ».

ΑΝΘΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΟΣ. Τὸ μὲν ἄνθος λέγεται οὐδετέρως, τὸ δὲ ἀνθὸς ἀρσενικῶς· ἡ διάκρισις τῶν δύο ἑτερογενῶν ὀνομά-

των εἶναι ἡ ἑξῆς. Τὸ ἄνθος λέγεται ἐπὶ τῶν φυτῶν καὶ βοτανῶν, καὶ διὰ τοῦτο συμπλέκεται συχνὰ μετὰ τῆς λέξεως *λουλούδια*· τὸ δὲ ἀνθὸς λέγεται μόνον ἐπὶ τῶν δένδρων, ὅσα ἀνθίζουσι, π. χ. ἀνθὸς τῆς λεμονηᾶς, πορτοκαληᾶς, κτλ. ἤ, ἡ λεμονηὰ εἶναι στὸν ἀνθόν της. Ἐνίοτε τὸ ἄνθος λέγεται ἀντὶ τοῦ ἀνθοῦ, ὡς, ἔῤῥιψεν ἡ λεμονηὰ τὰ ἄνθη της ἢ τὸν ἀνθόν της, δὲν λέγεται ὅμως καὶ ὁ ἀνθὸς ἀντὶ τοῦ ἄνθους. Ὅθεν λέγων « εἶναι στολισμένος τις μὲ ἄνθη καὶ λουλούδια, » θὰ ἐννοήσῃς μὲ ἄνθη φυτῶν ἢ δένδρων καὶ μὲ λουλούδια. Λέγων ὅμως « μὲ ἀνθοὺς καὶ λουλούδια, » θὰ ἐννοήσῃς τότε μὲ λουλούδια καὶ ἄνθη τῶν δένδρων· ἀνάλογα πρὸς ταῦτα τῆς συνηθείας εἶναι τὰ τῆς γερμανικῆς **Blume** καὶ **Blüthe**.

ΑΝΑΙΒΑΛΛΟΥΣΑ. Ἡ οὕτω προφερομένη μετοχὴ ὑποθέτει ἓν οὐσιαστικὸν ἔξωθεν νοούμενον, πηγή, κρήνη· λέγεται δὲ ἐν τῇ συνηθείᾳ *ἀναιβάλλουσα* τὸ ἐκ τῆς γῆς ἀνερχόμενον ὕδωρ δίκην πίδακος· καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τὸ ῥῆμα ἀναβάλλειν ἦτον εὔχρηστον κατὰ τὴν αὐτὴν σημασίαν, ὡς λέγει ὁ Εὐστάθιος ἐν ὀδ. Α, σελ. 1404, 30· « ἀναβάλλεται δὲ καὶ ὕδωρ διὰ σωλήνων ἢ κίονος ἢ οὕτω πως ἀναβαῖνον ἢ καὶ ἄλλως ἀναπηδῶν, ὡς δηλοῖ παρὰ Καλλιμάχῳ τό, κρήνη λευκὸν ὕδωρ ἀνέβαλλεν· ἀναπιδύον δηλαδὴ καὶ ἀναβλύζον ».

ΑΝΑΙΒΑΤΗΣ, ἀναβάτης. Οὕτω λέγεται τὸ μηχάνημα, δι' οὗ ἀναβιβάζεται ὀλίγον ἡ ἄνω πέτρα τοῦ μύλου ἢ καταβιβάζεται διὰ νὰ γείνῃ τὸ ἄλευρον λεπτότερον ἢ χονδρότερον.

ΑΝΑΙΔΡΟΜΗ. Ἀναιδρομὴ (ἀναδραμεῖν) λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ ἡ διεύθυνσις τοῦ ζεύγους ἐν τῷ ἀροτριᾶν πρός τι τοῦ χωραφίου μέρος.

ΑΝΑΚΑΡΗ. Θηλυκῶς ἡ ἀνάκαρη. Τὸ ὄνομα τοῦτο εὕρηται πάντοτε λεγόμενον εἴς τινας φράσεις ἀρνητικῶς ἐκφερομένας καὶ σημαίνει *δύναμιν*, οἷον, « δὲν ἔχω ἀνάκαρη(ν νὰ τὸ κάμω » = δὲν ἔχω δύναμιν·— « δὲν μοῦ ἔμεινεν ἀνάκαρη ». Ἡ λέξις εἶναι σύνθετος ἀνα-κάρη, ἧς ἡ ῥίζα *καρ* κατὰ μετάθεσιν γίνεται *κρα*· ἐκ ταύτης δὲ παράγονται πολλαὶ λέξεις τῆς ἀρχαίας· ά. διὰ προσλήψεως τοῦ *ν* κραν, κραίνω (κρανjω)· β'. διὰ τῆς προσλήψεως τοῦ *τ* καρτ, κρατ, κάρ-τος, κρα-τὺς, κράτος, κρατέω, κρατύνω κλ. παράβαλε Κουρτίου **Gründzuge der griechischen Etymologie** s. 142. καὶ **Leo Meyer Vergleichende Grammatik** τομ. 1. σελ. 348.

ΑΝΑΚΑΡΩΝΩ (ἀνα - καρώνω), μέλλ. ἀνακαρώσω. Λέ-

γεται ἐπὶ κατάρας ἐν τῇ φράσει, « νὰ πέσῃ φωτιὰ νὰ σὲ κάψῃ καὶ νὰ σὲ ἀνακαρώσῃ », ὅπου τὸ ἀνακαρώνω εἶναι συνώνυμον τοῦ καίω, σημαῖνον βεβαίως καταστρέφω, φονεύω, ἐξαφανίζω. Τὸ ῥῆμα τοῦτο προφανῶς δὲν ἔχει οὐδεμίαν σχέσιν μὲ τὸ ὄνομα ἀνάκαρη, ἀλλὰ μᾶλλον μὲ τὰ παρ' Ἡσυχίῳ: « καρός· φθορά », καὶ μὲ τὸ ἐκ τούτου « καριῶσαι· φονεῦσαι ». Τούτων δὲ πάλιν κοινὴ ῥίζα εἶναι ἡ *καρ*, ἐξ ἧς παράγονται καὶ τὰ *κείρω*, *κέρμα*, *κερματίζω* καὶ τὸ ὁμηρικὸν *κεραΐζω*, καταστρέφω, φονεύω· παράβαλε **Leo Meyer Vergleichende Crammatik der Criechischen und Lateinischen Sprache** τόμ. ά, s. 349.

ΑΝΑΝΔΡΗ. Ἐννοεῖται ἔξωθεν γυνή, ἄνανδρος γυνή. Σημαίνει δὲ γυναῖκα στερηθεῖσαν τοῦ ἀνδρός, χήραν, φρ. « εἶναι μιὰ ἄνανδρη γυναῖκα ». Ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, ὡς παρ' Εὐριπίδῃ ἐν Κύκλ. 304-7.

ἅλις δὲ Πριάμου γαῖ' ἐχήρωσ' Ἑλλάδα,
πολλῶν νεκρῶν πιοῦσα δορυπετῆ φόνον,
ἀλόχους τ' ἀνάνδρους, γραῦς τ' ἄπαιδας ὤλεσε.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τίθεται προσέτι καὶ ἐπὶ τῶν μὴ λαβουσῶν ὅλως ἄνδρας, τῶν παρθένων, ὡς πάλιν παρ' Εὐριπίδῃ ἐν Ἑλένῃ 282· « θυγάτηρ ἄνανδρος πολιὰ παρθενεύεται ».

ΑΝΑΠΛΩΡΙΖΩ (ἀνὰ-πρῷρα). Λέξις τῆς ναυτικῆς· λέγεται ἐπὶ τοῦ πλοίου ὅταν στρέψῃ τὴν πρῷραν κατὰ τὸν ἄνεμον.

ΑΝΑΧΥΜΙΖΩ, παράγεται ἐκ τοῦ ἀναχέω, ἀνάχυμα, ἀναχυμίζω· λέγεται δὲ ἐπὶ τῶν μαγειρευομένων φαγητῶν, ὅταν λαμβάνοντες τὴν χύτραν ἐκ τῶν δύο ὤτων ἀνακινῶμεν αὐτὰ πρὸς τὰ ἄνω ἢ τὰ πλάγια, ἵνα μὴ κολλήσωσιν εἰς τὸν πάτον αὐτῆς· λέγεται καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων, οἷον, ἀναχυμίζεται = ἀνακινεῖται.

ΑΝΔΡΑΛΙΚΑΣ. Οὕτω λέγεται ὁ ὄρθιος λίθος ὁ ἐμπεπηγμένος εἰς τὸν κύκλον τοῦ ἁλωνίου καὶ μετὰ τῶν ἄλλων λίθων ἀποτελῶν τὸν ὅλον γῦρον αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα *ἀνδράλικας* παρεσχηματίσθη ἐκ τῆς λέξεως *ἄνδηρον* κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ καταβάθρακας ἐκ τοῦ βέθρος.

ΑΝΟΙΓΩ ΤΟ ΚΡΑΣΙ. Κυρίως ἔπρεπε νὰ λέγηται, « ἀνοίγω τὸ βαρέλι καὶ ἐκβάλλω κρασί »· φρ. « ἄνοιξα ἓν καλὸ κρασί »· ἀπαράλλακτα λέγεται καὶ παρ' Ὁμήρῳ ἐν Ὀδυσ. Γ. 392 « οἶνον ἑνδεκάτῳ ἐνιαυτῷ ὤϊξε ταμίη ». Ὁμοία ἐπίσης

ἔκφρασις εἶναι καὶ ἡ τῆς λατινικῆς, **depromere vinum**, **Horat carm. 1, 9, 7 depromere merum Sabina diota**.

ΑΝΤΙΓΑΜΟΣ. Οὕτω λέγεται ἐν Πάρῳ ἡ ὀγδόη μετὰ τὸν γάμον ἡμέρα· καὶ ἐπειδὴ συνήθως οἱ γάμοι γίνονται τὰς Κυριακάς, λέγεται ἀντίγαμος ἡ ἀμέσως ἑπομένη Κυριακή, ὅτε ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ παράνυμφοι ὁδηγοῦσι τοὺς νεονύμφους εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου λαμβάνουσιν ἐκ δευτέρου τὰς εὐλογίας τοῦ ἱερέως. Ἐπίσης δε καὶ ἡ ἑορτὴ καὶ αἱ διασκεδάσεις αἱ κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν γινόμεναι, λέγονται καὶ αὗται *ἀντίγαμος*, καθὼς καὶ τὸ ὄνομα *γάμος* ἔχει τοιαύτην διπλῆν σημασίαν.

ΑΝΥΔΡΟΣ. Ἐπίθετον ἀποδιδόμενον ἐν τῇ συνηθείᾳ εἰς καρποὺς παραγομένους καὶ ἄνευ ἀρδεύσεως π. χ. « κολοκύθια ἄνυδρα » πρὸς διάκρισιν τῶν λεγομένων ποτιστικῶν.

ΑΠΑΙ. Ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ ἡ *ἀπὸ* πρόθεσις προφέρεται *ἀπαί*, ὅταν ἔχῃ ἐπιρρηματικὴν χρῆσιν, ἀντὶ τοῦ ἔπειτα, ὕστερον· ὅταν λόγου χάριν τις διηγῆταί τι, ἐρωτᾶται ὑπὸ ἄλλου θέλοντος νὰ μάθῃ ἐπὶ πλέον οὕτω « ἀπαὶ τί ἔγεινε; » καὶ ἁπλῶς μόνον « ἀπαί; »=ἔπειτα; ὕστερον; ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. I, σελ. 111 ἐσημείωσε τὸν τύπον τοῦτον, ἀλλ' ἐν συντάξει εἰς τὴν φράσιν « ἀπαὶ ποῦ ἔρχεσαι; ». Πολλάκις δὲ ἐν συνθέσει ἡ *ἀνά*, *κατά* καὶ *ἀπό* πάσχουσι τοιαύτην τροπήν, οἷον ἀναιδρομή, καταιβαίνω, ἀπαιτονιά.

ΑΠΑΙΤΟΝΙΑ, (τείνω). Κατὰ διαλεκτισμὸν τῆς προθέσεως ἀντὶ ἀποτονιά, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐξ ἐπιθέτων γινομένων οὐσιαστικῶν ἀποκοτιά, ἀποτολμιά, ἀποτομιά, ἀπονιὰ κλ. τὸ δὲ ἀποτονιὰ ἢ ἀπαιτονιὰ δὲν εἶναι ἀφῃρημένον. Σημαίνει δὲ σχοινίον λεπτὸν ἐκ λίνου χρήσιμον εἰς προχείρους ἐργασίας· καὶ γίνεται ἐκ τοῦ (ἀπὸ) τόνος, τὸ δὲ τόνος εἶναι συνώνυμον τοῦ ἀπαιτονιά.

ΑΠΛΑΙ. Τὸ ὄνομα ἀπλαῖ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν λεγόμενον εἶναι λέξις τῆς ναυτικῆς καὶ σημαίνει τὰ δύο σχοινία τὰ κατερχόμενα ἐκ τοῦ ἔξω ἄκρου τῆς κεραίας (**antenna**), ὅπου συνενοῦνται, δίκην ἰσοσκελοῦς τριγώνου ἐπὶ τὴν πρύμναν τοῦ πλοίου. Τὰ δύο ταῦτα σχοινία ἰταλιστὶ λέγονται **orze**, ἐξ οὗ ἔμεινε παρὰ τοῖς ἡμετέροις ναυτικοῖς τὸ ῥῆμα **orzare**, λεγόμενον ὅταν κατὰ τοῦ ἀνέμου τὸ πλοῖον εὐθύνηται. Πολὺ ὑποπτεύω μὴ καὶ αἱ δύο ἰταλικαὶ λέξεις **orza** καὶ **orzare** παράγωνται ἐκ τῶν ἑλληνικῶν *ὀρθὰ* (σχοινία) καὶ *ὀρθοῦσθαι*

(τὴν ναῦν) διὰ τὴν θέσιν ἣν λαμβάνουσι τὰ σχοινία καὶ τὸ πλοῖον οὕτω διευθυνόμενον.

ΑΠΛΗ. Ἡ ἀπλῆ εἶναι οὐσιαστικόν, καὶ λέγεται οὕτως ἐν τῇ πατρίδι μου Πάρῳ τῇ νήσῳ ἡ ῥαγδαία βροχή, ἐξ ἧς γίνεται πλημμύρα. Ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως δὲν πρέπει νὰ ἦναι διαφορετικὴ παρὰ ἡ ἑξῆς. Ἡ λέξις εἶναι σύνθετος ἀ-πλη (τὸ ἄλφα εἶναι ἐπιτατικόν), ἡ δὲ ὡς ῥίζα μόνον ἐν τῇ συνθέσει σωθεῖσα λέξις *πλη*, δὲν εἶναι διάφορος τῶν ῥιζῶν *πλι* καὶ *πλυ*, ἐξ ὧν τὸ ἑλληνικὸν *πλέω* καὶ τὸ λατινικὸν **plu-o** (ὅθεν **pluvia**=βροχὴ) καὶ κατ' ἀλλαγὴν τοῦ **p** εἰς **f** **flu-o**, καὶ πάλιν τὸ ἑλληνικὸν πλύ-νω. Ἀπλῆ λοιπὸν εἶναι ἡ μεγάλη βροχὴ ἢ, ὡς λέγει ὁ Βιργίλιος, **ingens pluvia**.

ΑΠΟ. Πολλοὶ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν ἠγανάκτησαν διὰ τὴν τῆς προθέσεως *ἀπὸ* σύνταξιν ἐν τῇ συνηθείᾳ μετὰ αἰτιατικῆς. Ὁ δὲ Κοραῆς παρηγορήθη ἐλπίσας ὅτι μὲ τὸν καιρὸν ἴσως ἐξαλειφθῇ ὅλως ἡ τοιαύτη σύνταξις, ὡς ἐξέλιπε καὶ ἡ τῆς *ἐκ* μετὰ αἰτιατικῆς: « ὅπως ἂν ἦναι, ἡ βάρβαρος σύνταξις τῆς *ἐκ* δὲν εἶναι πλέον εἰς χρῆσιν τὴν σήμερον· ἔμεινεν ὅμως ἄλλη βαρβαρότης σύγχρονος καὶ συγγενὴς ταύτης, ἡ σύνταξις τῆς συνωνύμου προθέσεως *ἀπό*, ἐπειδὴ λέγομεν *ἀπὸ τὸν νοῦν*, *ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον*, ἀντὶ ἀπὸ τοῦ νοῦ, ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ἴσως μὲ τὸν καιρὸν ἐξαλειφθῇ καὶ τὸ *ἀπὸ τόν*, ὡς ἐξηλείφθη τὸ *ἐκ τόν* », Ἄτακ. τομ. 1, σελ. 151-2. Καὶ ὅμως εἰς ἱκανὰς φράσεις ἐσώθη ἐν τῇ συνηθείᾳ ἡ ἀρχαία σύνταξις τῆς προθέσεως *ἀπό*. Τοιαῦται φράσεις οὔτε ὑπὸ Κοραῆ σημειοῦνται, οὔτε ὑπὸ Βυζαντίου ἐν τῷ λεξικῷ, μόνον ὁ **Mullach** ἐν τῇ **Grammatik der griechischen Vulgarsprache s. 378** ἔχει δύο παραδείγματα τῆς τοιαύτης συντάξεως, καὶ ταῦτα τῆς λεγομένης καθαρευούσης, τά, *ἀπὸ Χριστοῦ καὶ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου*. Ἐγὼ δὲ καταλέγω τινὰ ἐνταῦθα ἐκ τῆς ὅλως χυδαίας γλώσσης, τῆς καὶ γνησίας: *Ἀπὸ χαραγῆς*, φρ. « ἀπὸ χαραγῆς τοῦ μύλου »,— « ὁ μύλος εἶναι ἀπὸ χαραγῆς »,— « τὸ ἀλεῦρι εἶναι ἀπὸ χαραγῆς », ἐπειδὴ ἐχαράχθη νεωστὶ ὁ μύλος, τὸ ἀλεῦρι ἔχει πέτρας. *Ἀπὸ κοφτικοῦ*=ἐξ ἐκτιμήσεως· « ἔδωκε τὸ ἀμπέλι του νὰ τὸ σκάψουν ἀπὸ κοφτικοῦ καὶ ὄχι μὲ ἡμεροκάματα ». *Ἀπὸ καιροῦ*=τὸ ἐρχόμενον ἔτος: « ἐφέτος ἔσπειρα τὸ χωράφι σιτάρι, ἀπὸ καιροῦ θὰ τὸ βάλω κριθάρι ». *Ἀπὸ χρόνου*=εἰς νέωτα· λέγεται μάλιστα εἰς τὴν εὐχήν: « κι' ἀπὸ χρόνου, νὰ ζήσῃς »·

Λέγεται ἁπλῶς καὶ ἡ γενική, *τοῦ χρόνου*, ἐπὶ τῆς αὐτῆς χρήσεως καὶ ἐπὶ κατάρας, « νὰ μὴν ἦναι τοῦ χρόνου καὶ νὰ μὴ ζήσῃ »· ἀπαράλλακτα, ὡς εἶπεν Ἀλκίφρων ὁ ἐπιστολογράφος, 3,48, « μήτε οὖν ἐς νέωτα εἴη, μήτε μὴν βιῴη ». *Ἀπὸ καινουργῆς*=τῇ τοῦ Θουκυδ. 3,92,5 φράσει *ἐκ καινῆς*, λατ. denuo : « ἔχτισαν πάλιν τὸ σπίτι ἀπὸ καινουργῆς ». *Ἀπὸ πελά(γ)ου καὶ ἀπὸ στερηᾶς*, φράσεις ναυτικαί : « τὸ ἀεράκι φυσᾷ ἀπὸ πελάου καὶ ὄχι ἀπὸ στερηᾶς ». *Ἀπὸ Θεοῦ*=θεόθεν, « ἦτο ἀπὸ θεοῦ νὰ γείνῃ », κατὰ λέξιν=θεόθεν ἦν γενέσθαι, ἢ οὐκ ἄνευ θεῶν τινος γέγονε ». *Ἀπὸ διαβόλου*=διαβολικῇ συνεργείᾳ, « αὐτὸ ἔγεινεν ἀπὸ διαβόλου »=οὐ κατ᾽ ἄνθρωπον· ὁμοίως λέγουσι καὶ οἱ ἀρχαῖοι, ἀπὸ ταὐτομάτου, ἀπὸ τύχης ἢ ἐκ τύχης. *Ἀπὸ ξύλου*·=μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν, « ταῖς ἐληαῖς θὰ τοῦ τὰς δώσῃ ἀπὸ ξύλου », ὅ ἐστι μετὰ τὴν συγκομιδὴν τοῦ καρποῦ, ὅτε τὰ δένδρα μένουσι τρόπον τινὰ ἁπλᾶ ξύλα. *Ἀπὸ Μαρτιοῦ*, εὔχρηστος φράσις ἐν τῷ, « ἀπὸ Μαρτιοῦ καλοῦ καιροῦ, κι᾽ ἀπ᾽ Αὔγουστον χειμῶνος »· ὅ ἐστιν, ἀπὸ Μαρτίου ἄρχονται ἡμέραι καλοῦ καιροῦ (καλοκαιρίου) καὶ ἀπὸ Αὐγούστου ἡμέραι χειμῶνος.

ΑΠΟΓΛΥΚΑΙΝΩ. Τὸ ἀπογλυκαίνω σημαίνει πλύνω φορέματα ἢ ὑφάσματα μὲ γλυκὺ ὕδωρ, ἀφοῦ πρότερον ἔπλυνα αὐτὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ εἶναι ἁλμυρόν.

ΑΠΟΘΑΛΑΣΣΙΑ. Οὕτω λέγεται τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς θαλάσσης, ὅπερ κείμενον παρὰ τὴν ξηρὰν δὲν ἔχει θάλασσαν, ἤτοι μεγάλα κύματα (ἴδε τὴν λέξιν Θάλασσα), ἐπειδὴ προφυλάσσεται ἀπὸ τῶν ἀνέμων, φρ. « ἔπεσε τὸ πλοῖον εἰς τὴν ἀποθαλασσιὰν καὶ διὰ τοῦτο κόπτει πολὺν δρόμον ». Ἀνάλογον τούτου εἶναι καὶ τὸ ὄνομα *ἀπανεμιά*, ἐξ οὗ γίνεται καὶ ῥῆμα *ἀπανεμίζει*, ὅ ἐστι δὲν πιάνει ὁ ἄνεμος, εἶναι μέρος ἀπάνεμον (ἀπήνεμον). Ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις 4, σελ. 25 σημειώνει τὸ ῥῆμα τοῦτο μὲ ἄλλην σημασίαν=κουφοκλάνω, ὅπερ καὶ *ξεφυσῶ* (ἐκφυσῶ) λέγεται.

ΑΠΟΛΑΚΚΑ. (ἀπὸ-λάκκος). Οὕτω λέγονται τὰ μένοντα τοῦ σίτου ἐντὸς τοῦ λάκκου, ὅπου τὸν θάπτουσιν, ἵνα εἰς τὸ ἑξῆς διατηρηθῇ, ἑνωμένα μὲ ἄχυρα καὶ ἄλλας ἀκαθαρσίας.

ΑΠΟΛΟΙΜΟΣ. Ἐπίθετον· λέγεται δὲ ἐν Πάρῳ ἀπόλοιμος ὁ παθὼν ὑπὸ λοιμοῦ, ἤτοι λοιμικῆς νόσου, ἀλλὰ σωθεὶς ἐξ αὐτῆς.

ΑΠΟΛΥΤΗ. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο μετέπεσεν εἰς οὐσιαστικοῦ χρῆσιν· ἐννοεῖται δὲ ἔξωθεν ἡμέρα ἢ ἑβδομάς· καὶ λέγεται ἐν Σμύρνῃ ἀπολυτὴ ἐκείνη ἡ ἡμέρα ἢ ἡ ἑβδομάς, καθ᾽ ἣν συγχωρεῖται ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ἡ κρεωφαγία, ἐν ᾧ ἄλλως εἶναι τακτὴ ὡς νήστιμος.

ΑΠΟΠΑΙΔΟΝ. Ἀπόπαιδον, ἀπόπαις· λέγεται ἐν Σμύρνῃ ὁ ἀποκηρυχθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς παῖς ἢ ἡ παῖς διά τι πραχθὲν ἁμάρτημα, συνήθως διὰ παρακοὴν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ νυμφίου ἢ τῆς νύμφης ἄκοντος τοῦ πατρός, φρ. « ὁ πατὴρ τὸν ἢ τὴν ἔκαμεν ἀπόπαιδον »=ἀπό, χωρὶς τῶν ἄλλων παίδων ἐποίησεν=ἀπεκήρυξεν. — Ὅμοιαι κατὰ τὴν σύνθεσιν λέξεις τῆς συνηθείας εἶναι καὶ αἱ ἀπόδουλος=ἀπὸ δούλου γενόμενος ἐλεύθερος, ἴδε Ἄτ. Κορ. 4, σελ. 28· καὶ ἀπόπαππας, ὅστις καὶ ἐξώπαππας λέγεται.

ΑΠΟΣΚΑΜΜΟΣ. Οὕτω λέγεται ἡ γραμμὴ ἡ μεταξὺ τῶν δύο ὄργων ἐν τῷ σκάπτειν· ἴδε τὴν λέξιν ὄργον.

ΑΠΟΤΣΥΦΝΩ. Λέγεται καὶ *ἀποτσουφνῶ*. Τὸ ἤκουσα ἐν Σμύρνῃ λεγόμενον ἐν τῇ φράσει : « τί με ἀποτσυφνᾷς ; »=τί με διώκεις, τί με ἀπωθεῖς μὲ βίαν ; Τὸ ἀποτσυφνῶ εἶναι ταὐτὸν τῷ ἀποτσυφλῶ κατὰ τροπὴν τοῦ *λ* εἰς *ν*· καὶ τοῦτο πάλιν εἶναι τὸ ἀποστυφελῶ, ὅπερ εἶναι εὔχρηστον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ εἰς τὸν τύπον *ἀποστυφελίζω*.

ΑΠΟΦΑΙΝΟΜΑΙ. Τὸ ῥῆμα τοῦτο σημαίνει πρῶτον ἁπλῶς τὸ φαίνεσθαι, φανεροῦσθαι, « ὅλα τὰ καταχώνιασαν καὶ δὲν ἀποφάνηκαν διόλου »· δεύτερον σημαίνει τὸ ἀναφαίνεσθαι, ἀναδείκνυσθαι, « κάμε ν᾽ ἀποφανῇς καὶ σὺ σὰν ἄνθρωπος »=κάμε νὰ φανῇς κἄτι τι· τρίτον τὸ μεταμελοῦμαι, μεταγιγνώσκω, « ἔφυγε καὶ πάλι τοῦ ἀποφάνηκε καὶ ἦλθε » = μεταμεληθεὶς ἦλθε.

ΑΠΟΧΤΥΠΟΣ. Τὸ μὲν ῥῆμα ἀποκτυπεῖν σημειοῦται ἐν τοῖς λεξικοῖς τῆς ἀρχαίας, τὸ δὲ ὄνομα ἀπόκτυπος, ὅπερ σώζει ἡ συνήθεια, δὲν εὑρίσκεται ἐν αὐτοῖς. Σημαίνει δέ ὅ,τι καὶ τὸ ἀπήχημα, ἀπήχησις· καὶ λέγεται μὲν καὶ ἐπὶ ἄλλων, συνήθως ὅμως ἐπὶ τῶν σφοδρῶν τῆς καρδίας παλμῶν, τῶν ὁποίων τὴν ἰσχυρὰν αἴσθησιν λέγουσιν ἀπόχτυπον.

ΑΠΟΧΥΝΩ, ἀποχέω. Τὸ ἀποχύνω κυριολεκτεῖται ἐπὶ ἑψομένων πραγμάτων, ὅταν, ἀφοῦ λάβωσιν ἱκανὰς βράσεις, χύνωμεν τὸ πρῶτον ὕδωρ, ἔπειτα βάλλωμεν νέον καὶ ἐπαναβράζωμεν αὐτὰ πλειότερον, φρ. « ἀπέχυσα τὰ ῥεβίθια, καὶ πάλιν

τὰ ἔστησα ». Τὸ ἀποβληθὲν ὕδωρ λέγεται *ἀπόχυμα* καὶ ἡ πρᾶξις *ἀπόχυσις*.

ΑΡΓΟΩ-Ω. Τὸ ῥῆμα τοῦτο παρὰ τὸ *ἀργὸς* γινόμενον πλὴν τῶν ἄλλων σημασιῶν λέγεται προσέτι ἐπὶ τῶν προβάτων, ὅταν παύσωσι τοῦ νὰ καταιβάζωσι γάλα· φρ. « ἄργωσαν τὰ πρόβατα » ἢ « τὰ πρόβατα ἔγειναν ἀργά », ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐπίθετον *ἀργὸς* τίθεται ἐπὶ τῆς αὐτῆς χρήσεως. Τὸ ἐναντίον δὲ τοῦ *ἀργὸς* εἶναι τὸ ἐπίθετον *γαλάριζον*· φρ. « τῷ ἔδωκα δέκα ἀργὰ πρόβατα (καὶ συνθέτως, ἀργοπρόβατα) καὶ εἴκοσι γαλάρια ». Τὸ γαλάριζον λέγεται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἔγγαλον· Ἡσύχιος « ἔγγαλον· πρόβατον ἔχον γάλα »· τὸ δὲ οὐχὶ μὲν ἀργὸν πρόβατον, ἀλλὰ μὴ καταιβάζον ἱκανὸν γάλα λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ ἄγαλον· *γαλατάρνιζον* δὲ λέγεται τὸ ἀρνίον τοῦ γάλακτος, τὸ ἔτι θηλάζον.

ΑΡΔΗΚΑΣ. Ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. 5, σελ. 25. ἀναγράφει τὴν λέξιν μὲ ἄλλην προφορὰν καὶ μὲ κακὴν τῆς παραληγούσης γραφήν, *ἄρτικας*, λαβὼν αὐτὴν ἐκ τοῦ Βελονίου, ὅστις ἴσως θὰ τὴν παρήκουσεν, ὡς παρακούουσι συχνὰ οἱ Εὐρωπαῖοι τὰς ἑλληνικὰς λέξεις τὰς ἐχούσας ἓν τῶν γραμμάτων φ, δ, θ. Ἐν Πάρῳ διακρίνουσιν οἱ χωρικοὶ δύο διάφορα εἴδη ἀρδήκων· ἓν εἶδος, τοῦ ὁποίου τὸ στέλεχος εἶναι παχύτερον μέν, ἀλλ' αἱ ξυλώδεις ἶνες εἶναι μανότεραι καὶ διὰ τοῦτο δύνανται εὐκόλως νὰ χωρισθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων ὡς νήματα, ἐντεῦθεν εἶναι τὸ ξύλον αὐτοῦ ἐλαφρότατον, ἔχει δὲ καὶ κόμβους ὡς ὁ κάλαμος. Ἄλλο εἶδος τὸ ἔχον μὲν στέλεχος λεπτότερον, πυκνότερον ὅμως καὶ στερεώτερον τοῦ πρώτου. Μικρὰ παραλλαγὴ τοῦ δευτέρου εἴδους εἶναι ὁ λεγόμενος *κουφάρδηκας* ὅ ἐστι *κωφὸς νάρθηξ*, ὅστις ἐσωτερικῶς ἔχει ἐντεριώνην, καὶ δύναταί τις ἔξωθεν μὲ τοὺς δακτύλους νὰ τὸν πιέσῃ ὡς τὰ ζοφὰ καλάμια. Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἀρδήκων ἀνθεῖ κατὰ τὸ μέσον τοῦ ἔαρος· ἐκ δὲ τῆς ἀνθήσεως καὶ τοῦ σπόρου αὐτῶν, ἂν εἶναι μεστὸς ἢ οὐχί, οἱ χωρικοὶ συμπεραίνουσι καὶ περὶ τῆς εὐφορίας ἢ ἀφορίας τῶν δημητριακῶν καρπῶν.

ΑΡΜΑΚΑΣ. Τὸ ὄνομα ἀρμακᾶς σημαίνει σωρὸν λίθων καὶ εἶναι ἡ ἀρχαία λέξις ἕρμαξ, ἥτις συνήθως ἀπαντᾷ εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν. Ὁ Ἡσύχιος ἑρμηνεύει « ἕρμακες αἱ ὕφαλοι πέτραι », ὁ δὲ Fungerus αὐτόθι προσθέτει: « significant etiam lapidum acervos, qui in triviis ad Hermu-

las, id est Mercurii statuas, jactis ex tempore lapidibus a praetereuntibus fieri solebant sacri Mercurio ».

ΑΡΜΕΓΟΣ. Ἀρμεγὸς ἀρσενικῶς. Λέγεται ἐν Κυθήροις ἀγγεῖόν τι ξύλινον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀμέλγουσι τὸ γάλα. Ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ ἀμέλγω λέγεται ἀρμέγω, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα *ἀρμεγός*. Παρ' Ὁμήρῳ μνημονεύονται ἐν Ὀδ. Ι. 222-3 δύο εἴδη τοιούτων ἀγγείων *γαυλῶν καὶ σκαφίδων* καλουμένων.

. . . . ναῖον δ' ὀρῷ ἄγγεα πάντα,
γαυλοί τε σκαφίδες τε, τετυγμένα, τοῖς ἐνάμελγεν.

ΑΡΜΟΣ. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἂν καὶ κοινότατον δὲν ἀνεγράφη οὔτε ὑπὸ Βυζαντίου οὔτε ὑπὸ Κοραῆ. Εἶναι δὲ ἐν χρήσει μάλιστα εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν *ἁρμοί*· καὶ σημαίνουσι τὰς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χειρὸς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δέρματος ἁρμώσεις τῶν δακτύλων κατὰ τὰς φάλαγγας. Τῶν ἁρμῶν τὸ ἀντίθετον μέρος πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν εἶναι οἱ κόνδυλοι. *Ἁρμὸς* δεύτερον σημαίνει τὴν ἁρμογὴν τῶν κατὰ τὰς πλευρὰς τοῦ πλοίου σανίδων.

ΑΡΠΑΖΩ. Ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. 2, σελ. 67 καὶ τομ. 4, σελ. 34 σημειώνει μόνον τοὺς διαφόρους τοῦ ῥήματος τύπους, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς σημασίας κατὰ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. Πρῶτον σημαίνει τὸ δι' ἁρπαγῆς λαμβάνω τι « μοῦ ἅρπαξε τὸ ψωμὶ ἀπὸ τὰ χέρια μου »· δεύτερον μετὰ ὁρμῆς καὶ βίας καὶ ὡς ἐκ τούτου συνάπτεται μετὰ τοῦ *ξεσχίζω*=διαρπάζω « ὁποῦ ἁρπάξει καὶ ξεσχίσει ». Ἐντεῦθεν τρίτον τίθεται ἐκ παραλλήλου μετὰ τοῦ κλέπτω, ὅθεν ἡ παροιμιακὴ φράσις « ἅρπαξε νὰ φᾷς καὶ κλέψε νά 'χῃς ». Τροπικῶς δὲ λέγεται τὸ ἁρπάζω ἀντὶ τοῦ ταχέως καὶ ὁρμητικῶς λαμβάνω τι « ἥρπαξε τὸ ῥαβδὶ καὶ τοῦ κατάφερε μιὰν εἰς τὴν κεφαλήν ». Κατὰ ταύτην τὴν χρῆσιν λέγεται καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, Δημοσθ. Ὀλυνθ. Γ. 20 « ἐπὶ Κορινθίους καὶ Μεγαρέας *ἁρπάσαντας* τὰ ὅπλα πορεύεσθαι »· πρβ. καὶ Εὐριπιδ. Βακχ. 621. Ἄλλαι φράσεις εἶναι « φωτιὰ ἅρπαξε τὸ σπίτι » ὡς λέγουν καὶ οἱ Λατῖνοι « flamma corripuit aliquid »· ἁρπάζω τὸν λόγον κλ.

ΑΡΣΕΝΙΚΕΥΩ (ἀρσενικός). Λέξις τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας =γίνομαι ἀρσενικός. Λέγεται δὲ τὸ ἀρσενικεύω, ὅταν φυτά τινα εἰς βλάστησιν μόνον καὶ ἀκμὴν ἐπιδώσωσι, χωρὶς νὰ φέρωσι καὶ τὸν ἀνάλογον καρπόν· φρ. « τὸ βαμβάκι, τὸ σουσάμι ἀρσενίκευσε καὶ δὲν ἔκαμε τίποτε ». Ἐπὶ δὲ τῶν θηλέων κτηνῶν, ὅταν ὑπερπαχυνθέντα δὲν συλλαμβάνωσιν

ἐκ τῆς παχύτητος, ἀλλὰ γίνονται τρόπον τινὰ ἀρσενικά, ὅ ἐστιν ἄγονα.

ΑΡΦΑΝΙΑ. Ἀντὶ τοῦ ὀρφανία, διότι καὶ τὸ ὀρφανὸς λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ ἀρφανός· ἡ τοιαύτη δὲ τοῦ *ο* καὶ *α* ἐναλλαγὴ παρατηρεῖται καὶ εἴς τινα τῆς ἀρχαίας γλώσσης ὀνόματα ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης γινόμενα ὡς εἶναι τὸ ὄρχαμος καὶ ἄρχων, τὸ ὅρμος (ῥίζα ἀρ.) καὶ ἁρμός, λατ. armus κτλ. Τὸ ὄνομα ἀρφάνια ἔχει δύο σημασίας· σημαίνει πρῶτον τὴν κατάστασιν τοῦ ὀρφανοῦ, καὶ δέτερον σημαίνει ἔνδειαν, πενίαν, ὅτε τίθεται ἀντὶ τοῦ οἱ *πένητες*, ὡς λέγεται πάλιν ἐν τῇ συνηθείᾳ ἡ *πτώχια* ἀντὶ τοῦ οἱ πτωχοί, λέγεται δῆλον ὅτι τὸ ἀφηρημένον ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου, ὅπερ εἶναι σύνηθες καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ, ὡς, *ἡλικία*, καὶ παρ᾽ Ὁμήρῳ *ὁμηλικίη* ἀντὶ τῶν ἥλικες, ὁμήλικες· προσέτι ἑταιρία, συμμαχία, ὑπηρεσία, δουλεία ἀντὶ τῶν ἑταῖροι, σύμμαχοι, ὑπηρέται, δοῦλοι κτλ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπίσης ἡ συνήθεια λέγει τὰ *γεράματα*, τὰ *νειάτα*, ἀντί, οἱ νέοι, οἱ γέροντες, ὡς, « ἐβγῆκαν τὰ γεράματα καὶ ἐντρόπιασαν τὰ νειάτα ». Πρὸς ταῦτα δὲ πάλιν ὅμοια εἶναι τὰ τῶν ἀρχαίων τραγικῶν, *ζηλώματα*, *πρεσβεύματα*, *νυμφεύματα*, κτλ. Ἔχει δὲ τὸ ὄνομα *ἀρφάνια* τὴν τοιαύτην σημασίαν, τὴν τῆς ἐνδείας, στερήσεως, διότι καὶ τὸ ὀρφανὸς σημαίνει τοιοῦτόν τι ἐν τῇ ὁμιλουμένῃ « τὸ φαγὶ εἶναι ὀρφανὸν βουτύρου ἢ ἀπὸ βούτυρον », καθὼς καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ

νῦν δ᾽ ὁ μὲν ἐν Ἀΐδῃ· τὸ δὲ βέλος ὀρφανὸν ἤχου
καὶ χερός· ἡ δ᾽ ἄγρα τύμβον ὑπερπέταται.

Delectus epigram. græc. Jacobs p. 268, cap. VIII, ἐπίγραμ. 21, στιχ. 5. πρβ καὶ Κοραῆ ἐν Ἀτάκτ. τομ. 2, 277, καὶ τὸ ἀντίστοιχον τῆς λατινικῆς orbus, ὡς, forum litibus orbum.

ΑΡΧΗΟΥΜΑΙ. Ἐκ τῆς συναλλαγῆς τοῦ ἀρκτικοῦ *ο* εἰς *α* ἔγεινε τὸ ὀρχοῦμαι, ἀρχηοῦμαι, ἐπεκταθὲν σύναμα καὶ κατὰ τὸ ῥιζικὸν φωνῆεν. Τοῦ ἀρκτικοῦ *ο* εἰς *α* ἀλλαγὴ συνηθεστάτη εἶναι καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ καὶ μάλιστα εἰς τὰ ὀνόματα, ἐκτὸς τοῦ ὁμηρικοῦ ὄρχαμος—ἄρχων, δι᾽ ὁμοίας ἐναλλαγῆς λέγονται τὰ ἀστακός, ἀσταφίδες, ὀστακός, ὀσταφίδες (ἴδε Ἀθην. 3, 105, ϐ᾽). Πρὸς δὲ τὴν χρῆσιν τοῦ ῥήματος ἀρχηοῦμαι ἡ συνήθεια ἠκολούθησε παράδοξον δρόμον, διότι κυριολεκτεῖται οὐχὶ ἐπὶ ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν πώλων μόνον,

ὡς δεικνύει ἡ φράσις: « ἀρχηέται σὰν πουλάρι » = ὥσπερ πῶλος ἅλλεται· ἡ δὲ ἀρχαία γλῶσσα μεταφορικῶς μόνον μεταχειρίζεται τὸ ὀρχοῦμαι ἐπὶ πραγμάτων π. χ. ἐπὶ τῆς καρδίας, ὅταν πάλλῃ, Ἀνακρ. Ἀποσπ. 73, ed. Bergk, « ἡ καρδία ὀρχεῖται φόβῳ », καὶ ἀπόσπ. Ἀναξανδρίδου παρ᾽ Ἀθηναίῳ 15, σελ. 688, b.

. . . . ὦ πονηρὰ καρδία
ἐπιχαιρέκακον ὡς εἶ μόνον τοῦ σώματος·
ὀρχεῖ γὰρ εὐθὺς ἣν ἴδῃς δεδοικότα.

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἡ ἀρχαία θέτει καὶ τὸ χορεύειν πρβ Σοφ. Ἀποσπ. παρ᾽ Ἀθηναίῳ αὐτόθι.

ΑΣΠΡΟΚΩΛΟΣ. Οὕτω καλεῖται ἐν τῇ συνηθείᾳ πτηνόν τι ἔχον τὰ ὀπίσθια λευκά, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία αὐτοῦ. Εἶναι δὲ μεγαλείτερον κορυδαλοῦ· ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ δύναται ν᾽ ἀποδοθῇ διὰ τοῦ ὀνόματος *πύγαργος*. Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ περὶ τὰ ζῶα ἱστορίᾳ ἐπονομάζει πτηνόν τι πύγαργον ἐκ τῶν κινούντων τὸ οὐραῖον, 8, σελ. 222,23: « καὶ σχοινίλος καὶ κίγκλος καὶ πύγαργος, οὗτος μέγιστος τῶν ἐλαττόνων τούτων· ἔστι γὰρ ὅσον κίχλη· πάντες δ᾽ οὗτοι τὸ οὐραῖον κινοῦσι ».

ΑΤΑΛΑ. Ἐν τοῖς περιχώροις τῆς Τραπεζοῦντος, ὡς εἶπέ μοί τις τῶν φίλων, ἅταλα, μετὰ δασείας τοῦ α προφορᾶς, λέγονται τὰ παιδία. Εἶναι δὲ ἡ ἀρχαία λέξις, ἐν χρήσει μάλιστα παρ᾽ Ὁμήρῳ, ἀταλός, ή, όν, καὶ οὐδ. πληθ. ἀταλά, τὸ δὲ *ἅταλα* προφέρεται οὕτω κατὰ διάλεκτον. Ὁ Ὅμηρος τὸ ἐπίθετον ἀταλὸς συνάπτων μετὰ τῆς μετοχῆς φρονέων, ἀποδίδει ὡς μίαν ἐπιθετικὴν ἔννοιαν εἰς τὸ οὐσιαστικὸν ἠΐθεος ἐν Ἰλ. Σ, 567 παρθενικαὶ δὲ καὶ ἠΐθεοι ἀταλὰ φρονέοντες.
ἐν δὲ Ἰλ. Ζ, 400 εἶπε συνθέτως

παῖδ᾽ ἐπὶ κόλπῳ ἔχουσ᾽ ἀταλόφρονα, νήπιον αὔτως.

ὁ δὲ Ἡσύχιος ἑρμηνεύει: « ἀταλά, νήπια, ἁπαλά ».

ΑΦΑΡΙ. Τὸ ἐπίρρημα ἀφαρὶ σημαίνει, αὐτίκα, παρευθύς· καὶ ἐσώζετο λεγόμενον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Εὐσταθίου, ὅστις ἐν Ἰλ. Α. σελ. 158, 30, λέγει: « τὸ δὲ ἄφαρ καὶ ἐς ἄρτι περιφέρεται παρὰ τοῖς λέγουσιν *ἀφαρὶ* τὸ αὐτίκα ». Τίς οἶδε ἂν που ἔτι καὶ σήμερον τῆς Ἑλλάδος σώζεται.

ΑΦΗΑΝΙΖΩ. Διὰ μικρᾶς μεταλλαγῆς τῶν μεσαίων γραμμάτων παρηλλάχθη τὸ ἀφηνιάζω εἰς ἀφηανίζω, ὅπερ ἐν τῇ συνηθείᾳ εἶναι εὔχρηστον μόνον τροπικῶς, φρ. « ἀφηάνισεν ἀπὸ τὸ κακόν του » = ὥσπερ ἵππος ἀφηνιάσας ὑπ᾽ ὀργῆς παρε-

ξέβη τῆς εὐθείας. Τοῦ ῥήματος τούτου εἶναι εὔχρηστος καὶ ἡ παθητικὴ μετοχὴ τοῦ παρακειμένου *ἀφηνιασμένος*=σφόδρα ἐξωργισμένος· καὶ παρ' Ἡσυχίῳ ἀπαντᾷ ὁ παθητικὸς τύπος « ἀφηνιάζετο, ἐχωρίζετο ».

ΑΦΡΙΤΗΣ (ἀφρός). Ὁ ἀφρίτης εἶναι εἶδος ἅλατος καθαροῦ καὶ λεπτοῦ ὡς ἡ σάκχαρις, γινόμενος τρόπον τινὰ ἐκ τοῦ ἀφροῦ ἢ εἶναι ὡς ὁ ἀφρός, ὅστις λαμβάνεται, ὡς γνωστόν, ἐπὶ τοῦ καλλίστου παντὸς πράγματος. Τὸ ἅλας τοῦτο ὅταν ἦναι ἀκόμη νωπὸν θέτουσιν ἐντὸς τυροβολίων, ὅπερ συμπηγνύμενον λαμβάνει τὸ σχῆμα τοῦ τυροῦ. Τὸ μεταχειρίζονται δὲ εἰς τὴν ἐπὶ τῶν φαγητῶν ἐπίπασιν.

ΑΧΕΡΓΙΑΣΤΡΑ (ἀχεργιάζω). Ἀντὶ τοῦ ἀχυργιάστρα, διότι τὸ ἄχυρον λέγετα. καὶ ἄχερον. Ἀχεργιάστρα δὲ λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ ἡ φάτνη.

ΑΧΙΝΟΜΑΝΝΑ. Οὕτω καλεῖται ἐν τῇ συνηθείᾳ εἶδός τι ἐχίνου (θαλασσίου), ὅστις εἶναι μεγαλείτερος ὅλων τῶν ἄλλων ἐχίνων κατὰ τὸ μέγεθος· εἶναι μᾶλλον περιφερικώτερος, καὶ αἱ ἄκανθαι αὐτοῦ βραχύτεραι καὶ λεπτότεραι. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἐχίνου καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (ἱστορ. ζ. 4, σελ. 95, 25) *ἐχινομήτρα*, « ἔτι αἱ ἐχινομῆτραι καλούμεναι, μεγέθει πάντων μέγισται ». Τὸ εἶδος τοῦτο τρώγεται, τὰ δὲ μὴ τρωγόμενα εἴδη τῶν ἐχίνων λέγονται κοινῶς σήμερον *καλόγηροι*, οἱ δὲ ἀρχαῖοι διέκρινον δύο εἴδη τούτων, τοὺς λεγομένους *σπατάγγας* (ἢ σπατάγγους) καὶ *βρύσους*, Ἀριστοτελ. αὐτόθι καὶ Ἀθην. 3, σελ. 91, b.

B.

ΒΑΣΙΛΙΚΑ. Οὕτω λέγονται ἐν τῇ συνηθείᾳ εἶδός τι σύκων, τὰ ὁποῖα καὶ μονολεκτικῶς λέγονται *βασιλόσυκα* καὶ τὸ δένδρον βασιλοσυκέα. Τὰ βασιλόσυκα εἶναι μετρίου μεγέθους, ἐντὸς ἐρυθρὰ καὶ ἐκτὸς ὀλίγον τι ὑπέρυθρα, κατὰ δὲ τὴν γεῦσιν κρίνονται ἐκ τῶν καλλίστων. Τὸ εἶδος τούτων τῶν σύκων ἦτο γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους, οἵτινες τὰ ἐπωνόμαζον *βασίλεια* ἢ *βασιλίδας ἰσχάδας* καὶ κατὰ Πολυδεύκη 6, 81,

βασίλεως. Περὶ τούτων ὁ Ἀθήναιος 3, 76, b, λέγει τάδε· « Φιλήμων δὲ ἐν Ἀττικαῖς λέξεσι καλεῖσθαί φησί τινα σῦκα *βασίλεια*, ἀφ' ὧν καλεῖσθαι καὶ τὰς *βασιλίδας ἰσχάδας*, προϊστορῶν ὅτι κόλυθρα (τὰ κοινῶς λεγόμενα *κουνάλια*) καλεῖται τὰ πέπονα σῦκα ». Ἄλλο εἶδος σύκων εἶναι τὰ λεγόμενα *κοκκινόσυκα*, τὰ ὁποῖα ἐπονομάζονται καὶ *λιμβαρδόσυκα*. Προσέτι καὶ τὰ σῦκα ταῦτα ἐγίνωσκον οἱ ἀρχαῖοι καὶ ἦσαν μάλιστα ἐγχώρια τῆς νήσου Πάρου ὡς μαρτυρεῖ ὁ αὐτὸς Ἀθήναιος 3,76, b, « τῶν δὲ ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ (διάφορα γὰρ κἀνταῦθα γίνονται σῦκα τὰ καλούμενα παρὰ τοῖς Παρίοις *αἱμώνια*, ταὐτὰ ὄντα τοῖς λυδίοις καλουμένοις, ἅπερ διὰ τὸ ἐρυθρῶδες καὶ τῆς προσηγορίας ταύτης ἔτυχεν) ὁ Ἀρχίλοχος μνημονεύει λέγων οὕτω

ἔα Πάρον
καὶ σῦκα κεῖνα καὶ θαλάσσιον βίον.

Τὰ δὲ σῦκα ταῦτα τοσαύτην ἔχει παραλλαγὴν πρὸς τὰ πολλαχοῦ γινόμενα ὡς τὸ τοῦ ἀγρίου συὸς κρέας πρὸς τὰ ἄλλα τὰ μὴ τῶν ἀγρίων χοίρων κρέα ». Τῷ ὄντι τὸ ἐσωτερικὸν τούτων τῶν σύκων εἶναι πολὺ ἐρυθρόν, τὸ δὲ δέρμα ὑπέρυθρον ἀποκλίνον εἰς τὸ μέλαν ὡς καὶ τὸ τῶν βασιλικῶν, εἶναι ὅμως διπλάσια σχεδὸν ἐκείνων κατὰ τὸ μέγεθος καὶ ὑδατωδέστερα. Καὶ τὸ δένδρον δὲ ἡ κοκκινοσυκέα ἢ λιμβαρδοσυκέα εἶναι τὸ μεγαλείτερον ἐξ ὅλων τῶν συκῶν κατὰ τὰ φύλλα, τοὺς κλάδους καὶ τὸν κορμόν, κατὰ δὲ τὴν δύναμιν τῆς ῥιζώσεως καὶ τὴν ἀνακλάδωσιν ὑβριστικώτερον. Ἄλλο εἶδος σύκων εἶναι τὰ λεγόμενα *καρόσυκα*, τὰ ὁποῖα ἔχουσι δέρμα λεπτὸν καὶ πράσινον ἐσωτερικῶς δὲ εἶναι λευκὰ καὶ μόνον οἱ σπόροι ὀλίγον παραλλάττουσιν. Ἐπωνομάσθησαν δὲ καρόσυκα ἐκ τοῦ τόπου, ὅθεν τὸ πρῶτον μετεκομίσθησαν, τῆς Καρίας δῆλον ὅτι, καὶ ἦσαν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀρχαίους γνωστά. Ἀθήναιος 3, σελ. 76, « ὅτι δὲ καὶ τὰ ἀπὸ Καύνου τῆς Καρίας ἐπαινεῖται κοινόν ». Ἄλλα εἴδη σύκων εἶναι τὰ λεγόμενα *αὐγόσυκα* ἐπονομασθέντα ἐκ τοῦ σχήματος, τὰ *τραγανόσυκα*, τὰ *καψαλά*, τὰ *ἀντελόνικα* (*), σῦκα ὄψιμα καὶ μικρὰ τὸ μέγεθος, τὰ *ποταμόσυκα*, σῦκα μεγάλα καὶ μὲ μέλαν δέρμα. Πάντα ταῦτα

(*) Τὰ ἀντελόνικα σῦκα διαρκοῦσι μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς πολλάκις· τοιαῦτα σῦκα ἀναφέρει ὁ Ἡσύχιος ἀποδίδων αὐτοῖς τὸ ἐπίθετον χειμερινά· « κοδώνεα· σῦκα χειμερινά ».

εἶναι ἄγνωστον πρὸς ποῖα ὀνόματα τῶν ἀρχαίων ἀντιστοιχοῦσι.

ΒΑΤΕΥΩ. Κατ᾽ αὐτὸν τὸν τύπον ἀντὶ τοῦ βατέω σώζεται ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ ῥῆμα τοῦτο, παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις Ἀττικοῖς μόνον συνθέτως ἐμβατεύω λέγεται. Σημαίνει δὲ τῆς συνηθείας τὸ *βατεύειν*, ὀχεύειν, ἀλλὰ λέγεται μόνον ἐπὶ τῆς τῶν πτηνῶν ὀχείας, ἐνῷ παρὰ Θεοκρίτῳ κατὰ τὴν αὐτὴν σημασίαν τίθεται ἐπὶ τῆς τῶν αἰγῶν (εἰδυλλ. 1, στιχ. 87-8).

ᾡπόλος ὄκκ᾽ ἐσορῇ τὰς μακάδας οἷα βατεῦνται
τάκεται ὀφθαλμώς, ὅτι οὐ τράγος αὐτὸς ἔγεντο.

Ἐν δὲ τῇ συνηθείᾳ ἐπὶ τῆς ὀχείας τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων λέγεται τὸ *λάζομαι*, ἐπὶ τῆς τῶν ὄνων, ἵππων καὶ βοῶν τὸ *πηδῶ, πηδῶμαι*.

ΒΕΛΟΝΙΔΙΑ (βελόνη, βελονίς, βελονίδιον). Οὕτω λέγονται πάντοτε πληθυντικῶς βελονίδια τὰ χλωρὰ φασούλια μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῶν φλοιοῦ, ὅταν ἦναι μικρὰ καὶ τρυφερά, ὡς ἐκ τοῦ σχήματός των ὁμοιάζοντα πρὸς βελόνην.

ΒΛΑΡΟΣ καὶ ΒΛΑΣΕΡΟΣ. Ἀμφότεραι αἱ λέξεις αὗται εἶναι ἐπίθετα παραγόμενα ἐκ τῆς ῥίζης *βλα*, σημαινούσης τι ὑδαρὲς τὴν σύστασιν καὶ ἀραιόν. Τῆς αὐτῆς ῥίζης εἶναι καὶ τὸ παρ᾽ Ἡσυχίῳ, « βλαδαρόν, ἐκλελυμένον, χαῦνον »· ἐπίσης τῆς αὐτῆς ῥίζης εἶναι καὶ ἡ λέξις *βλάξ* καὶ τὰ βλαδόν, βλάζειν κτλ. Λέγεται δὲ ἡ μὲν λέξις *βλαρὸς* ἐπὶ τῶν ὠμῶν ἄρτων, ὅταν εἰς τὴν ζύμωσιν τεθῇ πολὺ ὕδωρ καὶ γείνωσιν ἀραιοί, φρ. « τὰ ψωμιὰ ἔγειναν βλαρὰ » = πολὺ ὑδαρά. Ἡ δὲ λέξις *βλασερὸς* λέγεται ἐπὶ τῶν ὀπτῶν ἄρτων, ὅταν ἀκόμη ἦναι μαλακοί, οἱ δὲ ἀποσκληρυνθέντες λέγονται *σκληβοὶ* ἤτοι σκληροί.

ΒΟΛΗ. πλ. Βολαί. Οὕτω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ τόπος ἀνώμαλος καὶ λιθώδης, χρήσιμος μόνον πρὸς βοσκὴν ζώων· παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις τίθεται ἐπὶ τόπου μὲ παρομοίαν σχεδὸν σημασίαν μόνον συνθέτως *προβολὴ* καὶ *πρόβολος*, ὅθεν καὶ ἡ φράσις παρὰ Παυσανίᾳ 1,35,6 « ὄρους λιθώδης προβολή », καὶ παρὰ Πλουτάρχῳ ἐν βίῳ Κράσσου κεφ. 22 « προβολὴ ὄρους καθιέντος »· καὶ τὸ παρ᾽ Ὁμήρῳ ἐν Ὀδ. Μ, 251 *πρόβολος* ὡς οὐσιαστικόν. Ἐντεῦθεν ὁ Ἡσύχιος ἑρμηνεύει: « πρόβολοι. λίθοι ».

ΒΟΤΣΙΑ. Οὕτω καλεῖται κοινῶς ἀγγεῖόν τι ὑάλινον πρὸς τὰ κάτω ἀνοικτόν, πρὸς δὲ τὸ ἄνω μέρος στενούμενον, χωροῦν δὲ περὶ τὰς δύο ὀκάδας, ὅθεν καὶ λαμβάνεται πολλάκις ὡς

μέτρον οἴνου. Παρεφθάρη δὲ ἡ λέξις ἐκ τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος *βῆσα*, σημαίνοντος εἶδός τι ποτηρίου παρομοίου. Ἡ λέξις βῆσα ἀπαντᾷ παρ᾽ Εὐσταθίῳ ἐν Ὀδ. Α, σελ. 1405,16: « τοιοῦτον δέ τι καὶ ἡ παρὰ τῷ αὐτῷ ῥήτορι *βῆσα* γραφομένη δι᾽ ἑνὸς σίγμα, καθὰ καὶ ἡ ὁμηρικὴ πόλις ἐν Βοιωτίᾳ, ἤτοι ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν νηῶν. Φησὶ γάρ, βῆσα ποτήριον παρ᾽ Ἀλεξανδρεῦσι πλατύτερον ἐκ τῶν κάτω μερῶν, ἐστενωμένον ἄνωθεν ». Σημειῶ δ᾽ ἐνταῦθα ὅτι ζητήσας τὴν λέξιν *βῆσα* ἐν τῷ τοῦ Passow λεξικῷ, οὐχ εὗρον αὐτὴν ἀναγεγραμμένην, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸν ὑποκοριστικὸν αὐτῆς τύπον *βησ(σ)ίον* ἀπαντῶντα παρ᾽ Ἡσυχίῳ: « βησ(σ)ίον, ποτήριον ». Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματοος *βῆσα* πιθανῶς ἐγένοντο καὶ τὰ τῆς ἰταλικῆς Botte καὶ Botaccio, καθὼς καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ῥωμάνοις τῆς Μακεδονίας εὔχρηστον κατὰ τὸν κύριον Ι. Πανταζίδην bute, Φιλιστορ. τομ. Γ΄. τευχ. Β΄. σελ. 127. Καὶ ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτακτ. τομ. 5, σελ. 228 λαβὼν τὴν λέξιν ἐκ τοῦ Δ καὶ Σ. παρετυμολογεῖ ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ὀνόματος Boccäle.

ΒΟΥΚΟΛΕΑ. Ἐν Κυθήροις βουκολέα λέγεται τὸ μέρος ἔνθα κλείουσι τοὺς βοῦς, ἐν Πάρῳ τὸ μέρος τοῦτο λέγεται *προστεγάδι(ον* ἤτοι προστέγιον, διότι συνήθως στεγάζεται ἄνωθεν. Τὸ δὲ βουκολέα τίθεται ἐπὶ τόπου καθὼς ἐπίσης τίθενται ἐν τῇ συνηθείᾳ καὶ ἄλλα οὐσιαστικά, οἷον, *αὐλακέα*, αὖλαξ ἀνοιγομένη ἐν τῷ ἀγρῷ πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων, *σποϱέα*, τὸ ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ χωριζόμενον μέρος πρὸς σποράν, *ζευγαρέα*, τὸ ὅσον δύναται ἓν ζεῦγος νὰ ὀργώσῃ, *ἁπλωταρέα*, τὸ μέρος, ἔνθα ἁπλώνουσι σῦκα, κτλ.

ΒΟΥΚΟΛΟΣ. Τὸ ὄνομα τοῦτο σώζεται ἔτι καὶ νῦν ἐν Κυθήροις τῇ νήσῳ λεγόμενον κυριολεκτικῶς ἐπὶ τοῦ βόσκοντος βοῦς· ἀλλαχοῦ δὲ τῆς Ἑλλάδος λέγουσι τὸν νομέα τῶν διαφόρων ζώων θέτοντες πρό τοῦ ὀνόματος *βοσκὸς* τὸ ὄνομα τοῦ ποιμαινομένου ζώου, π. χ. τὸν βουκόλον, βοϊδοβοσκόν, τὸν αἰπόλον, αἰ)γιδοβοσκόν, τὸν ὑοφορβὸν ἢ σ)ὑφορβόν, χοιροβοσκόν, οὐδέποτε ὅμως τὸν ποιμένα προβατοβοσκόν, ἀλλὰ πάντοτε βοσκόν. Προσέτι ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ *βουκόλος* λέγεται καὶ τὸ ποίμνιον αὐτό, ἡ ἀγέλη, ἐν τῇ φράσει *βουκόλε ἔλα*, ἥτις εἶναι προτρεπτικὴ προσφώνησις αὐτοῦ τοῦ βουκόλου πρὸς τὴν ἀγέλην, ἵνα βόσκῃ εἰς τὴν νομήν. Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ βουκόλος εἶχε τοιαύτην σημασίαν, ἐτίθετο δῆλον ὅτι ἐπὶ τῶν ζώων ὡς λέγει ὁ Ἡσύχιος: « βουκόλοι· οὐ μόνον οἱ

τῶν βοῶν νομεῖς, ἀλλὰ καὶ ζῶά τινα οὕτω καλοῦνται ». Ἡ ἐξήγησις τοῦ πράγματος τούτου δὲν εἶναι δύσκολος· οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ ποιμένες, ἄνθρωποι ἀφελεῖς καὶ ἁπλοϊκοὶ καὶ αὐτὴν πολλάκις τὴν ἄψυχον φύσιν ζωοποιοῦσιν ἐπονοματίζοντες διαφόρως, πολὺ δὲ πλέον τὰ μετ᾽ αὐτῶν συμβιοῦντα ἔμψυχα ζῶα, ἵππους, ὄνους, πρόβατα, κύνας κλπ. καλοῦσι δι᾽ ἐπωνυμιῶν εἰς ἑαυτοὺς ἀνηκουσῶν. Καὶ οὐχὶ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ πολλάκις ἀκούομεν αὐτοὺς συνδιαλεγομένους καὶ ὁμιλοῦντας πρὸς αὐτὰ ὡς πρὸς λογικά· καὶ ἡ ἀρχαία ποίησις παρέχει εἰς ἡμᾶς οὐχὶ ὀλίγα τοιαῦτα παραδείγματα, ὡς παρὰ Θεοκρίτῳ ὁ ποιμὴν πολλαχοῦ ὁμιλεῖ πρὸς τὰς αἶγας καὶ τὰ πρόβατά του, παρ᾽ Ὁμήρῳ ἐν ὀδ. Ι, 447 καὶ ἑξῆς ὁ Πολύφημος ὁμιλεῖ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς ποίμνης κριόν. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπίσης νήσῳ τὰ πρόβατα προσφωνοῦνται ὑπὸ τοῦ νομέως *ὄϊα ὄϊα*, ὅταν ὁδηγῶνται εἰς τὴν νομήν.

ΒΟΥΡΒΟΥΛΟ(Ν. Κατὰ τοὺς Ἀττικοὺς τὸ οὐσιαστικὸν τοῦτο ὄνομα πρέπει νὰ γραφῇ *βόρβυλον*. Πρὸς καθαρισμὸν τῶν οἰνοδοχείων (βουτσίων) βράζουσι βλαστοὺς σχίνου καὶ ἐλελισφάκου μὲ μόνον ὕδωρ καὶ ἐγχύνουσι τὸ ἀφέψημα τοῦτο ζέον ἐντὸς αὐτῶν, καὶ τοῦτο λέγεται βούρβουλο. Ἡ λέξις εἶναι πεποιημένη ἐκ τοῦ ποιοῦ ἤχου, τοῦ ἀποτελουμένου εἰς τὴν ἔνθεσιν ἐντὸς τῶν οἰνοδοχείων καὶ μετ᾽ αὐτὴν ἔτι. Τὸ βούρβουλον λέγεται προσέτι καὶ *στούφα* ἤτοι στύφη, ἥτις σημαίνει τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ἤτοι ποιὸν ἦχον, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς παρ᾽ Ἡσυχίῳ ἑρμηνείας τοῦ ἐξ αὐτῆς παραγομένου ῥήματος, « στυφᾷν, βροντᾷν ».

ΒΟΥΤΗΜΟ(Ν. Οὕτω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ τῆς ἀρχαίας *βούτομον*, λατ. ulva. Τὸ φυτὸν τοῦτο φύεται εἰς ἑλώδη μέρη καὶ διὰ τοῦτο ὁ Βιργίλιος ὁ ποιητὴς τὸ ἐπονομάζει ulvam palustrem Γεωργ., 3, 175. Εἶναι βρουλοειδὲς μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὰ ἰδίως βροῦλα ἔχουσι ῥίζαν μεγάλην καὶ σφαιροειδῆ, ἐξ ἧς ἀνέρχονται αὐτὰ ἀκτινοειδῶς ὡς αἱ ἄκανθαι τοῦ θαλασσίου ἐχίνου, τὸ δὲ βούτομον ἐκ μικρᾶς ῥίζης ἀναδίδει κλόνους ὀλιγοτέρους, κατὰ δὲ τὸ μέγεθος καὶ τὸ πάχος εἶναι ὡς ἡ ῥίζα (ῥάπη) κριθῆς ἢ σίτου εὐτυχισμένου χρόνου. Οἱ κλόνοι τοῦ βουτόμου εἶναι στερεώτεροι τῶν τῆς κριθῆς, μαλακώτεροι ὅμως τῶν βρούλων καὶ διὰ τοῦτο τὸ μεταχειρίζονται πρὸς κατασκευὴν τῆς σκέπης τῶν ἀνεμομύλων. Ὁ Βυζάντιος ἐν τῷ λεξικῷ ἔχει μὲν τὴν λέξιν, παρα-

πέμπει δὲ εἰς τὸ ῥάπη, ἣν ἐξηγεῖ εἶδος βρούλου, ἐν ᾧ *ῥάπη* λέγεται ἡ ῥίζα τοῦ στάχυος ἡ μετὰ τὸν θερισμὸν μένουσα ἐν τοῖς ἀγροῖς.

ΒΟΥΤΙΝΑ. Τὸ τῆς ἀρχαίας ὄνομα εἶναι *Βυτίνη* καὶ ἑρμηνεύεται ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου « βυτίνη, λάγινος ἢ ἀμίς ». Ἐν δὲ τῇ πατρίδι μου Πάρῳ τῇ νήσῳ βουτίνα εἶναι μέγα ἀγγεῖον ξύλινον (κατασκευαζόμενον καθὼς καὶ τὰ βουτσία), ἔχον σχῆμα κώνου πρὸς τὴν κορυφὴν μᾶλλον κεκομμένου, καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐναποθέτουσι πάντοτε τυρὸν ἢ ἐλαίας μὲ ἅλμην. Ὁ Βυζάντιος ἀναγράφων καὶ αὐτὸς τὴν λέξιν ἑρμηνεύει « ἡ πλεκτὴ λάγηνος, ἡ δαμζάνα ». Καὶ ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶναι ἐγγυτέρα μὲν πρὸς τὴν τοῦ Ἡσυχίου, παρ᾽ ἡμῖν ὅμως, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Εὐσταθίου, οὗ φέρει καὶ τὴν μαρτυρίαν ἔχουσαν « ταριχευτικὸς βίκος . . . ὃν δηλαδὴ βυτίναν οἱ κοινολεκτοῦντές φασιν », ἡ βουτίνα δὲν εἶναι δαμζάνα, ὅ ἐστιν ὑάλινον ἀγγεῖον, ἀλλὰ ξύλινον. Ὁ δὲ ἐμὸς φίλος Ι. Πανταζίδης ἀναγράψας καὶ αὐτὸς τὴν λέξιν ἐν τῇ συλλογῇ αὐτοῦ τῇ ἐκδοθείσῃ ἐν Φιλιστορ. τομ. Γ΄, τευχ. Β΄, σελ. 127 λέγει· « Βυτίνα, ὁ Κοραῆς (Ἄτ. 4, 67 καὶ 455) δὶς ἀναφέρει τὴν λέξιν λαβὼν αὐτὴν ἐκ τοῦ Σομαυέρα καὶ ὁρίζει « ἀγγεῖον χρήσιμον εἰς ἁλάτισιν ὀψαρίων ἢ κρεάτων ». Ἀλλ᾽ ὁ ἐν Σέρραις ἑλληνικὸς λαὸς ὀνομάζει βυτίναν πᾶν ἀγγεῖον πήλινον κατὰ μὲν τὸ σχῆμα ὅμοιον τῷ πίθῳ δηλ. πλατύστομον, μικρότερον δὲ καὶ χρησιμεῦον ὡς δοχεῖον παντοίων πραγμάτων χρησίμων εἰς τὸ μαγειρεῖον, βουτύρου, μέλιτος, ὀσπρίων ».

ΒΥΘΙΣΙΣ. Κατὰ μεταφορὰν λέγεται βύθισις ἡ εἰς ὕπνον καταφορά, ὡς καὶ τὸ ῥῆμα βυθίζομαι=καταφέρομαι εἰς ὕπνον, λεγόμενον μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων, ὅταν ἐπὶ πολὺν χρόνον διαρκῶς καὶ βαρέως κοιμῶνται, φρ. « ἔχει βύθισιν »=εἶναι κατενηνεγμένος εἰς βαθὺν ὕπνον. Τὸ πρωτότυπον βύθος ὡς καὶ τὸ ῥῆμα βυθίζομαι ἐσημειώθησαν καὶ ἐν τοῖς τοῦ Κοραῆ Ἀτάκτοις τομ. 2, σελ. 88. Σημειωτέον δὲ ἐνταῦθα ὅτι ὡς λέγομεν βυθίζομαι εἰς ὕπνον, λέγομεν προσέτι *βυθίζομαι εἰς χρέος*.

ΒΥΘΡΙ(ΟΝ. Οὕτω λέγεται ὁ λάκκος τῆς καμίνου, ἔνθα κατασκευάζεται ἡ ἄσβεστος. Ὀρθότερος εἶναι ὁ τονισμὸς βύθριον, ὅπερ εἶναι ἐκ τοῦ βύθρος κατὰ αἰολικὴν προφορὰν ἀντὶ βόθρος.

Γ.

ΓΕΛΩΚΛΑΙΩ. Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἤκουσα λεγόμενον ἐν Σμύρνῃ· σημαίνει δέ, γελῶν κλαίω, γελῶν δακρύω, καὶ εἶναι συνώνυμον τοῦ ἐπίσης εὐχρήστου ἐν τῇ συνηθείᾳ *ψευδοκλαίω*=ψευδῶς κλαίω. Ἡ σύνθεσις αὐτοῦ δὲν εἶναι μὲν κακόφωνος, οὐχὶ ὅμως καὶ κανονική, ἐπειδὴ δὲ εἶναι τέκνον τῆς συνηθείας, δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀποβάλῃ τις, ὡς οὐδὲ ὁ φρόνιμος πατὴρ ὅσα ἔτυχε νὰ γεννήσῃ μὴ εὐηδῆ τέκνα, κωμικὸς ποιητὴς δύναται κάλλιστα νὰ τὸ μεταχειρισθῇ. Ἡ δ' ἀρχαία γλῶσσα τὰ τοιαῦτα ἐκφέρει περιφραστικώτερον, οἷον εἶναι τὸ γνωστὸν ὁμηρικὸν ἐν Ἰλ. Ζ, 484 « δακρυόεν γελάσασα », καὶ τὸ « κλαῖον πολλὰ μεταξὺ γελᾷ » ἐν τῇ Ἀνθολ. ὑπὸ Jacobs cap. v. p. 133, ἐπιγρ. 13, στιχ. 4.

ΓΕΜΙΖΩ. Λέξις τῆς ναυτικῆς εὔχρηστος ἐν τῇ φράσει « γεμίζω τὸ σχοινί », ὅ ἐστι τεντώνω ἐπὶ πλέον.

ΓΗ. Ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ ὁ διαζευκτικὸς σύνδεσμος ἢ προφέρεται *γή*, φρ. « γὴ τοῦτο γὴ ἐκεῖνο »· ἀλλαχοῦ δὲ προφέρεται παραδόξως καὶ *γιά*, οἷον, « γιὰ τοῦτο γιὰ ἐκεῖνο ».

ΓΛΥΚΟΣ. Τὸ θηλυκὸν γλυκειὰ ἀντὶ τοῦ γλυκεῖα πολλάκις συνάπτεται κατηγορηματικῶς μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ ὀνόματος *ζωή*, « ἡ ζωὴ εἶναι γλυκειά », καὶ παρ' Ὁμήρῳ τίθεται ὡς ἐπίθετον τοῦ ὀνόματος *αἰών*=ζωή, ἐν Ὀδ. Ε. 152

« . . . . . κατείβετο δὲ γλυκὺς αἰὼν
νόστον ὀδυρομένῳ . . . . . . »

ΓΡΑΦΩ. Παρὰ τὰς ἄλλας σημασίας σημαίνει προσέτι ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ ῥῆμα γράφω ζωγραφῶ, γράφω ζῴδια διὰ τῆς γραφίδος, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἑξῆς διστίχου εὑρισκομένου ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Γερμανοῦ Passow P. Car. σελ. 578, διςιχ. 996.

τί σ' εἶπα καὶ μοῦ χόλιασες λαμπάδα μου γραμμένη,
γιὰ 'να φιλὶ ποῦ μοὔδωσες καὶ στέκεις πικραμένη;

ΓΡΗΑ. Οὕτω λέγεται σήμερον ῥόφημά τι κατασκευαζόμενον ἐν καιρῷ χειμῶνος ὑπὸ τῶν πτωχοτέρων ἐκ πυρίνου ἀ-

λεύρου, ἐπιχεομένου ἐνίοτε καὶ ἐλαίου. Παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις ἐπωνομάζετο *γραῦς* τὸ ἐπιπολάζον κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ὁμοίου τινὸς ῥοφήματος, Bekker Anecd. τομ. Α΄. σελ. 33· « τὸ ἐπιγενόμενον τῇ πτισάνῃ καὶ τῷ χόνδρῳ καὶ ἄλλοις τισὶν ἑψήμασι *γραῦς* καλεῖται ». Παρὰ δὲ τῷ Ἡσυχίῳ· « γραῦς, τὸ συναγόμενον καὶ ἐπιπηγνύμενον ἐπάνω, ὅταν γάλα ἕψηται, τοιοῦτον ὑγρόν ».

ΓΡΙΦΟΣ. Οὕτω καλεῖται ὑπὸ τῶν ἁλιέων κόμβος τις τῶν σχοινίων τῆς τράτας, ὅστις ἅμα ἀναφανῇ, ἐν ᾧ ἕλκεται, εἶναι σημεῖον ὅτι πλησιάζει νὰ ἀνελκυσθῇ ὁ βόλος εἰς τὴν ξηράν, τότε δὲ λέγουσι πρὸς ἀλλήλους οἱ ἕλκοντες ὅτι *ἔπιασαν τὸν γρῖφον*. Τὸ δὲ γνωστὸν σακκοειδὲς δίκτυον, ὅπερ ἕλκεται ἐκ πλοιαρίου κωπηλατουμένου ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἐν μὲν τῇ συνηθείᾳ καλεῖται γρῖπος, ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ γρῖπος καὶ γρῖφος· « οἱ δ' αὐτοὶ καὶ τὸ δίκτυον τὸν γρῖπον τὸν καὶ γρῖφον ἐκ τοῦ αὐτοῦ γρῶ παράγουσιν », Εὐστάθιος ἐν Ἰλ. Ζ, σελ. 633,47.

ΓΥΛΟΣ. Εἶδος ἰχθύος μικροῦ ἔχοντος μικρὰ καὶ πυκνὰ λέπια καὶ ἐρυθρὰν ζώνην ἑκατέρωθεν ἀπὸ τῶν ὑπὸ τὴν κεφαλὴν πτερυγίων μέχρι τῆς οὐρᾶς. Τὸ παρὰ Κοραῇ ἐν Ἀτάκτοις τομ. 5, σελ. 44 καὶ 122 *γυλάρι* φαίνεται μᾶλλον ὅτι εἶναι ὑποκοριστικὸς τύπος τοῦ *γύλου* παρὰ νὰ ἦναι ταὐτὸν τῷ *κλαρίας* ἢ *γελαρίας*.

Δ.

ΔΕΥΤΕΡΙΖΩ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΩΝΩ. Ἡ διαφορὰ τῶν δύο τούτων ῥημάτων εἶναι ἡ ἑξῆς. Τὸ μὲν δευτερίζω σημαίνει νηστεύω τὴν δευτέραν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν, τὸ δὲ δευτερώνω σημαίνει πράττω τι ἐκ δευτέρου, ἐπαναλαμβάνω. Ἄλλο ἀνάλογον ῥῆμα πρὸς τὸ δευτερίζω ἔχει ἡ συνήθεια τὸ *δεκαπεντίζω*, ὅ ἐστι νηστεύω τὰς πρώτας δεκαπέντε ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου, ὅτε εἶναι ἡ τῆς Παναγίας νηστεία. Ἐκ τούτου γίνεται καὶ ὄνομα εὔχρηστον *δεκαπέντισις*.

ΔΟΞΕΙ. Τοῦ δοκεῖν σώζονται χρόνοι τινὲς ἐν τῇ συνηθείᾳ· ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. 4, σελ. 102 σημειώνει τὸν ἀόριστον τῆς ὁριστικῆς καὶ τῆς ὑποτακτικῆς, ἐγὼ προσθέτω ἐδῶ

καὶ τὸν μέλλοντα τῆς ὁριστικῆς σωζόμενον ἐν τῇ ἑπομένῃ παροιμίᾳ· « ὁ κακὸς καλόγηρος ὅπως τοῦ δόξει γίνεται »=ὁ πανοῦργος πολλὰ μηχανεύεται.

ΔΥΣΚΥΑΜΟΣ. Οὕτω λέγεται ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ ὁ *ὑοσκύαμος*.

Ε.

ΕΜΠΑΙΔΟΣ. Ἐν Τραπεζοῦντι ἔμπαιδος λέγεται, ὡς εἶπέ μοι φίλος τις, ἡ ἔγκυος γυνή. Ἡ λέξις σημειοῦται καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις λεξικοῖς· Ἡσύχιος, « ἔμπαις, ἐγκύμων ».

ΕΜΠΛΩΡΟΝ ΚΑΙ ΕΜΠΡΥΜΜΟΝ. Αἱ δύο αὗται λέξεις εἶναι ἐπίθετα, καὶ ἐννοεῖται ἔξωθεν τὸ οὐσιαστικὸν πλοῖον. Λέγεται δὲ ἐν Οἰνόῃ τοῦ Εὐξείνου, ὡς εἶπέ μοί τις τῶν φίλων, ἐκεῖθεν ὁρμώμενος, τὸ πλοῖον ἔμπλῳρον ἢ ἔμπρυμμον (ἔμπρῳρον, ἔμπρυμνον), ὅταν ὡς ἐκ τῆς θέσεως τοῦ φορτίου κλίνῃ πρὸς τὴν πρῷραν ἢ πρὸς τὴν πρύμνην. Αἱ λέξεις αὗται δὲν εἶναι ἀνάξιαι νὰ καταχωρηθῶσι καὶ εἰς τὰ λεξικὰ τῆς ἀρχαίας γλώσσης.

ΕΜΠΟΡΩ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΑΙ. Πολλάκις ἡ νεωτέρα γλῶσσα, ὡς καὶ ἡ ἀρχαία, συνάπτει ἐκ παραλλήλου δύο συνώνυμα ῥήματα πρὸς ἔκφρασιν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας, ἀλλὰ μετά τινος φραστικῆς δυνάμεως, ἡ σύναψις δ' αὕτη γίνεται συμπλεκτικῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταφατικῶς, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀρνητικῶς. Ἐνταῦθα καταγράφω, ὅσα τοιαῦτα ἠδυνήθην νὰ συνάξω ὅμοια ἢ καὶ ἰσοδύναμα· λέγει λοιπὸν ἡ συνήθεια.

Ἐμπορῶ καὶ δύναμαι· φρ. « θὰ προσπαθήσω νὰ τὸ κάμω, ὅσον ἐμπορῶ καὶ δύναμαι »· ὁμοίως καὶ ἡ ἀρχαία, ὡς παρ' Εὐριπιδ. ἐν Μηδ. 1408-9, « ἀλλ' ὁπόσον γοῦν *πάρα καὶ δύναμαι* τάδε θρηνῶ » κτλ.

Χαιρετῶ καὶ ἀγαπῶ· φρ. « σὲ χαιρετῶ καὶ σ' ἀγαπῶ »· ὁμοίως καὶ ἡ ἀρχαία, ὡς παρὰ Πλάτωνι ἐν Ἀπολ. Σ. σελ. 83, g· « Ἐγὼ ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι καὶ φιλῶ ». Καθ' ὁμοίαν συμπλοκὴν εἶναι καὶ τὸ τοῦ Σιμωνίδου, « πάντας δ' ἐπαίνημι καὶ φιλῶ, ἑκὼν ὅστις ἔρδῃ μηδὲν αἰσχρόν ». Anthol. Lyr. Bergk. p. 330 στιχ. 19.

Σκέπτομαι καὶ τὸ ἔχω (βάλλω) εἰς τὸν νοῦν μου· φρ. « αὐτὸ ποῦ σὲ εἶπα νὰ τὸ σκεφθῇς καλὰ καὶ νὰ τὸ βάλῃς εἰς τὸν νοῦν σου »· ὁμοίως καὶ παρ' Ἡροδότῳ, 1,84,20, « ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο »· καὶ παρ' Ὁμήρῳ ἐν Ὀδ. Θ, 94, « ἐπεφράσατ' ἠδ' ἐνόησεν ».

Ἐξεύρω καὶ κατέχω· φρ. « αὐτὸ ποῦ μὲ λέγεις τὸ ξεύρω πρὸ πολλοῦ καὶ τὸ κατέχω »· ὁμοία ἔκφρασις εἶναι παρ' Εὐριπίδῃ ἐν Ἰφ. ἐν Ταυρ. 490-1, ἐπίσταμαι καὶ γινώσκω, « τὰς γὰρ ἐνθάδε θυσίας ἐπιστάμεθα καὶ γινώσκομεν »· ἐπίσης καὶ ἡ παρὰ Βαβρίᾳ τῷ μυθοποιῷ ἐν Anthol. Lyr. Bergk p. 185, στιχ. 14, « μάθοις ἂν καὶ γνοίης ».

Θαρρῶ καὶ νομίζω. Ἐν τῇ συνηθείᾳ συνάπτονται τὰ δύο ταῦτα ῥήματα ἀντὶ τοῦ πιςεύω, φρονῶ, φρ. « νομίζω καὶ θαρρῶ πῶς δὲν μὲ γελᾷς »· καὶ παρὰ Πλουτάρχῳ ἐν βίῳ Π. Αἰμιλίου κεφ. 36, « νῦν οὖν ἀκίνδυνός εἰμι τὰ μέγιστα καὶ θαρρῶ καὶ νομίζω τὴν τύχην ὑμῖν παραμενεῖν ἀβλαβῆ καὶ βέβαιον »· πρβ. καὶ Κοραῆ ἐν Ἀτάκτοις τομ. 2, σελ. 152.

Θαυμάζομαι καὶ ἀπορῶ· φρ. « θαυμάζομαι καὶ ἀπορῶ πῶς ἔγεινεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα »· ὁμοία πρὸς ταύτην εἶναι καὶ ἡ ὁμηρική, ἄγαμαί τε τέθηπά τε, ἐν Οδ. Ζ, 168

« ὡς σέ, γύναι, ἄγαμαί τε τέθηπά τε ».

Λυποῦμαι καὶ καίεται ἡ καρδιά μου· φρ. « ὁ θεὸς τὸ γνωρίζει ὅτι δι' αὐτὸ λυπεῖται καὶ καίεται ἡ καρδιά μου »· ὁμοία εἶναι ἡ τοῦ Ἀριστοφάνους φράσις ἐν Λυσ. 9-10.

« Ἀλλ', ὦ Καλονίκη, κάομαι τὴν καρδίαν
καὶ πολλ' ὑπὲρ ἡμῶν τῶν γυναικῶν ἄχθομαι ».

Κάμνω καὶ τελειώνω· φρ. « ἀφ' οὗ τὸ κάμῃς καὶ τὸ τελειώσῃς, τότε σὲ πληρώνω »· ὁμοίως καὶ παρ' Ὁμήρῳ συμπλέκεται τὸ *ἔρδειν καὶ τελευτᾶν*, ἀλλὰ προθυστέρως ἐν ὀδ. Λ, 293-4

« αὐτὰρ ἐπὴν δὴ ταῦτα τελευτήσῃς τε καὶ ἔρξῃς,
φράζεσθαι δὴ ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν ».

Μένω καὶ καρτερῶ· ἀντὶ τοῦ ἐπιμένω καρτερῶν, φρ.

ὅπου καρτερεῖ καὶ μένει,
κερδισμένος πάντα βγαίνει.

Σχεδόν τι παρομοία εἶναι ἡ ὁμηρικὴ ἔκφρασις *μενέω καὶ τλήσομαι* ἐν Ἰλ. Λ, 317. Τ, 308. ὀδ Ε, 362.

Σέβομαι καὶ τιμῶ. Ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγεται ἡ ἔκφρασις αὕτη ἐπὶ προσώπων σεβαστῶν· « τὸν σέβομαι καὶ τὸν τιμῶ »·

ὁμοία εἶναι ἡ ἀπαντῶσα παρὰ Πλάτωνι ἐν Κρίτωνι σελ. 46, B, ἐπὶ πραγμάτων, « τοὺς δὲ λόγους . . . . . καὶ τοὺς αὐτοὺς πρεσβεύω καὶ τιμῶ, οὕς περ καὶ πρότερον ».

Λέγω τι καὶ δὲν τὸ κρύπτω· φρ. « ὅ,τι μοῦ εἶπε, θὰ σοὶ τὸ εἴπω καὶ δὲν θὰ σοῦ τὸ κρύψω »· ὁμοία εἶναι ἡ ὁμηρικὴ φράσις ἐν Ἰλ. Ε, 816, « ἐρέω ἔπος οὐδ᾽ ἐπικεύσω »·

« τῷ τοι προφρονέως ἐρέω ἔπος οὐδ᾽ ἐπικεύσω ».

Ἐνθυμοῦμαι καὶ δὲν ξεχάνω· φρ. « θὰ σὲ ἐνθυμοῦμαι καὶ δὲν θὰ σὲ ξεχάσω »· ἀπαράλλακτα συμπλέκονται τὰ δύο ἀντίστοιχα τῆς ἀρχαίας ῥήματα ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ τοῦ ὁμηρικοῦ ὕμνου εἰς Ἀπόλλωνα Δήλιον

« μνήσομαι οὐδὲ λάθωμαι Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο ».

Θέλω καὶ ἐπιθυμῶ· φρ. « τὰ θέλει καὶ ἐπιθυμᾷ ἡ καρδιά σου, ὅλα νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Θεός »· ὁμοίως συνάπτονται καὶ παρ᾽ Ὁμήρῳ ἐν Ὀδ. Ε, στιχ. 219 τὰ ῥήματα *θέλω καὶ ἔελδομαι*,

ἀλλὰ καὶ ὣς *ἐθέλω καὶ ἐέλδομαι* ἤματα πάντα
οἴκαδέ τ᾽ ἐλθέμεναι καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι.

ΕΝΑΣ ΚΑΙ ΔΥΟ. Ἡ διὰ τῶν δύο πρώτων ἀριθμητικῶν φράσις αὕτη λέγεται ἀντὶ τοῦ, « ὀλίγοι τινές », ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἑξῆς παραδείγματος· « ἕνας καὶ δυό, δὲν κάνουνε χωριό ». Ἀπαράλλακτα ἀπαντᾷ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας παρ᾽ Ὁμήρῳ ἐν Ἰλ. Β. 346,

τούςδε δ᾽ ἔα φθινύθειν, ἕνα καὶ δύο, τοί κεν Ἀχαιῶν
νόσφιν βουλεύουσ᾽ . . . . . .

Ὁμοίως λέγεται καὶ ἐν τῇ λατινικῇ **unus et alter** ἢ **unus alterque**· ἡ αὐτὴ ὅμως φράσις λέγεται προσέτι ἐν τῇ συνηθείᾳ καὶ ἄνευ τοῦ καὶ « ἕνα δυὸ » = ὀλίγα τινά. Τὸ αὐτὸ περίπου σημαίνει καὶ ἡ φράσις « δυὸ τρία »· ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἐκφέρονται τὰ αὐτὰ ἀριθμητικὰ ἐπὶ ὡρισμένου πλέον ποσοῦ διὰ τοῦ συνδέσμου καί, μάλιστα παρὰ Θουκυδίδῃ μετὰ διπλῆς συνδέσεως 1,82, « ἢν δὲ μή, διελθόντων ἐτῶν *καὶ δύο καὶ τριῶν* ἄμεινον ἤδη, ἢν δοκῇ, πεφραγμένοι ἴμεν ἐπ᾽ αὐτούς ». Ὁμοίως ἐκφέρονται παρὰ Πλάτωνι ἐν Φαίδωνι σελ. 63, e, τὰ ἐπιρρήματα δὶς καὶ τρίς, « καὶ δὶς καὶ τρὶς πίνειν ». Ἡ δὲ φράσις « χίλια δυὸ » σημαίνει « πολλά τινα ».

ΕΠΑΝΩΘΕΟΣ ΧΑΜΟΘΕΟΣ. Τὰ ἀντίθετα ταῦτα ὀνόματα εὕρηνται ἐν τῇ συνηθείᾳ λεγόμενα ἐν τῷ, « ὅποιος ἔχει ἐπανωθεόν, ἔχει καὶ χαμοθεόν »· ὅ ἐστιν, ὅστις ἔχει μέγαν

προστάτην (ἐπανωθεόν), εὑρίσκει καὶ ἄλλους μικροτέρους προστάτας καὶ ὑπερασπιστὰς χάριν ἐκείνου. Παρὰ δὲ Ξενοφῶντι ἐν τῷ οἰκονομικῷ 2, 11, ὑπάρχει ἡ ἔκφρασις *ὁ ἄνωθεν θεός*, δι᾽ ἧς ἐννοεῖται ὁ οὐρανὸς ἢ ὁ Ζεὺς ὁ ποτίζων μὲ τὴν βροχὴν τὴν γῆν, ἥτις κατ᾽ ἀντίθεσιν εἶναι ὁ κάτωθεν θεός, θεοὶ δὲ προστάται ἀμφότεροι τῶν γεωργῶν, « καί τοι ὕδωρ μὲν ὁ ἄνωθεν θεὸς παρέχει, τὰ δὲ κοῖλα πάντα τέλματα γίγνεται, ἡ γῆ δὲ ὕλην παντοίαν παρέχει ». Καὶ ἡ καθολικὴ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶναι ὅτι ἂν καὶ ὁ ἐπανωθεὸς (ὁ οὐρανὸς ἢ ὁ Ζεὺς) παρέχει ὕδωρ, ἡ δὲ γῆ, ὁ χαμοθεός, παρέχει παντοίαν ὕλην, ὅμως μὲ ὅλην τῶν προστατῶν θεῶν τὴν πρόνοιαν, τινὲς τῶν γεωργῶν ἕνεκα τῆς ἀμελείας των δὲν ἀποκομίζουσιν ἱκανοὺς καρπούς.— Ἡ δὲ ἄλλη ἑρμηνεία, καθ᾽ ἣν τὸ ἄνωθεν μετὰ τοῦ παρέχει συζεύγνυται, εἶναι πολλὰ πεζή.

ΕΥΓΟΡΡΟΣ. Ἐν Κυθήροις λέγεται ὁ ταχὺς εὔγορρος· ἡ λέξις εἶναι σύνθετος ἐκ τοῦ εὖ καὶ *γορρός*, ὅπερ εἶναι ταὐτὸν τῷ γοργός.

ΕΥΟΙ. Τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο σώζεται ἐν Σμύρνῃ λεγόμενον συνήθως ὑπὸ τῶν γυναικῶν καὶ προφέρεται *ηὐοῖ*. Λέγεται δὲ ἐπὶ παντὸς ἀπροσδοκήτου ἀκούσματος ἢ θεάματος προξενοῦντος μάλιστα εὐφρόσυνον ψυχικὸν αἴσθημα. Ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. 2, σελ. 146, φέρων αὐτὸ ὡς παράδειγμα τῆς τροπῆς τοῦ αι εἰς η, τὸ γράφει *ἠβοῖ*, ἐκ τοῦ ἀρχαίου αἰβοῖ. Ἀλλὰ τὸ ἡμέτερον εὐοῖ (εὖ) χαρᾶς ὂν μᾶλλον ἐκφραστικὸν εἶναι διάφορον τοῦ αἰβοῖ (αἶ) τοῦ ἐκφράζοντος λύπην καὶ ἄλγος.

Η.

ΗΜΕΡΑΓΡΙΟΝ, (ἥμερον ἄγριον). Ἐπίθετον ἀποδιδόμενον ἐν τῇ συνηθείᾳ εἰς τὴν ἄμπελον. φρ. « ἄφησε τὸ ἀμπέλι ἡμεράγριον », ὅ ἐστι τὸ ἐκλάδευσεν οὕτως, ὥστε οὔτε ἥμερον εἶναι οὔτε ἄγριον· καὶ λέγεται τοῦτο ὅταν ἀφίνωσι τοὺς κλάδους τῆς ἀμπέλου μακρὰς καὶ πολλὰς οὕτω καλουμένας ἀργὰς βέργας. Κατὰ δὲ τὴν σύνθεσιν, καθ᾽ ἣν συνέρχονται δύο ἐπίθετα πρὸς σχηματισμὸν ἑνὸς συνθέτου, δὲν εἶναι τὸ ὅ-

νομα τοῦτο μοναδικόν. Τὸ παράδοξον ὅτι καὶ ἡ ἀρχαία ἔχει τοιαῦτα ἐπίθεπα, οἷον τά, μικρόκομψος, μικρογλάφυρος, μικροφιλότιμος, μεγαλάδικος, μεγαλόμικρος (=ὁ ἐπὶ μικροῖς ἢ ἐν μικροῖς ἢ μεγάλοις τοιοῦτος). Καὶ καθὼς εἶναι τὰ τῆς συνηθείας γλυκόξυνος, γλυκόπικρος εἶναι καὶ τὰ τῆς ἀρχαίας γλυκύπικρος, γλυκύστρυφνος.

Θ.

ΘΑΛΑΣΣΑ. Ἐν τῇ τῶν ναυτικῶν γλώσσῃ θάλασσα λέγονται τροπικῶς τὰ κύματα, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ, ὅπου μάλιστα τὸ ὄνομα συνάπτεται καὶ μετά τινος ἐπιθέτου *θάλασσα τραχεῖα, κοίλη θάλασσα*, Πολυδ. ὀνομ. 1,108. Ἐκ τούτου γίνονται πολλαὶ ἐκφράσεις π. χ. « ἔχει θάλασσαν »- « κάμνει θάλασσαν »=κύματα- « ἔπεσε ἡ θάλασσα », καθὼς λέγουσιν ἔπεσεν ὁ ἄνεμος=ἔπαυσε. Τοῦτο καὶ ποιητικώτερον ἔτι λέγεται, « κοιμᾶται ἡ θάλασσα »· κατὰ ταύτην τὴν σημασίαν λέγεται καὶ συνθέτως *κουφοθάλασσα*, ὅπερ ὁ Πολυδεύκης εἶπεν, ὀνομ. 1,109, *κωφὸν κῦμα*. Ἔπειτα μερικώτερον λέγεται τὸ *θαλάσσιον ὕδωρ*, π. χ. « ἤπια πολλὴ(ν θάλασσαν » — « τώρα ξερνᾷ τὴ θάλασσα, ποῦ ἤπιε »· ὁμοίως εἶπε καὶ ὁ Ὅμηρος ἐν Ὀδ. Ε, 455,

ᾤδεε δὲ χρόα πάντα, θάλασσα δὲ κήκιε πολλὴ
ἂν στόμα τε ῥῖνάς θ' . . . .

ΘΡΑΥΑΛΟ(Ν, (θραύω). Θραύαλον λέγεται τὸ ἐκ τῆς θραύσεως τμῆμα, μέρος, κομμάτιον· φρ. « τὸ ἔσπασε καὶ τὸ ἔκαμε θραύαλα »=κομμάτια. Ἔπειτα πᾶν ἐν γένει τμῆμα, τεμάχιον, ὅθεν ἡ φράσις « ἓν θραύαλο ψωμί »=τεμάχιον ἄρτου· ἐκ τούτου γίνεται καὶ ῥῆμα *θραυαλιάζω*=κόπτω εἰς θραύαλα.

ΘΡΑΨΑΛΟΣ. Οὕτω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ εἶδός τι καλαμαρίου, τευθίδος. Ἐκ τῆς περιγραφῆς, ἣν ἔχει ὁ Ἀριστοτέλης τοῦ γένους τῶν τευθίδων ἐν τῇ περὶ τὰ ζῶα ἱστορίᾳ 4, σελ. 82, 25 καὶ ἑξῆς, φαίνεται ἀναμφιβόλως ὅτι θράψαλος εἶναι ὁ ὑπ' αὐτοῦ ὀνομαζόμενος τεῦθος· « τῶν δὲ τευθίδων

οἱ τεῦθοι καλούμενοι ἐπὶ πολὺ μείζους· γίγνονται γὰρ καὶ πέντε πήχεων τὸ μέγεθος . . . . ἔστι δὲ τὸ γένος ὀλίγον τῶν τεύθων· διαφέρουσι δὲ τῷ σχήματι τῶν τευθίδων οἱ τεῦθοι· πλατύτερον γάρ ἐστι τὸ ὀξὺ τῶν τεύθων, ἔτι δὲ τὸ κύκλῳ πτερύγιον περὶ ἅπαν ἐστὶ τὸ κύτος· τῇ δὲ τευθίδι ἐλλείπει· ἔστι δὲ πελάγιον, ὥσπερ καὶ ἡ τευθίς ».

Κ.

ΚΑΒΑΛΛΟΣ. Ἐν τοῖς σχολείοις πολλάκις ὁ διδάσκαλος θέλων νὰ τιμωρήσῃ ἀτακτήσαντά τινα μαθητὴν προστάζει ἄλλον νὰ τὸν λάβῃ ἐπὶ τῶν νώτων του. Τούτου γενομένου, ὁ διδάσκαλος τότε πλήσσει μὲ λεπτήν τινα μάστιγα ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τὸν οὕτως ἀνεχόμενον ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἄλλου πρὸς σωφρονισμόν. Ἡ τιμωρία αὕτη ὀνομάζεται *καβάλλος*, ἐκ τοῦ δίκην ἵππου ἀνέχοντος τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τῶν νώτων του τὸν ἄλλον. Τὸ ὄνομα εἶναι ταὐτὸν τῷ τῆς ἀρχαίας *καβάλλης*=ἵππος καὶ λατινιστὶ **caballus**, ὅθεν τὸ ἰταλικὸν **cavallo**. Παρομοία ποινὴ ὑπῆρχε καὶ εἰς τὰ ἀρχαῖα ῥωμαϊκὰ σχολεῖα ὀνομαζομένη **Anguilla** καὶ τῆς ὁποίας τοιχογράφημα εὑρέθη ἐν Ἡρακλείᾳ· ἴδ. Ἀρχ. Λεξ. Rich p. 34.

ΚΑΒΟΣ. Ὁ κάβος εἶναι τὸ ἀρχαῖον ὄνομα *κάδος*. Ἐν Κυθήροις ὡς καὶ ἐν Χίῳ, ὡς λέγει ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτ. τομ. 2, σελ. 412, λέγεται καὶ γάδος. Σημαίνει δὲ ἐν τῇ συνηθείᾳ ἀγγεῖόν τι ξύλινον, δι' οὗ ἀντλοῦσιν ὕδωρ ἐκ τῶν φρεάτων. Καὶ ὁ μὲν Κοραῆς ἐν Ἀτάκτ. τομ. 2, σελ. 162 συσχετίζει μόνον τὸν κάβον μὲ τὴν σίκλαν· αὕτη ὅμως εἶναι ἀγγεῖον τῆς αὐτῆς μὲν χρήσεως, ἀλλὰ χάλκινον. Ὁ δὲ Βυζάντιος γράφει ἐν τῷ λεξικῷ, « κάδδος, εἶδος μέτρου διὰ τὰ γεννήματα, τὸ τέταρτον τοῦ κουβελιοῦ »· ἂν που ὁ κάβος ἢ κάδος εἶναι καὶ μέτρον γεννημάτων, ἐγὼ ἀγνοῶ. (*).

(*) Σημ. Ἐκ τῶν τριῶν τοῦ ὀνόματος γραφῶν, προελθουσῶν ἐκ τῆς διαφόρου προφορᾶς, ἀρχαιοτέρα φαίνεται ἡ γραφὴ κ ά β ο ς, ἀπαντῶσα καὶ παρ' Ἡσυχίῳ « κάβος, μέτρον σιτικόν, χοινικαῖον, οἱ δὲ σπυρίδα ». Ὠνομάσθη δὲ κ ά β ο ς ἐκ τοῦ σχήματος, ὡς τὸ παρ' ἡμῖν μέτρον, τὸ κοιλόν· καὶ εἶναι ἡ αὐτὴ λέξις μὲ τὴν τῆς λατινικῆς **cavus**.

ΚΑΝΝΗΑΡΟΝ. Οὐδέτερον ἐπίθετον, σημαῖνον τὸ λεπτὸν καὶ ἀδύνατον· ἀποδίδεται συχνὰ ὡς σκωπτικὸν ἐπίθετον εἰς λεπτὰς καὶ ἀσθενικὰς γυναῖκας ἢ κόρας· φρ. « ὢ τὸ καννηαρόν, ποῦ θέλει καὶ αὐτὴ νὰ ἐμβαίνῃ μὲ τῆς γυναίκαις ». Ἡ λέξις παράγεται προφανῶς παρὰ τὸ *κάννα* = ψίαθος· λέγεται δὲ ἐπὶ ἀνθρώπων κατὰ μεταφορὰν διὰ τὸ ἀσθενὲς καὶ εὐλύγιστον, ὡς εἶναι ἡ ψίαθος.

ΚΑΡΑΒΙΩΤΗΣ. Ἡ λέξις αὕτη σημειοῦται μὲν ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Βυζαντίου μὲ τὴν ἐξήγησιν *ναύτης (ναυβάτης)*, ἀλλὰ τὸ ναύτης εἶναι γενικώτερον καὶ ἀποδοτέον μᾶλλον ὡς ἑρμηνείαν τοῦ ἑτέρου ὀνόματος τῆς συνηθείας, τοῦ θαλασσινός· καραβιώτης δὲ ἰδίᾳ εἶναι ὁ τῶν μεγάλων πλοίων, τῶν καραβιῶν, ναύτης. Τὸ ὄνομα καραβιώτης εἶναι ταὐτὸν τῷ *καραβίτης*, ὅπερ εὗρον ἀναγεγραμμένον ἐν τῇ τοῦ Bernard Craser πραγματείᾳ de veterum re navali p. 53, § 59, καὶ ἑρμηνευόμενον ὧδε· « *κάραβος* navis scapha est, unde et *καραβίτης* is nauta qui in scapha vigilat ». Ζητήσας δὲ αὐτὴν τὴν λέξιν καραβίτης ἐν τῷ τοῦ Passow λεξικῷ, δὲν εὗρον αὐτὴν ἀναγεγραμμένην.

ΚΑΡΑΦΛΟΣ. Οὕτω λέγεται ἐν Κυθήροις τῇ νήσῳ ὁ φαλακρός. Ἡ μετάθεσις τῶν συλλαβῶν ἐν τῇ ἐκφράσει ταύτῃ τοῦ ὀνόματος παρέχει ἡμῖν σαφεστέραν τὴν τῆς λέξεως ἐτυμολογίαν παρὰ τὸ *κάρα* καὶ *φλάω*.

ΚΑΡΠΟΣ. Σημειοῦται ἐνταῦθα διὰ τὴν μερικὴν αὐτοῦ σημασίαν, καθ' ἣν δὲν εἶναι ἀναγεγραμμένον ὑπὸ Β. καὶ Κ. Σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα ἰδίᾳ τὸν σῖτον καὶ τὴν κριθήν· φρ. « ἐφέτος δὲν ἐκάμαμεν καρπόν » = οὔτε σῖτον οὔτε κριθήν. Καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ εἶχε τοιαύτην σημασίαν· Ἡσύχιος « καρπός, (τὸ ἄρθρον τῆς χειρός), καὶ ὁ σῖτος »· καὶ τὸ λατινικὸν ὄνομα frumentum εἶναι τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἐξ ἧς καὶ τὸ fructus = καρπός.

ΚΑΤΑΒΑΘΡΑΚΑΣ. Προφέρεται καὶ καταβάρθακας· ἀρσενικῶς, ὁ καταβάθρακας. Οὕτω λέγεται τὸ εἰς βάθος χωροῦν μέρος τῆς γῆς. Ἡ λέξις *καταβάθρακας* παρεσχηματίσθη ἐκ τοῦ *βόθρος* γενόμενον *βάθρα* ἐκ τῆς τροπῆς τοῦ *ο* εἰς *α*, ὡς καὶ εἰς τὰς λέξεις ὀμφαλός, ἄφαλος, ὀρφανός, ἀρφανός, καὶ διὰ τῆς προσλήψεως τῆς καταλήξεως *κας*, ἥτις καὶ εἰς ἄλλα τῆς συνηθείας ὀνόματα προσελήφθη, οἷον, ἀνδράλικας, παρὰ τὸ ἄνδηρον, μέλαγκας, παρὰ τὸ μέλας. Ἐν δὲ τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασιν ἀπαντᾷ καὶ τὸ ὄνομα καταβόθρα· Pop. Carm. Passow σελ. 34, XL.

ἐσεῖς πουλιὰ τῆς Λιάκουρας κι' ἀηδόνια τοῦ Σαλώνου
καὶ σὺ πετρίτη γλήγορε ποῦ πᾷς σταῖς *καταβόθραις*.

ΚΑΤΑΒΟΩ. Τὸ ῥῆμα τοῦτο καίπερ συνηθέστατον ἐν τῇ κοινῇ ὁμιλίᾳ, ὅμως δὲν ἐσημειώθη οὔτε ὑπὸ τοῦ Κοραῆ οὔτε ὑπὸ τοῦ Βυζαντίου ἐν τῷ λεξικῷ. Σημαίνει δὲ τὸ *καταβοῶ* φωνάζω ἐναντίον τινός· φρ. « ὅλος ὁ κόσμος καταβοᾷ ἐναντίον του », ὅπερ λέγεται καὶ « πολλὴ καταβοὴ γίνεται ἐναντίον του ». Τό τε ῥῆμα καὶ τὸ ὄνομα εὕρηνται παρὰ Θουκυδίδῃ κατὰ τὴν αὐτὴν σημασίαν 1,67, « παρεκάλουν τε εὐθὺς ἐς τὴν Λακεδαίμονα τοὺς ξυμμάχους καὶ *κατεβόων ἐλθόντες τῶν Ἀθηναίων*, ὅτι σπονδάς τε λελυκότες εἶεν καὶ ἀδικοῖεν τὴν Πελοπόννησον »· καὶ 1,73, « αἰσθόμενοι δὲ καταβοὴν οὐκ ὀλίγην οὖσαν ἡμῶν παρήλθομεν ».

ΚΑΤΑΜΟΥΧΛΙ. (μοχλός), ὅ ἐστι καταμόχλιον· καὶ λέγεται οὕτω κοῖλόν τι ξυλάριον, ὡς εἶναι τὸ ξύλον εἰς ὃ εἰσέρχεται ἡ ῥίζα τοῦ καταρτίου τῶν πλοίων, εἰς ὃ ἁρμόζεται ἡ κάτω σιδηρᾶ ῥίζα τῆς ἀνέμης τῶν μύλων. Ἡ σημασία αὕτη τῆς λέξεως εἶναι κυριολεκτική, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τὸ τοῦ μοχλοῦ ὑποστήριγμα (καὶ ὡς μοχλὸς θεωρεῖται ἡ τῆς ἀνέμης σιδηρᾶ ῥίζα ἡ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ καταμουχλίου) λέγεται ὑπομόχλιον.

ΚΑΤΑΦΥΓΙ(ΟΝ. Οἱ κάτοικοι τῆς μικρᾶς νήσου Ὠλιάρου ὀνομάζουσι τὸ ἐκεῖ εὑρισκόμενον περίφημον σπήλαιον *καταφύγι*. Τὸ σπήλαιον τοῦτο ἐγένετο γνωστὸν εἰς τοὺς εὐρωπαίους κατὰ τὸ 1673 διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει γάλλου πρέσβεως τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου δεκάτου τετάρτου de Nointel, ὅστις διαμείνας ἐν αὐτῷ μετὰ τῆς συνοδίας του τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων, ἐτέλεσεν ἱερὰν λειτουργίαν ἐπὶ αὐτοσχεδίου ἐκ σταλακτιτῶν βωμοῦ, γράψας ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν λατινιστί·

Hic ipse Christus adevit,
ejus natali die media nocte celebrato.
MDCLXXIII.

Ἴδε L. Lacroix îles de la Crèce p. 470. Ἡ ὀνομασία καταφύγιον ἐδόθη ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων εἰς τὸ σπήλαιον ἐκ τῆς προστασίας, ἣν παρεῖχεν αὐτοῖς ὡς καταφυγὴ κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σαρακηνῶν καὶ ἄλλων πειρατῶν κατὰ τὸν μεσαί-

ωνα. Διηγοῦνται μάλιστα οἱ ἐγχώριοι καὶ μῦθόν τινα πρὸς
τοῦτο πρόσφορον. Πλησίον τοῦ σπηλαίου ὑπάρχει ἐκκλησίδι-
όν τι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τοῦ ὁποίου τὴν ἑορ-
τὴν τελοῦσι τὴν ὀγδόην τοῦ μηνὸς Μαΐου. Ὅτε ποτὲ κατὰ
τὴν ἑορτὴν ταύτην πάντες τῆς νήσου οἱ κάτοικοι ἦσαν συνη-
θροισμένοι εἰς πανήγυριν, ἐπιφανέντων αἴφνης πειρατῶν ἐκ τῆς
παραλίας, ἀναβαινόντων δὲ καὶ ἀπειλούντων νὰ κακοποιήσωσι
τοὺς ἀνθρώπους, ἐκ θαύματος ἠνεῴχθη τότε πρῶτον τὸ στό-
μιον τοῦ σπηλαίου, εἰς ὃ καταφυγόντες ἐσώθησαν. — Ὁ **Ross**
ἐν τῷ **Reisen auf den griechischen Jnseln** ἐν τῇ 18ῃ ἐπι-
στολῇ, σελ. 66, λέγει ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς νήσου Ἀστυπαλαίας, ἐ-
πί τινος λόφου λείψανα ἀρχαίου τινὸς φρουρίου ἐπονομάζονται
ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων *Καταφύγι*.

ΚΑΡΑΒΟΛΑΣ (κάραβος). Οὕτω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ
εἶδός τι χερσαίου ὀστρακοδέρμου στρομβώδους, ὁμοίου δὲ
πρὸς τοὺς χερσαίους κοχλίας, ἑλικωδεστέρου ὅμως καὶ μεγα-
λειτέρου. Τὸ ὄστρακον αὐτοῦ εἶναι λεπτότερον καὶ κιτρινωπόν,
ἔχον ἑλικοειδεῖς μελαίνας γραμμάς. Τὸν χειμῶνα προεκβάλ-
λει πρὸς τὰ ἔξω τὴν κεφαλήν, ἥτις πρὸς μὲν τὰ πλάγια ἔχει,
ὡς καὶ οἱ κοχλίαι, δύο μικρὰ κεράτια, ἀποσυρόμενα πρὸς τὰ
ἔνδον ἅμα ἐγγιχθῶσι, κάτωθεν δὲ ἔχει σαρκώδη γλωσσίδα, δι'
ἧς προσκολλᾶται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἢ ἀλλαχοῦ. Ἐκπέμπει δὲ
σιαλώδη ἀφρὸν κίτρινον, ὅστις πηγνύμενος ἀποτελεῖ ἐπιστέ-
γασμά τι, ὥσπερ ἡ ξηρὰ μύξα. Τὸ θέρος εὕρηται εἰς τὰς ῥίζας
τῶν θυμαρίων καὶ ἄλλων φρυγάνων, ἐνῷ τὸν χειμῶνα προσ-
ερπύζει ὡς καὶ οἱ κοχλίαι. Καὶ τὸ γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ἄνθος,
ὁ *καράβολας*, ἐπωνομάσθη ἕνεκα τῆς πρὸς τὸ ὀστρακόδερμον
τοῦτο ὁμοιότητός του.

ΚΕΛΑΔΩ, ὅπερ καὶ κηλαδῶ, κηλαϊδῶ καὶ κελαδίζω λέγε-
ται. Συνήθως λέγεται ἐπὶ τῶν πτηνῶν ἀντὶ τοῦ ᾄδω, ἀλλὰ καὶ
ἐπὶ τοῦ ἀνέμου, ὅταν τὸ πνεῦμα ἀκούηται μετά ποιοῦ τινος
ψόφου· ὅθεν μετά τινα διακοπὴν ὅταν ἀρχίσῃ νὰ φυσᾷ πάλιν
ὁ ἄνεμος, λέγουσιν « ἄρχισε πάλιν νὰ κελαϊδῇ ». Καὶ ἐν τῇ
ἀρχαίᾳ γλώσσῃ λέγεται τὸ κελαδεῖν ἐπὶ τοῦ ἀνέμου, καὶ διὰ
τοῦτο παρ' Ὁμήρῳ ὁ Ζέφυρος ἐν Ὀδ. Β, 421 λέγεται *κελάδων*
καὶ ἐν Ἰλ. Ψ, 208 *κελαδεινός*.

ΚΕΛΕΤΟΝ. Οὐδέτερον ἐπίθετον ἀποδιδόμενον εἰς τὸν ἄρ-
τον, οἷον « τὸ ψωμὶ εἶναι κελετόν ». Εἶναι δὲ εὔχρηστον κατὰ
ταύτην τὴν χρῆσιν ἐν Κυθήροις τῇ νήσῳ· ἐν Πάρῳ δὲ ὁ τοιοῦ-

τος ἄρτος λέγεται *σκληβός*, ἤτοι σκληρός· « τὸ ψωμὶ εἶναι
σκληβόν », ὅπερ εἶναι τὸ ἐναντίον τοῦ βλασερόν. Τὸ ἐπίθετον
κελετὸς εἶναι ταὐτὸν τῷ σκελετός, ὅπερ παράγεται ἐκ τοῦ
σκέλλω· ξηραίνω.

ΚΗΜΙΣΚΙΟΝ. Οὕτω λέγεται τὸ μικρὸν τυροβόλιον· ἔπει-
τα κατὰ συνεκδοχὴν *κημίσκι* λέγεται καὶ ὁ ἐν τῷ τυροβολίῳ
τυρὸς ἢ ἡ μυζήθρα. Τὸ ὄνομα κημίσκι εἶναι προφανῶς ὑποκο-
ριστικὸς τύπος τοῦ *κημός*, ὅστις κατὰ τὸν Ἡσύχιον σημαίνει
πλεκτὸν ἀγγεῖον, ὡς εἶναι καὶ τὸ τυροβόλιον· « κημός, πλε-
κτὸν ἀγγεῖον, ἐν ᾧ λαμβάνουσι τὰς πορφύρας· ἔστι δὲ ὅμοιον
ἠθμῷ, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ δέλεαρ ».

ΚΗΠΟΣ. Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ συνήθεια ἀντικατέστησε τὴν
λέξιν κῆπος μὲ τὸ περιβόλιον· ἐνταῦθα δὲ σημειοῦται ἡ λέξις
ὡς ὀνομασία μόνον τοποθεσίας. Ἐν τῇ πατρίδι μου Πάρῳ τῇ
νήσῳ ὑπάρχουσι δύο τοποθεσίαι οὕτως ἐπονομαζόμεναι καὶ δι-
ακρινόμεναι διὰ τῶν δύο τοπικῶν ἐπιρρημάτων ἄνω καὶ κάτω·
ὁ ἄνω κῆπος — ὁ κάτω κῆπος. Ἀμφότεραι δὲ κεῖνται πρὸς
τὸ νοτιοδυτικὸν τῆς νήσου καὶ τῆς πόλεως μέρος· ἐν αὐταῖς
ὑπάρχει καὶ ναΐδιον τῆς Παναγίας ἐπονομαζόμενον *ἡ Πανα-
γία τοῦ ἄνω ἢ τοῦ κάτω κήπου*. Καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀττικῇ
ὑπῆρχε τοποθεσία τις ὀνομαζομένη Κῆπος, ἔνθα ὑπῆρχεν ἄ-
γαλμα τῆς Ἀφροδίτης, ἔργον τοῦ περιφήμου τεχνίτου Ἀλκα-
μένους, ἐπικαλούμενον *Ἀφροδίτη ἡ ἐν κήποις*, ὡς Παυσανίας
1,19,2 λέγει· « ἐς δὲ τὸ χωρίον, ὃ Κήπους ὀνομάζουσι, καὶ τῆς
Ἀφροδίτης τὸν ναὸν οὐδεὶς λεγόμενός σφισιν ἐστὶ λόγος· οὐ μὴν
οὐδὲ ἐς τὴν Ἀφροδίτην, ἣ τοῦ ναοῦ πλησίον ἕστηκε. Ταύτης
γὰρ σχῆμα μὲν τετράγωνον κατὰ ταὐτὰ καὶ τοῖς Ἑρμαῖς, τὸ
δὲ ἐπίγραμμα σημαίνει τὴν οὐρανίαν Ἀφροδίτην τῶν καλου-
μένων Μοιρῶν εἶναι πρεσβυτάτην. Τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἀφρο-
δίτης ἐν τοῖς κήποις ἔργον ἐστὶν Ἀλκαμένους, καὶ τῶν Ἀθή-
νησιν ἐν λόγοις θέας ἄξιον ». Ἄλλη τοποθεσία τῆς νήσου εἶ-
ναι ἡ λεγομένη *Μαράθι*, μικρὰ πεδιάς, ὁμώνυμος τοῦ ἐν τῇ
Ἀττικῇ περιφήμου Μαραθῶνος.

ΚΗΡΟΚΟΠΟΣ. Λέξις τῆς μελισσουργίας. Εἶναι δὲ ὁ κη-
ροκόπος ἐργαλεῖον σιδηροῦν, ἐπίμηκες, καμπύλον ὀλίγον πρὸς
τὰ ἄνω, δι' οὗ ἐξάγουσιν ἐκ τῆς κυψέλης τὰς πήττας τῶν με-
λισσῶν. Ὅμοια κατὰ τὴν σύνθεσιν εἶναι καὶ τὰ *βατοκόπος*,
τυροκόπος, *μεθοκόπος* (μέθυσος), *χαροκόπος* κτλ.

ΚΟΘΡΙΑ. Οὕτω κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν λέγονται ἐν

Κυθήροις τὰ ψιχία τοῦ ἄρτου. Ἡ παραγωγὴ τοῦ ὀνόματος *κοθρία* μοὶ εἶναι ἄγνωστος.

ΚΟΙΛΙΑΡΦΑΝΟΣ. Οὕτω λέγεται ἐν ταῖς παραλίαις πόλεσι τῆς Θράκης, ὥς ποτε τῶν φίλων τις εἶπέ μοι, ὁ ὠρφανισμένος ἐκ πατρὸς παῖς, ἐνῷ ἀκόμη ἦτον ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ὁ γεννηθεὶς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός. Τὸ ὄνομα κοιλιάρφανος εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτάτων λέξεων τῆς συνηθείας. Ἰδίαν ἐπὶ τούτῳ λέξιν ἔχει μόνον ἡ λατινικὴ γλῶσσα τὸ ἐπίθετον postumus, ἡ δὲ ἀρχαία ἑλληνικὴ δύναται νὰ τὸ ἀποδώσῃ διὰ τοῦ ὀψίγονος ἢ ὀψιγενής, οὐχὶ δὲ καὶ ὑστερογενής.

ΚΟΛΟΒΥΖΑΣΤΗΣ (κολοβυζάνω). Οὕτω λέγεται πτηνόν τι μικρόν, ὅπερ καθιπτάμενον θηλάζει τὰς αἶγας καὶ τὰ πρόβατα. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὀνομάζεται αἰγοθήλας· ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ περὶ τὰ ζῷα ἱστορίᾳ λέγει τάδε περὶ αὐτοῦ 9, σελ. 274, 5 καὶ ἑξῆς· « ὁ δὲ καλούμενος αἰγοθήλας ἐστι μὲν ὀρεινός, τὸ δὲ μέγεθος κοττύφου μὲν μικρῷ μείζων, κόκκυγος δ' ἐλάττων. Τίκτει μὲν οὖν ᾠὰ δύο ἢ τρία τὸ πλεῖστον, τὸ δὲ ἦθός ἐστι βλακικός. Θηλάζει δὲ τὰς αἶγας προσπετόμενος· ὅθεν καὶ τοὔνομα εἴληφε. Φασὶ δὲ ὅταν θηλάσῃ τὸν μαστόν, ἀποσβέννυσθαί τε καὶ τὴν αἶγα ἀποτυφλοῦσθαι· ἔστι δὲ οὐκ ὀξυωπὸς τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ τῆς νυκτὸς βλέπει ».

ΚΟΝΔΥΛΟΧΟΡΤΟΝ. Τὸ χόρτον τοῦτο φύεται ἐντὸς τῶν λειβαδίων· μόνον ἐκ τῆς ῥίζης ἀναδίδει ἄνευ φύλλων λεπτότατον καυλὸν ὡς βροῦλον, ἐφ' οὗ διακρίνονται κατὰ ἀνάλογα διαστήματα κόνδυλοι, οἵτινες ἐξαρθρούμενοι ἀποχωρίζουσιν εἰς τόσα τεμάχια τὸν καυλόν, ὅσοι εἶναι καὶ οἱ κόνδυλοι αὐτοί.

ΚΟΡΑΚΑΣ. Ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. 2, σελ. 202 σημειώνει μὲν τὴν λέξιν, δὲν ἀναγράφει ὅμως καὶ τὴν φράσιν « νὰ πᾷς στὸν κόρακα »· ἢ « νὰ σὲ φάγῃ ὁ κόρακας », ἥτις λέγεται καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν τοῖς περὶ Ὄλυμπον χωρίοις. Σημαίνει δὲ ὅ,τι καὶ ἡ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις γνωστὴ φράσις « ἐς κόρακας ».

ΚΟΡΚΑΛΙΖΩ. Τὸ ῥῆμα κορκαλίζω, ὅπερ καὶ κροκαλίζω λέγεται, σημαίνει τὸ ποιῶ ἦχόν τινα *κρόκ*, κρὸκ ἐνῷ μασσῶμαί τι, καὶ κυρίως ξηροὺς καρποὺς ἢ δίπυρον ἢ ἄλλο τι παρόμοιον. Μὲ τὸ ῥῆμα δὲ τοῦτο γίνεται καὶ ἡ ἑξῆς παροιμία,

ἡ γρηὰ ποῦ κορκαλίζει τὸ δοντάκι της θὰ τὸ εὕρῃ,

λεγομένη ἐπὶ παντὸς ἀναρμόστου, ὡς εἶναι ἀνάρμοστον εἰς τοὺς γέροντας νὰ κορκαλίζωσι.

ΚΟΡΩΝΩ. Τὸ ῥῆμα τοῦτο εἶναι εὔχρηστον ἐν τῇ συνηθείᾳ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ φθάνειν εἰς τὴν ἀκμήν, εἰς τὸν ὕπατον βαθμόν, εἰς τὸ τέλος· ἔχει μέλλοντα *κορώσω*, ἀόριστον ἐκόρωσα· συχνότατα δὲ συνάπτεται ὡς συνώνυμον μετὰ τοῦ κατὰ μεταφορὰν λεγομένου *ἀνάπτειν*, σημαίνοντος τὴν ἀρχὴν τῆς αὐξήσεως καὶ ἀκμῆς, οἷον *ἄναψε κι' ἐκόρωσε*=ηὔξησε καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν ὕπατον βαθμόν. Τὴν ἔκφρασιν ταύτην πολλαχοῦ ἤκουσα λεγομένην, ὑπάρχει δὲ καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ Χριστοπούλῳ ἔν τινι τῶν βακχικῶν αὐτοῦ ᾀσμάτων,

ἂς ῥουφοῦμεν τὸ κρασάκι
σ' ταῖς ἀρχαῖς ἀπὸ Ἀλιγάκι
καὶ κινῶντας βαθμηδόν,
ἂς ὑψώνωμεν τὴ' δόσι
ὡς ν' ἀνάψῃ νὰ κορώσῃ
εἰς τὸ ἄπειρον σχεδόν.

Τοῦ ῥήματος κορώνω (κορ-ό-ω) ἡ ῥίζα σημαίνει κυρίως τὸ κατὰ τὸ ἄκρον καμπύλον, ἐκ τούτου ἔπειτα ἁπλῶς τὸ ἐξέχον, τὸ πέρας τὸ ἀνώτατον. Ἐντεῦθεν γίνονται πολλὰ ὀνόματα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, φυλάττοντα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀμφοτέρας ταύτας τὰς σημασίας, οἷον *κορώνη* (οὐχὶ τὸ πτηνόν, ἀλλὰ τὸ ἄκρον τοῦ τόξου, καὶ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ κοράκι) *κόραξ*, *κορωνίς*· Ἡσύχιος « τὸ τελευταῖον τῆς οἰκοδομῆς ἐπίθεμα, ἀκρώρεια, τέλος »· *κορωνός*· Ἡσύχιος, « ὀρθόκερως ταῦρος »· *κορωνά*· Ἡσυχ. « ὑψηλά », κτλ.

ΚΟΥΔΟΥΝΑΣ· ὅ ἐστι κώδων. Οὕτω λέγεται τὸ σύστημα τῶν σχοινίων τοῦ ἀνεμομύλου, ἅτινα ἐξ ἑνὸς σημείου τοῦ ἄκρου ἄξονος καταφέρονται κωνοειδῶς εἰς τὰ πέρατα τῶν κεραιῶν, ὅπου προσδένονται. Ταῦτα δὲ τὰ σχοινία καθ' ἕκαστον λέγονται ἐξάρτια ὡς καὶ τὰ τοῦ πλοίου. Τὸ δὲ παχὺ σχοινίον, ὅπερ ὡς κύκλος προσδέει τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν, λέγεται *γῦρος*.

ΚΟΥΚΚΟΥΡΑ. Τὸ ὄνομα τοῦτο συνήθως λέγεται εἰς τὸν πληθυντικὸν καὶ εἶναι στερεὸν ἐπίθετον τῶν σύκων « κούκκουρα σῦκα » ἤτοι σκληρά, ξηρά. Τὰ σῦκα δῆλον ὅτι ἵνα μὴ σκωληκιάσωσι, τὰ φουρνίζουσι, καὶ ταῦτα ὅταν γείνωσι πολὺ σκληρὰ λέγονται *κούκκουρα*. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ὑπάρχει καὶ παρ' Ἀθηναίῳ ὡς ἐπίθετον τῶν ἰσχάδων καὶ τῶν καρύων, ἐν τῇ περιστάσει καθ' ἣν ἰσχάδες καὶ κάρυα προσεφέροντο ἐν εἰ-

δει θυσίας, 14, σελ. 645, b· « Σῆμος ἐν δευτέρῳ Δηλιάδος ἐν τῇ τῆς Ἑκάτης, φησί, νήσῳ τῇ Ἴριδι θύουσι Δήλιοι τοὺς βασυνίας καλουμένους (ἔστι δὲ ἑφθὸν πύρινον σταῖς σὺν μέλιτι) καὶ τὰ καλούμενα *κόκκωρα*, ἰσχὰς καὶ κάρυα τρία ». Ἔνθα τὸ ἰσχὰς καὶ κάρυα τρία εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ κόκκωρα· ὥστε τὸ κόκκωρα δὲν εἶναι εἶδος πλακοῦντος, ὡς ἑρμηνεύεται ἐν τῷ **index rerum** τῆς στερεοτύπου ἐκδόσεως τοῦ Ἀθηναίου ὑπὸ **Meineke p. 328**· « **coccara, placentarum genus** », ἀλλ' εἶναι ἐπίθετον τῆς ἰσχάδος καὶ τῶν καρύων, ἅτινα ὡρισμένα εἰς προσφορὰν θυσίας, ἐπιλέγονται μόνον κόκκωρα. Ἐλλείπει δὲ ἡ λέξις ὅλως καὶ ἐκ τῶν λεξικῶν τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ἥτις προσθετέα ὧδε· κόκκωρα, πεφωγμένα, σκληρά. Ὅτι δὲ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐφούρνιζον τὰ σῦκα, ὡς καὶ ἡμεῖς, μαρτυρεῖται πάλιν τοῦτο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀθηναίου 14, σελ. 653· « ὅτι δὲ καὶ πεφωγμένας ἰσχάδας ἤσθιον, Φερεκράτης δείκνυσιν ἐν Κοριαννοῖ λέγων οὕτως,

ἀλλ' ἰσχάδας μοι πρόελε τῶν πεφωγμένων ».

ΚΡΑ. Φωνὴ ἀποδιδομένη ἐν τῇ συνηθείᾳ εἰς τοὺς κόρακας καὶ κορώνας· λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων, μάλιστα ἐν τῇ φράσει « κάμνω κρά », ὅ ἐστι, φωνάζω ὡς ὁ κόραξ κρά, ὅταν πεινῶν ζητῇ τροφήν. Ἐντεῦθεν σημαίνει τὸ στεροῦμαι, πεινῶ. Ἐκ τῆς φωνῆς δὲ κρὰ (ἀρχ. καρ καὶ καλ, κρα καὶ κλα) γίνεται καὶ τὸ *κράζω* καὶ κατ' ἐπέκτασιν *κρώζω*, ὡς καὶ τὸ *κλάζω* καὶ *κλώζω*. Ἡ δὲ συνήθεια ἀποδίδει εἰς τὴν φωνὴν τοῦ κόρακος καὶ τῆς κορώνης τὸ κράζω, ἐνῷ ἡ ἀρχαία ἐπὶ τοιαύτης χρείας εἶχε τὸ κρώζω, τιθεμένη τὸ κράζω ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Σημειωτέον εἶναι ὅτι ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης (κρα, καρ, κορ) εἶναι καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πτηνῶν κόραξ, κορώνη, καὶ τὸ γερμανικὸν **Kræhe**, πρβ. Κουρτίου **Grundzüge der Griechischen Etymologie** μέρος πρῶτον σελ. 141.

ΚΡΑΤΟΥΝΑ. Οὕτω λέγεται τὸ κατασκευαζόμενον ἐκ φλασκίου ἀγγεῖον, ὅπερ χρησιμεύει πρὸς ἐκκένωσιν οἴνου ἀπὸ ἑνὸς εἰς ἄλλο δοχεῖον. Ἡ κρατούνα λέγεται καὶ κρατούνι(ον οὐδετέρως. Ἐπὶ τοῦ μεθύσου ἀνθρώπου λέγεται ὅτι πίνει τὸ κρασὶ μὲ τὴν κρατούνα· ἐντεῦθεν τροπικῶς λέγεται ὁ μέθυσος αὐτὸς κρατούνα, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ αὐτὸς ἐλέγετο χώνη, καθὼς παραδίδεται καὶ περὶ ἄλλων καὶ περί τινος Διοτίμου Ἀθηναίου (Ἀθην. 10, σελ. 436, e). Ἡ κρατούνα ἢ τὸ κρατούνι(ον, πλὴν τῆς μικρᾶς παραλλαγῆς, εἶναι τὸ ἀρχαῖον ὄνομα

κρατάνιον, ὅπερ εἶναι εἶδος ποτηρίου κατὰ τὸν Ἀθήναιον 11, σελ. 479, b· « Κρατάνιον. μήποτε τὸ νῦν καλούμενον κράνειον ἔκπωμα οὕτως ὠνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι. Πολέμων γοῦν ἢ ὅστις ἐστὶν ὁ ποιήσας τὸν ἐπιγραφόμενον Ἑλλαδικόν, περὶ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ λέγων Μεταποντίνων ναοῦ γράφει καὶ ταῦτα « ναὸς Μεταποντίνων, ἐν ᾧ φιάλαι ἀργυραῖ ἑκατὸν τριάκοντα δύο, οἰνοχόαι ἀργυραῖ δύο, ἀποθυστάνιον ἀργυροῦν, φιάλαι τρεῖς ἐπίχρυσοι. ναὸς Βυζαντίων, ἐν ᾧ τρίτων κυπαρίσσινος ἔχων κρατάνιον ἀργυροῦν, σειρὴν ἀργυρᾶ, καρχήσια δύο ἀργυρᾶ, κύλιξ ἀργυρᾶ, οἰνοχόη χρυσῆ, κέρατα δύο. ἐν δὲ τῷ ναῷ τῆς Ἥρας τῷ παλαιῷ φιάλαι ἀργυραῖ τριάκοντα, κρατάνια ἀργυρᾶ δύο, χύτρος ἀργυροῦς, ἀποθυστάνιον χρυσοῦν, κρατὴρ χρυσοῦς, Κυρηναίων ἀνάθημα, βατιάκιον ἀργυροῦν ». Τὸ κρατάνιον ἐδῶ λέγεται ὅτι ἦτο κατεσκευασμένον ἐξ ἀργύρου, τὸ δὲ σχῆμα αὐτοῦ μένει ἄγνωστον.

ΚΡΑΤΩ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟΝ ΜΟΥ. Ἡ φράσις αὕτη δὲν σημειοῦται ἐν τοῖς τοῦ Κοραῆ Ἀτάκτοις τομ. 2, σελ. 210 καὶ τομ. 4, σελ. 256. Εἶναι δὲ ναυτικὴ φράσις λεγομένη ἐπὶ τοῦ πλοίου διευθυνομένου κατ' εὐθεῖαν ἐπὶ τοῦ σημείου ἐκείνου, ὅπερ ἅμα ἀναχθὲν ἔθετο ὡς σκοπόν. Λέγεται καὶ ἁπλῶς *κρατῶ*· « καλὰ ἕως τώρα κρατεῖ (τὸν δρόμον του) τὸ πλοῖον », — « ἐκράτησεν ἕως τὸ μεσημέρι καὶ ὕστερα ἐπόδισε ». Λέγεται καὶ ἐνεργητικῶς, « τὸ κρατεῖ καλὰ τὸ πλοῖον »· ὁ κυβερνήτης δῆλον ὅτι τὸ διευθύνει καλῶς εἰς τὸ ὡρισμένον σημεῖον. Κατὰ τὴν δευτέραν ἔκφρασιν τίθεται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ τὸ *ἔχω*, ὡς παρ' Ὁμήρῳ ἐν Ὀδ. Γ, 182

. . . . . αὐτὰρ ἔγωγε *Πύλονδ' ἔχον* οὐδέ ποτ' ἔσβη
οὖρος, ἐπεὶ δὴ πρῶτα θεὸς προέηκεν ἀῆναι.

Ἡ δὲ λατινικὴ γλῶσσα ἔχει ὁμοίαν πρὸς τὴν πρώτην ἔκφρασιν ὡς παρὰ Καίσαρι **d. bell. Gall. 4,26**· « **Nostri, simul in arido constiterunt suis omnibus consecutis in hostes impetum fecerunt atque eos in fugam dederunt, neque longius prosequi potuerunt, quod equites c u r s u m t e n e r e atque insulam capere non potuerunt** »· καὶ 4,28· **Quæ cum apropinquarent Britaniæ et ex castris viderentur, tanta tempestas subito coorta est, ut nulla earum c u r s u m t e n e r e posset** »· ἔνθα ὁ **Fr. Kraner** ὀρθῶς ἑρμηνεύει, « **curs halten, die Fahrt in der begonnenen Richtung innehalten** ».

ΚΡΟΚΑΛΑ. Λέγεται καὶ κατὰ μετάθεσιν κορκάλα. Οὕτω λέγονται ἐν τῇ συνηθείᾳ αἱ χηλαὶ τῶν καρκίνων, ὅ ἐστιν οἱ μεγαλείτεροι πόδες οἱ ἔχοντες χηλὰς καὶ ἀποκλίνοντες εἰς τὸ ἔνδον πρὸς τὸ κύτος τοῦ ζώου. Τοιαύτας δὲ μεγάλας κορκάλας ἔχει ἡ λεγομένη καβουρομάννα, ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων *μαῖα* καλουμένη· ἔλαβε δὲ τὴν τοιαύτην ὀνομασίαν ἡ χηλὴ τοῦ καρκίνου διὰ τὸ τραχὺ καὶ λιθῶδες· καὶ παρ' Ἡσυχίῳ ἡ λέξις εὑρισκομένη εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἑρμηνεύεται· « κροκάλαι, ψῆφοι, ἀκταί ».

ΚΡΟΚΚΟΚΥΛΑ. Λέγεται καὶ *κορκκοκύλα*, εἶναι δὲ ἡ κροκκοκύλα μικρὸν λίθινον σφαιρίδιον, ὅπερ παίζουσιν οἱ παῖδες ὠθοῦντες μὲ τὸν ὄνυχα τοῦ ἀντίχειρος ἐπακουμβοῦντος πρῶτον ἐπὶ τοῦ ἄκρου τοῦ λιχανοῦ, εἶτα δὲ πρὸς τὰ ἔξω μὲ δύναμιν ἐπὶ τοῦ σφαιριδίου ἐκτινασσομένου. Τὸ ὄνομα εἶναι σύνθετον παρὰ τὸ κρόκκη-κυλῶ· τὸ δὲ κρόκκη ἀπαντᾷ κυρίως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἑρμηνευόμενον ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου· « κρόκκαι, παραθαλάσσιοι ψῆφοι ».

ΚΥΛΙΘΡΟΣ. Οὕτω λέγεται εἶδός τι παιγνίου, ἐν ᾧ τίθεται πλάξ τις μικρὰ λιθίνη πλαγίως, καὶ ἐκ τῆς ὁποίας οἱ παίζοντες τὸ παίγνιον τοῦτο παῖδες κυλίουσι κουκκουνάρια ἢ ἀμύγδαλα ἢ λεπτοκάρυα· ἐξακολουθοῦσι δὲ οἱ παίζοντες νὰ κυλίωσιν ἐκ τῆς πλακός, ἕως οὗ ὁ βόλος ἑνὸς τῶν παιζόντων κτυπήσῃ ἕνα ἐκ τῶν ἐκκυλισθέντων καὶ χαμαὶ κειμένων ἄλλων βόλων. Ὁ ἐπιτυχὼν λαμβάνει ὅλους τοὺς τοιούτους βόλους.

ΚΥΝΟΣΤΟΜΟΝ. (κυνὸς-στόμα). Οὕτω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ ἄνοιγμα εἰς ἔντασιν τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ λεγομένου δακτύλου. Ἔπειτα λέγεται κυνόστομον ἴση ἔκτασις λαμβανομένη ὡς μέτρον ὡς καὶ ἡ σπιθαμή. Τὸ κυνόστομον λέγεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων *λιχάς*, ὡς λέγει ὁ Πολυδεύκης ἐν ὀνομαστικῷ 2, 158· « εἰ δὲ τὸν μέγαν δάκτυλον τῷ λιχανῷ ἀντιτείνας, τὸ μέτρον λιχάς ».

Λ.

ΛΑΛΩ. Τὸ λαλεῖν ἐσημειώθη καὶ ἐν τοῖς τοῦ Κοραῆ Ἀτάκτοις τομ. 4, σελ. 277 καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς σημασίας του,

ἐνταῦθα δὲ σημειοῦται διά τινα ἰδιωματικὴν χρῆσιν, καθ' ἣν λέγεται ἐπὶ τῆς κλώσας, ὅταν ἐκκολάπτῃ τὰ ὠά, ὅτε τὰ νεόττια ὑποπιππίζουσι· φρ. « ἡ ὄρνιθα ἐλάλησε ». Ἐπίσης λέγεται καὶ ἐπὶ τοῦ τέττιγος, ὅταν ἀρχίζῃ τὸ θέρος νὰ τερετίζῃ, ὡς δεικνύει τὸ ἑξῆς δίστιχον,

ὁ τσήντσικας ἐλάλησε,
μαύρη ῥώγα γιάλισε.

ΛΙΒΑΝΙ ΑΡΣΕΝΙΚΟΝ. Ἐπονομάζεται οὕτω διὰ τὸ σχῆμα, ὅπερ ἔχει· καὶ ὁ Οὐιργίλιος ἐν ἐκλογῶν, 8,65, ἔχει τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν πρὸς τὴν τῆς συνηθείας, masculum tus,

Verbenasque adole pinguis et mascula tura.

ἔνθα ὁ Wagner σημειοῖ· « masculum tus, optimum, stagonias appellatum »· ὁ τῶν ἀρχαίων δῆλον ὅτι *σταγονίας λιβανωτός*.

ΛΙΓΩΣΙΣ, ἀντὶ ὀλίγωσις. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ παρ' Εὐσταθίῳ, καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ εἶναι τὸ ἐναντίον τοῦ γέμωσις· ἀμφότερα δὲ τὰ ὀνόματα λεγόμενα ἐπὶ τῆς σελήνης, τὸ μὲν λίγωσις σημαίνει τὴν τῆς σελήνης μείωσιν, τὸ δὲ γέμωσις τὴν πλήρωσιν. Λέγονται προσέτι καὶ οὐδετέρως *λίγος καὶ γέμος* εἰς τὴν φράσιν, « 'ς τὸ γέμος καὶ 'ς τὸ λίγος »· (καὶ οὐδετέρως λεγόμενον τὸ λίγος, ἴσως γραπτέον μᾶλλον λῆγος ἐκ τοῦ λήγω.) τὸ δὲ γέμος, παρὰ τὸ γέμω, ἀπαντᾷ καὶ παρ' Ἡσυχίῳ· « γέμος, γέμισμα, πλήρωμα ». Ἐπὶ τῆς σελήνης προσέτι λέγονται καὶ τὰ ὀνόματα *χάσις καὶ φέξις*, μάλιστα ἐν τῇ παροιμιακῇ φράσει, « 'ς τὴ χάσι καὶ 'ς τὴ φέξι »=σπανιώτατα, ὅ ἐστι κατὰ πᾶσαν τῆς σελήνης ἔκλειψιν, ὅτε ἀφανιζομένη πάλιν μετ' ὀλίγον ἀναφαίνεται. Ἐνταῦθα σημειώνω καὶ δοξασίαν τινὰ τοῦ κοινοῦ λαοῦ, ὅτι τὰ πρὸς ξυλείαν ἀποκοπτόμενα κατὰ τὴν τῆς σελήνης γέμωσιν εἶναι εὐσηπτότερα, τὰ δὲ κατὰ τὴν λίγωσιν εἶναι στερεώτερα. Τὴν αὐτὴν δοξασίαν ἀπαντῶμεν καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· « εὐσηπτότερα γοῦν τὰ νύκτωρ θυόμενα τῶν ἱερείων, καὶ τῶν ξύλων τὰ πρὸς τὸ σελήνιον κοπτόμενα, καὶ τῶν καρπῶν δὲ οἱ πλεῖστοι πρὸς τὸ σελήνιον πεπαίνονται »· Ἀθην. 7, σελ. 276, d e.

ΛΙΘΟΥΡΙΑ (λίθος). Ὄνομα περιληπτικὸν τῆς συνηθείας σημαῖνον σωρὸν λίθων, κατὰ τὸ ἀνθρακιά· ὅμοια πρὸς τοῦτο εἶναι καὶ τὰ *χαλικουριά*=σωρὸς χαλίκων, *ξυλουριά*=σωρὸς ξύλων.

ΛΟΥΩ. Κατὰ μεταφορὰν μεταχειρίζεται ἡ κοινὴ συνήθεια

τὸ λούω τινὰ ἀντὶ τοῦ διὰ λόγων ὑβρίζω, καταισχύνω, ὡς καὶ τὸ στολίζω· « καλὰ σοῦ τὸν ἔλουσε »· ἢ « τὸν ἐστόλισε ». Ἡ ἀρχαία ἔχει τὸ συνώνυμον τοῦ λούω πλύνω· Πολυδ. ὀνομ. 7,38, « ἀφ' οὗ καὶ τὸ λοιδορεῖν πλύνειν », καὶ « πλυνόν με ποιεῖς » ἡ κωμῳδία φησίν, ἤγουν ἐξονειδίζεις καὶ «αἰσχύνεις».

Μ.

ΜΑΓΓΑΝΙΤΗΣ. Μαγγανίτης λέγεται ὁ ἐκ τῆς πιέσεως τῶν στεμφύλων μετὰ τὴν πάτησιν αὐτῶν ἐξερχόμενος οἶνος· τὸν οἶνον τοῦτον ἐπωνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι *τρυγηφάνιον*, Πολυδ. ἐν ὀνομ. 7,151, « τὸ δὲ ἐκ τῶν στεμφύλων πιεσθέντων ἀπορρεῦσαν τρυγηφάνιον ».

ΜΑΓΕΙΡΕΥΜΑ. Σημειοῦται ἐνταῦθα ἡ λέξις μαγείρευμα ἢ ὡς προφέρεται κοινῶς μαγείρεμμα διὰ τὴν ἰδιωματικὴν χρῆσιν, καθ' ἣν σημαίνει τὰ ὄσπρια, οἷον κυάμους, φασήλους, ἐρεβίνθους κλ. φρ. « ἐφέτος δὲν ἔγειναν μαγειρέμματα ». Ἀναλόγου ἰδιωματικῆς χρήσεως εἶναι καὶ τὸ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *ὄψον*, καὶ παρ' ἡμῖν καὶ τοῖς ἀρχαίοις πάλιν *ὀψάριον*, ἀντὶ τοῦ ἰχθύς· « εἰκότως πάντων τῶν προσοψημάτων ὄψων καλουμένων, ἐξενίκησεν ὁ ἰχθὺς διὰ τὴν ἐξαίρετον ἐδωδὴν μόνος οὕτως καλεῖσθαι, διὰ τοὺς ἐπιμανῶς ἐσχηκότας πρὸς ταύτην τὴν ἐδωδήν »· Ἀθήναιος 7, σελ. 276, e.

ΜΑΖΑ. Οὕτω λέγεται εἶδος χόρτου, ὅπερ φύεται ἐντὸς τῶν σπαρτῶν, καὶ ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὸν πρὸ τῆς ἀναδόσεως τοῦ στάχυος σῖτον. Εἶδος μάζης εἶναι καὶ τὸ λεγόμενον σιταρόχορτον, ὅπερ καὶ αὐτὸ φύεται ἐντὸς τῶν σπαρτῶν. Ἡ μάζα μόνον κατὰ τὴν γνωστὴν σημασίαν αὐτῆς εὑρίσκεται ἐν τοῖς λεξικοῖς τῆς ἀρχαίας.

ΜΕΛΑΓΓΑΣ. Ἀρσενικῶς ὁ μέλαγγας· καὶ λέγεται οὕτως ἐν τῇ συνηθείᾳ γῆ γλοιώδης καὶ ὡς ζύμη συμπαγής, ὥστε εὐκόλως μαλάσσεται· ἔχει χρῶμα μέλαν, καὶ ἴσως ἐκ τοῦ χρώματος ἐγένετο τὸ ὄνομα *μέλαγγας* ἀντὶ μέλαγξ, ὅπερ νὰ ἦναι ἄλλος τύπος τοῦ μέλας, λαμβανομένου ὡς οὐσιαστικοῦ, ἂν δὲν εἶναι σύνθετον ὄνομα ἐκ τοῦ μέλας — γῆ.

ΜΑΛΑΘΟΥΝΑ. Οὕτω λέγεται ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ ἀγγεῖόν

τι πεπλεγμένον ἐκ βούρλων, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θέτοντες τὸν ἀποχωρισθέντα τοῦ μέλιτος κηρὸν ἀποθλίβουσιν ἐπὶ πλέον. Ὁ ἀρχαϊκώτερος τύπος τοῦ ὀνόματος τούτου θὰ ἦτο *μαλαθών*, τριτοκλίτως, ἢ *μαλαθώνη*, πρωτοκλίτως. Ἡ λέξις μαλαθοῦνα εἶναι τῆς αὐτῆς ῥίζης μὲ τὸ ἄχρηστον θέμα *μάλθω* (*) ἢ μαλάθω, ἄλλον τύπον τοῦ μαλάσσω, ὡς τὸ παλάθω (παλάθη) ἢ πλάθω (πλάθανον) τοῦ πλάσσω. Ἡ παραγωγὴ αὕτη βεβαιοῦται περισσότερον καὶ ἐκ τῆς περισωθείσης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις γλωσσογράφοις Ἡσυχίῳ καὶ Πολυδεύκει λέξεως *μάλθη*, ἥτις σημαίνει ἁπαλὸν καὶ μεμαλαγμένον κηρὸν καὶ μάλιστα τὸν ἐπὶ τῆς πινακίδος, ἐφ' ἧς οἱ παλαιοὶ ἔγραφον· Ἡσύχιος· « μάλθη· μεμαλαγμένος κηρός »· Πολυδεύκης, ὀνομ. 10, 58-9· « ὁ δὲ ἐνὼν τῇ πινακίδι κηρὸς ἢ *μάλθη* ἢ *μάλθα*. Ἡρόδοτος μὲν γὰρ κηρὸν εἴρηκε, Κρατῖνος δὲ ἐν τῇ Πυτίνῃ μάλθην ἔφη, Ἀριστοφάνης δὲ ἐν τῷ Γηρυτάδῃ

τὴν μάλθαν ἐκ τῶν γραμματίων ἤσθιον ».

Περὶ τῆς μάλθης ἴδε καὶ Κούρτιον ἐν τῷ περὶ Ἑλλ. ἐτυμολογίας μερ. πρῶτον σελ. 292. Ὥστε μαλαθοῦνα σημαίνει ἀγγεῖον τοῦ μαλασσομένου κηροῦ, ὡς ὁρίζει πολλάκις ἡ γλωσσικὴ συνήθεια τοῦ νὰ ὀνομάζωνται τὰ ἐργαλεῖα ἐκ τῆς ὕλης, ἣν κατεργάζονται.

ΜΑΣΤΙΧΑ ΤΟΥ ΑΓΚΑΘΙΟΥ. Ταύτην μασῶνται αἱ γυναῖκες ὡς τὴν μαστίχαν τοῦ σχίνου. Ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ Φυτ. Ἱστορ. 6, 4, 9, ἐπονομάζει αὐτὴν *ἀκανθικὴν μαστίχην*· « ἡ ἰξίνη δὲ φύεται μὲν οὐ πολλαχοῦ, ῥιζόφυλλον δέ ἐστιν· ἀπὸ δὲ τῆς ῥίζης μέσης ὁ σπερματικὸς ἄκανος ἐπιπέφυκεν ὥσπερ μῆλον εὖ μάλα ἐπικεκρυμμένον ὑπὸ τῶν φύλλων· οὗτος δὲ ἐπὶ τοῦ ἄκρου φέρει τὸ δάκρυον εὔστομον, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ *ἀκανθικὴ μαστίχη* ».

ΜΑΤΟΚΥΝΑΡΑ, ἤτοι ὀμματοκύναρα· ἀπαντᾷ πάντοτε εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν· λέγονται δὲ ἐν Πάρῳ οὕτως αἱ βλεφαρίδες καὶ τὸ ὄνομα εἶναι σύνθετον παρὰ τὸ *ὄμμα* καὶ *κύναρον*, ὅπερ ἐγένετο οὐδέτερον ἐν τῇ συνθέσει. Ὁ Ἡσύχιος ἑρμηνεύει· « κύναρος (ἄκανθα)· φυτόν τι· καὶ μήποτε ἡ κυνόσβατος διὰ τὸ τραχὺ καὶ ἀκανθῶδες ». Ὠνομάσθησαν δὲ αἱ βλεφαρίδες οὕτως ἔκ τινος ὁμοιότητος, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ἡ συνήθεια γενικώτερον λέγει τὰς βλεφαρίδας *ὀμματόκλαδα*, ὅ

(*) Παρ' Ἡσυχίῳ ὅμως ὑπάρχει τὸ θέμα μαλθόω.

ἐστι κλαδία τῶν ὀφθαλμῶν, ἅπερ ὡς εἰς τῆς αἱμασιάς, χρησιμεύουσι πρὸς προφύλαξιν· οὐδὲν δὲ ἄτοπον ἔχει ἡ κατὰ μεταφορὰν ὀνομασία αὕτη τῆς συνηθείας, διότι, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων ὁμοίων, λέγει ἡ συνήθεια πάλιν καὶ τὰ βλέφαρα αὐτὰ *ὀμματόφυλλα*, καθὼς καί ἡ ἀρχαία ἐκ τοῦ κάλυκος τῶν δένδρων μετωνόμεσεν αὐτὰ *κάλυκας*· ὁ Ἡσύχιος· « καλύκων· τῶν ὀμματοφύλλων ».

ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ. Γνωστὸν τοῖς πᾶσιν εἶναι ὅτι σήμερον κοινῶς ὀνομάζουσι μαύρην θάλασσαν τὸν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἄξεινον καὶ κατ' εὐφημισμὸν ἐπονομασθέντα Εὔξεινον πόντον, ἥτις ὀνομασία ἐπὶ τέλους καὶ ἐπεκράτησε. Καὶ ἡ ἀρχαία καὶ ἡ νεωτέρα ἐπονομασία ἐδόθη εἰς ταύτην τὴν θάλασσαν διὰ τὸ κινδυνῶδες τοῦ ἐν αὐτῇ πλοῦ, δι' ὅπερ πρὸς ἀντίθεσιν τὴν ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου λέγουσι πάλιν σήμερον ἄσπρην θάλασσαν. Ὁ Βυζάντιος ἐν τῷ πίνακι τῶν γεωγραφικῶν ὀνομάτων, τῷ προσηρτημένῳ εἰς τὸ λεξικὸν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς, ἐν τῇ λέξει *Μαύρη θάλασσα* λέγει τάδε· « Πόντος Εὔξεινος, καὶ εἰς ἐπιτύμβιόν τι ἐπίγραμμα τοῦ Ἀντιπάτρου « *Μέλας πόντος* ». Τὸ ἐπίγραμμα, ὅπερ ἐννοεῖ, εἶναι Ἀντιπάτρου τοῦ Σιδωνίου τὸ ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ τοῦ Jacobs εὑρισκόμενον ἐν p. 451, cap. XI, ἐπιγραμμ. 60,

> εἰδότα κήπ' Ἄτλαντα τεμεῖν πόρον, εἰδότα Κρήτης
> κύματα, καὶ *πόντου* ναυτιλίην *μέλανος*,
> Καλλιγένευς Διόδωρον Ὀλύνθιον ἴσθι θανόντα
> ἐν λιμένι, πρώρης νύκτερον ἐκχύμενον,
> δαιτὸς ἐπεὶ τὸ περισσὸν ἀπήμεεν. ἆ πόσον ὕδωρ
> ὤλεσε τὸν τόσσῳ κεκριμένον πελάγει.

Ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι ἐπιγράμματι *μέλας πόντος* δὲν εἶναι ἡ νῦν λεγομένη Μαύρη θάλασσα, ἀλλ' ἡ θρακικὴ λεγομένη ἡ χωροῦσα μέχρι τοῦ μέλανος κόλπου τοῦ σχηματιζομένου ἔνθεν μὲν ἐκ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, ἔνθεν δὲ ἐκ τῆς ἐπὶ Θράκης χώρας τῶν παλαιῶν Ἀψινθίων. Ἰδοὺ τί λέγουσιν αἱ ἐν τῷ ἄνω χωρίῳ τοῦ ἐπιγράμματος σημειώσεις τῆς τοῦ Jacobs ἐκδόσεως· « nostro loco peculiaris quædam maris pars intelligi debet. Ne autem de Ponto Euxino cogites, quem recentiores nigrum appellant, vetat Lucianus adv. indoct. § 11, ubi de Orpheo a mulieribus discerpto, τὴν θεφαλὴν αὐτοῦ σὺν τῇ λύρᾳ εἰς τὸν Ἕβρον ἐμπεσοῦσαν, ἐμβληθῆναι εἰς τὸν μέλανα πόντον (ἔνθα αλ. γραφ. κόλπον) ».

unde apparet intelligendum esse sinum maris Thracici, quem ab altitudine Μέλανα appellatum esse docet Oppian. Hal. IV, 514 cf Apoll. Rhod. I, 922

> κεῖθεν δ' εἰρεσίῃ Μέλανος διὰ βένθεα πόντου
> ἱέμενοι, τῇ μὲν Θρηκῶν χθόνα, τῇ δὲ περαίην
> Ἴμβρον ἔχον καθύπερθεν. . . . . .

Ἀπήντησα ὅμως ἐγὼ χωρίον τι τοῦ Εὐριπίδου, ἐν ᾧ ἀποδίδεται τὸ ἐπίθετον μέλας εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον, ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ τῇ ἐν Ταύροις στιχ. 104 9

> « φεύγειν μὲν οὐκ ἀνεκτόν, οὐδ' εἰώθαμεν·
> τὸν τοῦ θεοῦ δὲ χρησμὸν οὐ κακιστέον·
> ναοῦ δ' ἀπαλλαχθέντε κρύψωμεν δέμας
> κατ' ἄντρ', ἃ *πόντος νοτίδι διακλύζει μέλας*,
> νεὼς ἄπωθεν, μή τις εἰσιδὼν σκάφος
> βασιλεῦσιν εἴπῃ, κᾆτα ληφθῶμεν βίᾳ ».

Ἀλλ' ἄδηλον εἶναι ἂν τὸ ἐπίθετον *μέλας* ἀποδίδεται ἐνταῦθα εἰς τὸν πόντον ὡς εἰς θάλασσαν ἐπὶ μέρους ἢ καθόλου· διότι ἂν καὶ σπανίως ἀπαντᾷ τὸ ἐπίθετον μέλας ἀποδιδόμενον εἰς τὸν πόντον ἐν γένει, εὕρηται ὅμως κἄπου τιθέμενον ὡς ἐν Ἰλ. ω, 79, καὶ παρὰ Διονυσ. περιηγ. 169.— Ταῦτα πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ εἰρημένου λεξικοῦ.

ΜΑΥΡΟΜΑΛΛΗΣ ΚΑΙ ΑΣΠΡΟΜΑΛΛΗΣ. Οὕτω λέγει ἡ συνήθεια τὸν μελανότριχα καὶ λευκότριχα· ὁμοίαν σύνθεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν, ἔχει ὁ Εὐστάθιος, εἰπών, *μελανόμαλλος*, *λευκόμαλλος* ἐν Ἰλ. Γ, σελ. 403, 40· « τὸ δὲ πηγεσιμάλλῳ, ἀντὶ τοῦ μελανομάλλῳ· ὁ γὰρ τοιοῦτος ἀρνειὸς ἐν μεγάλῳ λευκῷ ποιμνίῳ διάδηλος· καὶ κῦμα γὰρ πηγὸν τὸ μέλαν· οἱ δὲ πηγεσίμαλλον τὸν λευκόμαλλόν φασιν, ὡς καὶ τοῦ Λυκόφρονος πλόκαμον πηγὸν εἰπόντος τὴν λευκὴν πολιάν ».

ΜΕΓΑΛΗ ΓΛΩΣΣΑ. Φράσις· « ἡ μεγάλη του γλῶσσα τὸν ἔφερεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν »=ἡ μεγάλη του αὐθάδεια, ἡ ἀθυρογλωσσία του. — « δὲν εἶναι ὑποφερτὴ ἡ μεγάλη του γλῶσσα »=τὰ ὑπερήφανα, τὰ αὐθάδη λόγια. Ἡ αὐτὴ ἔκφρασις κατὰ τὴν ἰδίαν ἔννοιαν ὑπάρχει καὶ εἰς τὰς δύο ἀρχαίας γλώσσας, Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγ. 127 « Ζεὺς γὰρ μεγάλης γλώσσης κόμπους ὑπερεχθαίρει »· καὶ παρ' Ὀρατίῳ 4,6,1-3,

> Dive, quem proles Niobea magnæ

vindicem linguæ Tityosque raptor
sensit . . . . . .

Ἐν τοῖς Ἀτάκτοις Κορ. τομ. 4, σελ. 81 σημειοῦνται καὶ ἄλλαι φράσεις, ἐν αἷς δὲν ὑπάρχει ἡ παροῦσα ἔκφρασις.

ΜΕΘΥΣΤΗΣ. Τὴν 3)15 Νοεμβρίου ἑορτάζεται ἡ κατάθεσις τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ἐπειδὴ δὲ τότε ἀνοίγεται καὶ ὁ νέος οἶνος καὶ οἱ ἄνθρωποι παραπίνοντες μεθύουσι ἐπονομάζουσι τὸν ἑορταζόμενον ἅγιον Γεώργιον *μεθυστήν*. Τοῦτο μᾶς ἀνακαλεῖ εἰς τὸν νοῦν τὰς τῶν ἀρχαίων ἑορτὰς τοῦ Διονύσου, καὶ μάλιστα τὰ Ἀνθεστήρια τῶν ὁποίων τὴν πρώτην ἡμέραν ἐπωνόμαζον *Πιθοίγια*, ἐπειδὴ κατ' αὐτὴν ἤνοιγον τοὺς πίθους τοῦ νέου οἴνου.

ΜΕΙΩΜΑ. Μειῶμα εἶναι εἶδος μικρᾶς σαύρας ὁμοίας κατὰ τὸ ὅλον σωμάτιον πρὸς τὸν ἐπὶ τοὺς τοίχους τῶν χωραφίων βαίνοντα σκροκόδειλον (κροκόδειλον). Τὸ μειῶμα κάτωθεν μὲν πρὸς τὴν κοιλίαν εἶναι λευκόν, ἄνωθεν δὲ ἐπὶ τοῦ νώτου φέρει ὑπομέλανα στίγματα· διατρίβει συνήθως εἰς τὰ κατάγεια καὶ ὑγρὰ οἰκήματα· πιστεύεται ὅτι, ὅταν αἱ ὄρνιθες φάγωσι μειώματα τίκτουσιν ὠὰ μικρὰ ὡς τὰ τῆς πέρδικος. Τὸ μειῶμα ὡς πρὸς τὴν ἐτυμολογίαν οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ μείωμα=ἐλάχιστον, παρὰ τὸ μεῖον, μειοῦσθαι, μείωμα· διὰ τοῦτο εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ κοινοῦ λαοῦ λαμβάνεται κατὰ μεταφορὰν ὡς ἐλάχιστον μέτρον ἄλλων πραγμάτων, π. χ. περὶ τῶν ἀγρευόντων πολύποδας λέγεται· « ἔπιασαν ὀκταπόδια σὰν μειώματα »=μικρότατα.— Ἴσως εἶναι τὸ ἀλλαχοῦ λεγόμενον *σαμμαμίθι*.

ΜΕΛΙΧΛΩΡΟΣ. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο εἶναι εὔχρηστον ἐν τῇ συνηθείᾳ καὶ σημαίνει τὸν μὴ πολὺ ξηρανθέντα ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ἀκόμη ἔχοντα ἱκανὴν ὑγρασίαν, καὶ ὡς ἐκ τούτου λαβόντα τὴν χροιὰν τοῦ μέλιτος. Τίθεται δῆλον ὅτι ὡς ἐπίθετον τῶν ξηραινομένων εἰς τὸν ἥλιον ἰχθύων καὶ πολυπόδων, ὅταν δὲν ξηρανθῶσι πολύ, ἀλλ' εἶναι ἱκανῶς ἔτι ὑγροὶ καὶ ἁπαλοί, ὅτε καὶ ἡ χροιὰ αὐτῶν εἶναι ὡς ἡ τοῦ μέλιτος, *μελίχλωρος*. Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀπαντᾷ εἰς τοιαύτην χρῆσιν, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ποιητοῦ Θεοκρίτου εἰδυλλ. 10, στιχ. 26—7, ὅπου ὁ λόγος περὶ νέας τινὸς κόρης Βομβύκας καλουμένης, καὶ περὶ τῆς ὁποίας ὁ ἐραστὴς αὐτῆς Βάττος λέγει ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι τὴν λέγουν *ἡλιόκαυστον* καὶ ξη-

ράν, ἰσχνήν, ἀλλ' αὐτὸς τὴν εὑρίσκει ὀλίγον μελανὴν καὶ ἁπαλὴν κόρην, *μελίχλωρον*,

Βομβύκα χαρίεσσα, Σύραν καλέοντί τυ πάντες,
ἰσχνὰν ἁλιόκαυστον, ἐγὼ δὲ μόνος μελίχλωρον.

ΜΕΡΑΔΑ. Τὸ ὄνομα μεράδα ἐγένετο κατ' ἀποκοπὴν ἐκ τοῦ ἡμεράδα, ὅπερ κατ' ἀρχαῖον τύπον εἶναι ἡμερὰς γεν. ἡμεράδος παρα τὸ ἥμερος ἢ ἡμερὶς γεν. ἡμερίδος κατὰ τὸ φυλλὰς καὶ φυλλίς· καὶ τὸ μὲν *ἡμερὶς* ὑπάρχει παρ' Ὁμήρῳ ἐν Ὀδ. Ε, 69, τιθέμενον ὡς οὐσιαστικὸν ἐπὶ τῆς ἡμέρου ἀμπέλου ἢ τοῦ κλήματος· τὸ δὲ *ἡμερὰς* δὲν σημειοῦται ἐν τοῖς λεξικοῖς τῆς ἀρχαίας. Σημαίνει δὲ τὸ *μεράδα* ἐν τῇ συνηθείᾳ τόπον καλῶς καλλιεργημένον, κατάφυτον κλ. Καὶ τὸ ῥῆμα *ἡμεροῦν* ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τίθεται κατὰ ταύτην τὴν χρῆσιν· ὁ Ἡσύχιος λέγει « ἡμεροῦν· Κράτης· τὸ τὴν γῆν ἐξημεροῦν καὶ ἐργάζεσθαι· τιθέασι δὲ καθόλου τὴν λέξιν ἐπὶ τοῦ γεωργεῖν ».

ΜΕΣΤΟΥΛΟ(Ν· (μεστός)· οὐδέτερον ἐπίθετον ἀποδιδόμενον εἰς τὸ ὑφάδιον ὅταν ἦναι παχύ, χονδρόν.

ΜΕΤΑΦΡΑΖΩ. Τὸ ῥῆμα μεταφράζω ἐν τῇ συνηθείᾳ σημαίνει, δι' ἄλλων μεταποιῶ, μεταπλάττω τὰ λεγόμενα οὐχὶ ἐπὶ κακοῦ, ἀλλὰ πρὸς πλειοτέραν σαφήνειαν· φρ. « ὅσα εἶπεν ἐκεῖνος, ἐγὼ νὰ σοῦ τὰ μεταφράσω » = ἐπὶ τὸ σαφέστερον δι' ἄλλων λέξεων νὰ σοὶ τὰ μεταείπω, ἑρμηνεύσω.

ΜΗΝΟΛΟΓΙΑ. Ἡ λέξις αὕτη σημειοῦται μὲν ἐν τοῖς Ἀτάκτοις τοῦ Κοραῆ τομ. 5, σελ. 206, εἰς τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν μηνολόγιον, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐξήγησιν μόνον « Καλενδάριον ». Ἐκτὸς δὲ ταύτης τῆς σημασίας παρ' ἡμῖν σημαίνει προσέτι ἡ λέξις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν *μηνολόγια* τὰς πρώτας ἓξ ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου μηνός, αἵτινες παρατηρούμεναι μετὰ προσοχῆς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ λαοῦ λέγουσιν, ὅ ἐστι προφητεύουσιν αὐτῷ τοὺς μῆνας τοῦ ὅλου ἔτους, ἂν θὰ ἦναι βροχεροί, ἀνεμώδεις, γαλήνιοι κλ. Εἰς ταύτην τὴν παρατήρησιν συνάπτονται δύο ὁμοῦ μῆνες εἰς μίαν ἡμέραν καὶ οὕτως αἱ ἓξ ἡμέραι συμπληροῦσι τοὺς δώδεκα μῆνας.

ΜΟΛΥΔΡΙΑ. Τὸ οὐσιαστικὸν ὄνομα μολυδριά, μολυδρία, σημαίνει τὴν ἐπικειμένην βροχήν· καὶ ἡ λέξις εἶναι σύνθετος παρὰ τὸ μολεῖν—ὕδωρ· φρ. « ἡ μαυρίλα ποῦ φαίνεται εἶναι μολυδριά »=ἡ φαινομένη ἐν τῷ οὐρανῷ μελανία εἶναι βροχή, ἥτις ἤδη ἐπίκειται.

ΜΟΣΚΟΧΤΑΠΟΔΟΝ. Οὕτω καλεῖται ἐν τῇ συνηθείᾳ εἶδος

τι πολύποδος, ἕνεκα ὀσμῆς τινος, ἣν ἔχει· τὸ εἶδος τοῦτο δὲν τρώγεται. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλεῖται διαφόρως, ὑπὸ μὲν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ περὶ τὰ ζῶα ἱστορίᾳ 4, σελ. 84, 20, βολίταινα καὶ ὄζολις· « ἄλλα τε δύο (γένη πολυπόδων), ἥτε καλουμένη ἐλεδώνη . . . . καὶ ἣν καλοῦσιν οἱ μὲν βολίταιναν, οἱ δὲ ὄζολιν »· ὑπὸ δὲ τοῦ Ἀθηναίου 7, σελ. 318, e, καὶ Πολυδεύκους ὀνομ. 2,76, *ὀσμύλη* καὶ *ὄζαινα*.

ΜΟΥΡΓΙΟΝΙ(ΟΝ. Λέξις τῆς μελισσουργίας· λέγεται δὲ *μουργιόνι* φακοειδές τι πλέγμα ἐκ βελονοειδῶν συρμάτων (τελλίων) πεπλεγμένον, προσαρμοζόμενον ὡς προσωπεῖον ἐπὶ τοῦ προσώπου ἐν καιρῷ τοῦ τρυγητοῦ τῶν μελισσῶν πρὸς προφύλαξιν τῶν κέντρων αὐτῶν. Ἵνα δὲ καὶ ὁ τράχηλος προφυλάσσηται, ῥάπτεται ἐπὶ τοῦ χείλους τούτου τοῦ πλέγματος ὕφασμά τι ὡς σακκίδιον, διὰ τοῦ στόματος τοῦ ὁποίου περῶσι τὴν κεφαλήν, ἕως οὗ προσαρμοσθῇ ἐπὶ τοῦ προσώπου τὸ μουργιόνιον, τὸ ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ τὸν πυθμένα τοῦ σακκιδίου, τὸ δὲ ὕφασμα πίπτον ἐπὶ τῶν ὤμων φράσσει τὸν λαιμὸν καὶ τὸν τράχηλον. Ἡ λέξις μουργιόνι φαίνεται ὅτι εἶναι τῆς αὐτῆς ῥίζης μὲ τὴν παρ᾽ Ἡσυχίῳ καὶ Πολυδεύκει λέξιν *μόργος*, ἥτις σημαίνει φραγμόν, καὶ μάλιστα φραγμόν τινα τῆς ἁμάξης, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔφερον τὰ ἄχυρα· Ἡσύχιος « μόργος, φραγμός, καὶ τὸ ἐπὶ ταῖς ἁμάξαις φράγμα, ἐν ᾧ τὰ ἄχυρα φέρουσι »· Πολυδ. ὀνομ. 7,116, « τὸ δὲ ὑπὲρ τὴν ἅμαξαν περίφραγμα, ὃ περιλαμβάνεται δικτύοις, μόργον καλεῖται, καὶ μοργεύειν τὸ δράγματα ὑπ᾽ αὐτῷ φέρειν ».

ΜΥΘΑΡΟΣ. Ὄνομα τῆς συνηθείας μεγεθυντικόν, ὡς τά, στόμαρος, πόδαρος, ἀνθρώπαρος, σκύλαρος, ἅτινα λέγονται πάντοτε ἐπὶ κωμικῶν ἐκφράσεων. Τὸ δὲ ὄνομα μύθαρος παρὰ τὸ μῦθος λέγεται μόνον ἐν τῷ ἑξῆς διστίχῳ,

παραμῦθι μύθαρος
κι᾽ ἡ κοιλιά σου πίθαρος.

Τὸ δίστιχον δὲ τοῦτο λέγεται ἐν τέλει ἑκάστου παραμυθίου, τὰ ὁποῖα διηγοῦνται τὰ γραΐδια πρὸς τὰ παιδία διὰ νὰ τὰ κάμωσι πρὸς τῇ τοῦ παραμυθίου διηγήσει ἐπὶ πλέον νὰ γελάσωσι.

ΜΥΙΑΣΤΡΟΝ. Μυίαστρον παρὰ τὸ μυῖα=ὁ οἶστρος· λέγεται σακκοειδές τι πλέγμα ἐκ βρούλων ἢ καὶ μικρὸν σακκίδιον ἐκ πανίου ἀραιοῦ, ὅπερ θέτουσιν εἰς τοὺς ῥώθωνας τῶν ὄνων, τῶν ἵππων, τῶν ἡμιόνων καὶ τῶν βοῶν ἵνα μὴ ἐνοχλῶνται ὑπὸ τῆς μυίας (ἵνα μὴ μυιάζωνται). Τὸ μυίαστρον λέγεται καὶ στομόχιον παρὰ τὸ στόμα—ἔχω.

ΜΥΡΙΣΜΑ. Τὸ ὄνομα τοῦτο συνήθως λέγεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν *μυρίσματα*, καὶ εἶναι λέξις τῆς μελισσουργίας· σημαίνει δὲ μύρισμα τὸ ἐκ μέλανος κηροῦ καὶ διαφόρων ἄλλων ἀρωμάτων κατασκευαζόμενον μίγμα, δι᾽ οὗ ἀλείφουσι τὰς κυψέλας, ἵνα οὕτω προσελκύσωσιν εἰς αὐτὰς νέους ἑσμούς. Τὰ κάλλιστα μυρίσματα κατὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους κατασκευάζονται ἐν τῇ ἄνω Σύρῳ, τὰ ὁποῖα οἱ ἐγχώριοι ὡς ἐκ τοῦ σχήματός των ἰταλίζοντες ὀνομάζουσι καβούλλας.

N.

ΝΑΟΣ. Ἡ λέξις ναός, ἂν καὶ δὲν εὑρίσκεται ἐν τοῖς λεξικοῖς τῆς ἀρχαίας κατὰ τὴν ἀναγραφομένην ἐνταῦθα σημασίαν, εἶναι ὅμως ἀρχαία· παράγεται ἐκ τοῦ νάω, ὅθεν καὶ νᾶμα, κα σημαίνει τὸν πρὸ τῶν αὐλακίων ἀγωγὸν τοῦ ὕδατος, ἐξ οὗ διοχετεύεται εἰς αὐτὰ τὸ πρὸς ἄρδευσιν ὕδωρ. Τὸ στόμιον δι᾽ οὗ εἰς τοὺς αὔλακας εἰσέρχεται ἐκ τοῦ ναοῦ τὸ ὕδωρ λέγεται *κόμμα*, ὅθεν αἱ φράσεις, *φράζω* ἢ *ἀνοίγω τὸ κόμμα*· ὁ δὲ μέγας τοῦ ὕδατος ἀγωγός, ἐξ οὗ διευθύνουσι τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς ναοὺς λέγεται *ποτιστὴς* καὶ τὸ στόμιον αὐτοῦ *ποτίστρα*. Ἐκ τοῦ νάω ῥήματος παράγεται καὶ κύριον ὄνομα *Νάουσα* χωρίου τινὸς τῆς νήσου Πάρου κειμένου πρὸς τὸ βόρειον μέρος, διότι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χωρίου διέρχεται μικρόν τι ποτάμιον.

ΝΑΠΟΣ. Εἶναι οὐσιαστικὸν ἀρσενικὸν κλινόμενον ὁ νάπος, τοῦ νάπου. Ἐν τοῖς τοῦ Κοραῆ Ἀτάκτοις τόμ. 4, σελ. 347 ἀναγραφομένη ἡ λέξις ἐπὶ τῆς σημασίας τῆς κυψέλης, ἐτυμολογεῖται καὶ ἑρμηνεύεται ὀρθῶς, πῶς ἐκ τῆς ἀρχικῆς σημασίας μετέπεσεν εἰς ταύτην· ἐκ δὲ τῆς ἀναγραφομένης ἐνταῦθα καὶ ἄλλης τῆς λέξεως σημασίας πιστοῦται ἔτι μᾶλλον ἡ ἑρμηνεία τοῦ σοφοῦ ἀνδρός. Ἐν τῇ πατρίδι μου *νάπος* σημαίνει εἶδος μέτρου ξηρῶν καρπῶν, οἷον σίτου, κριθῆς, ἀλεύρου, σύκων κτλ., ὀνομασθέντος ὡς ἐκ τοῦ σχήματός του βέδρια. Εἶναι δὲ ὁ νάπος τὸ τέταρτον ἄλλου μεγαλειτέρου μέτρου ὀνομαζομένου *πινακίου*· δύο δὲ καὶ ἥμισυ πινάκια ἀποτελοῦσιν ἓν κοιλὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ θηλυκὸς τύπος *νά-*

πα ὅ ἐστι *νάπη*, λέγεται ἐπὶ μεγάλου ξυλίνου ἀγγείου περιφεροῦς καὶ ἔνδοθεν κοίλου, ὁμοίου πρὸς τὰς ἐκ χώματος λεκάνας, ἀλλ' ἄνευ ὤτων (*). Ἡ νάπα χρησιμεύει εἰς ποικίλας οἰκιακὰς χρείας· τὰ μικρότερα εἴδη τῆς *νάπας* λέγουσιν ὑποκοριστικῶς *ναπάκια*, τὰ ὁποῖα ἐνίοτε μεταχειριζόμενοι ἀντὶ μικρῶν σκαφιδίων, πιάνουσι πρὸ μιᾶς ἑσπέρας τὸ λεγόμενον προζύμιον.

ΝΕΚΡΟΓΕΝΝΩ. Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἤκουσα λεγόμενον ἐν Σμύρνῃ καὶ ἴσως λέγεται καὶ ἀλλαχοῦ· σημαίνει δὲ γεννῶ παιδίον νεκρὸν ἐν τῷ τοκετῷ. Ἀλλαχοῦ πάλιν λέγεται περιφραστικῶς « γεννῶ τὸ παιδὶ σκοτωμένον »· τὸ *νεκρογεννῶ* λέγεται παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πατράσι *νεκροτοκέω*.

ΝΗΣΟΛΟΓΩ. Περιέρχομαι μὲ πλοῖον ἀνὰ μίαν μίαν τὰς νήσους, περιηγοῦμαι εἰς τὰς νήσους· λέγεται προσέτι καὶ ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὡς « αὐτὸ τὸ καράβι εἶναι διωρισμένον ἀπὸ τὴν βασιλείαν νὰ νησολογᾷ » = νὰ περιέρχηται τὰς νήσους· εἶναι εὔχρηστον καὶ τὸ ῥηματικὸν *νησολόγημα*.

ΞΑΓΚΛΙΖΩ. Τὸ πλῆρες εἶναι ἐξαγκλίζω, ὅ ἐστιν ἐξαντλίζω, ὅπερ σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ ἐξαντλῶ· φρ. « ἀνέσυραν τόσον πολὺ νερόν, ὥστε ἐξάγκλισαν τὸ πηγάδι » = ἀντλοῦντες ἐξήντλησαν τὸ φρέαρ. Ἡ τροπὴ τοῦ συμφώνου τ εἰς κ εἶναι ἀρχαϊσμός, περισωθεὶς ἐν τῇ συνηθείᾳ καὶ ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ, ἥτις πρὸς τῷ **haurire** διεφύλαξε τὸ αὐτὸ ῥῆμα **anclare** καὶ συνθ. **exanclare**.

ΞΑΡΜΥΡΙΖΩ, ἀντὶ τοῦ ἐξαλμυρίζω = ἀφαιρῶ τινος τὴν ἅλμην ἢ τὴν ἁλμυρότητα. Λέγεται κυρίως ἐπὶ πραγμάτων ἁλατισμένων, ὁποῖα εἶναι οἱ τεταριχευμένοι ἰχθῦς, τὰ παστά, ὅταν θέτοντες αὐτὰ ἐντὸς γλυκέος ὕδατος ἀφαιρῶμεν τὴν ἁλμυρότητά των.

ΞΕΒΡΑΖΩ. Τὸ ξεβράζω λέγεται κατὰ μεταφορὰν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ὅταν μετὰ σφοδρὰν τρικυμίαν ἐκβάλῃ ἐπὶ τῆς παραλίας διάφορα πράγματα· φρ. « ἡ θάλασσα ἐξέβρασε πολλὰ φύκια »· οὕτως ἀπαντᾷ καὶ παρ' Ἡροδότῳ 7, 188· « αἱ νῆες ἐς Κασθαναίην ἐξεβράσσοντο »· καὶ 190· « ὃς πολλὰ μὲν χρύσεα ποτήρια ὑστέρῳ χρόνῳ ἐκβρασσόμενα (ὑπὸ τῆς θαλάσσης) ἀνείλετο ».

(*) Περὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως παράβαλε τὸ ὄνομα σ ά κ κ α.

ΞΕΔΙΑΣΚΕΛΙΣΤΑ. Ὅ ἐστι ἐκδιασκελιστά· ἐπίθετον ἀντὶ ἐπιρρήματος παρὰ τὸ ἐκδιασκελίζω = ἀνοίγω πρὸς τὰ ἔξω τὰ σκέλη· λέγεται δὲ καὶ ξεδιασκελώνω, ἐκδιασκελόω, ἀλλ' οὐδέτερον τούτων τῶν ῥημάτων ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· τὸ δὲ ξεδιασκελιστὰ λεγόμενον ἐν τῇ φράσει « κάθημαι ξεδιασκελιστὰ » σημαίνει, κάθημαι ἐπὶ ὑποζυγίου ἔχων τὰ δύο σκέλη ἑκατέρωθεν τῶν πλευρῶν τοῦ ζώου· καὶ λέγεται κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *κάθημαι πλάγια*, ὅ ἐστι κάθημαι ἔχων τὰ σκέλη ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους παρομοίως, ὡς ἱππεύουσιν αἱ γυναῖκες σήμερον. Τὸ πρῶτον λέγεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων *ἐπικάθημαι περιβάδην*, τὸ δεύτερον, *ἐπικάθημαι κατὰ πλευράν*, Ἀχιλλ. Τατ. λογ. Α. σελ. 39, 10, (ἐκδ. στερεοτ. ὑπὸ **Hercher**)· « Ἡ παρθένος μέσοις ἐπεκάθητο τοῖς νώτοις τοῦ βοός, *οὐ περιβάδην, ἀλλὰ κατὰ πλευράν*, ἐπὶ δεξιὰ συμβᾶσα τὼ πόδε, τῇ λαιᾷ τοῦ κέρως ἐχομένη, ὥσπερ ἡνίοχος χαλινοῦ ».

ΞΕΛΑΜΙΖΩ. Λέξις τῆς γεωργίας· λέγεται δὲ ξελαμίζειν τὸ καθαρίζειν τὸν σῖτον ἐν τῷ ἁλωνίῳ, ὅταν χωρίζωσιν αὐτὸν εἰς λάμας, πλάκας, δηλαδὴ χωρίσματα ἐπιμήκη. Ὁ λικμῶν στρέφει τὸν σῖτον διὰ τοῦ πτύου καὶ οὕτω ποιῶν χωρίζει πλάκα, λάμαν· ἀφοῦ δὲ ἱκανῶς καθαρίσῃ αὐτήν, ἀπωθεῖ τὸν σῖτον εἰς τὸν γῦρον τοῦ ἁλωνίου καὶ ἔπειτα ἀρχίζει δευτέραν καὶ τρίτην καὶ οὕτω καθεξῆς. παρόμοια λέγονται περὶ τῆς λικμήσεως τοῦ σίτου ὑπὸ Ξενοφῶντος ἐν τῷ οἰκονομικῷ κεφ. 18, 8, « ἐπειδὰν δὲ καθάρῃς, ἔφη, τὸν σῖτον μέχρι τοῦ ἡμίσεος τῆς ἅλω, πότερον εὐθὺς οὕτω κεχυμένου τοῦ σίτου λικμήσεις τὰ ἄχυρα τὰ λοιπά, ἢ συνώσας τὸν καθαρὸν πρὸς τὸν πόλον ὡς εἰς στενότατον; Συνώσας νὴ Δί', ἔφην ἐγώ, κλ. ». *Πόλος* δὲ ἐδῶ εἶναι ἓν μέρος τοῦ γύρου τοῦ ἁλωνίου, καθὼς καὶ ἐν τῇ σφαίρᾳ εἶναι ἓν σημεῖον τῆς περιφερείας· ὁ δὲ **Breitenbach**, ὁ ἐκδότης τοῦ Ξενοφῶντος ἑρμηνεύει ὡς ἑξῆς, « **Quæ quum ita sint**, τὸν πόλον **cum Porto interpretamur** « **extremam lineam, oram, quæ ambit et undequaque terminat aream** ».

ΞΕΝΟΜΩ, ὅ ἐστιν ἐκνομῶ (ἐκ—νομός). Οὕτω λέγεται ἐν τοῖς περὶ τὸν Ὄλυμπον χωρίοις τὸ ἀναχωρεῖν ἐκ τῆς πατρίδος καὶ διατρίβειν ἐπὶ ξένης.

ΞΕΝΟΦΙΛΟΣ. Οὕτω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ ὁ φίλος τῶν ξένων, ἤτοι τῶν μὴ οἰκείων καὶ συγγενῶν, τῶν ἀλλοτρίων, οὐχὶ ἐπὶ κακῆς σημασίας, ἐπὶ καταφρονήσει δῆλον ὅτι τῶν οἰκείων, ἀλλὰ κατ' ἀντίθεσιν μόνον τῶν μὴ ξενοφίλων. Διαφέρει δὲ τοῦ *φιλόξενος*, καθ' ὅτι ὁ φιλόξενος λέγεται μόνον ἐπὶ τῶν φίλων τῶν ἐξ ἄλλης χώρας καὶ τόπου καταγομένων. Γνωστὸν δ' εἶναι ὅτι τὸ *ξένος* ἐν τῇ συνηθείᾳ ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ μὴ οἰκείου, μὴ συγγενοῦς, ἥτις σημασία εἶναι ὅλως νεωτερική (*). Καὶ ἡ σύνθεσις τοῦ ὀνόματος *ξενόφιλος* γραμματικῶς δὲν εἶναι ἡμαρτημένη, ἂν καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ δὲν ἀπαντᾷ ὡς ἐπίθετον, ἀλλὰ μόνον ὡς κύριον ὄνομα καὶ παρ' ἄλλοις καὶ παρὰ Λουκιανῷ ἐν τῷ περὶ Μακροβίων κεφ. 18, σελ. 211.

ΞΕΣΤΑΧΥΑΖΩ. Λέγεται ἐπὶ τοῦ σίτου καὶ τῆς κριθῆς ὅταν ἀρχίζωσι νὰ ἀναπέμπωσιν ἐκ τοῦ φυλλώματος τὸν στάχυν, φρ. « ἐξεστάχυασαν τὰ σιτάρια »· ὑπάρχει καὶ ῥηματικὸν ὄνομα, *ξεστάχυασμα*, φρ. « εἰς τὸ ξεστάχυασμα τοῦ σιταριοῦ, τοῦ κριθαριοῦ »· ὁ Θουκυδίδης ἐν 4, 1, εἶπε τοῦτο « *ἐκβολὴν σίτου* », « περὶ σίτου ἐκβολήν », ὅπερ λατινιστὶ μετέφρασαν « quum segetes spicas emittere inciperent »· ἡμεῖς δὲ δυνάμεθα νὰ τὸ μεταφράσωμεν « ἐπάνω εἰς τὸ ξεστάχυασμα τοῦ σιταριοῦ »· ὁ Εὐστάθιος ἐν Ὀδ. Α, σελ. 1405, 10, λέγει· « ἔτι ἐκ τῆς βολῆς, καὶ ἡ τοῦ σίτου ἐκβολὴ παρὰ Θουκυδίδῃ· ὅ ἐστιν, ἡ πρώτη ἐκ τῆς κάλυκος τῶν ἀσταχύων ἔκφυσις ».

ΞΥΦΑΙΝΩ. Τὸ ξυφαίνω ἤτοι ἐξυφαίνω ἐν τῇ συνηθείᾳ σημαίνει τελειώνω τὴν ὕφανσιν τοῦ πανίου· ἡ πρόθεσις *ἐκ* ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἣν καὶ εἴς τινα τῆς ἀρχαίας ῥήματα, ὡς εἰς τὰ ἐκτελεῖν, ἐκμανθάνειν κλ. φρ. « ἡ ἀνυφαντοῦ ἐξύφανε τὸ πανί ».

(*) Καὶ μετά τινων ῥημάτων τὸ ὄνομα ξένος συντιθέμενον ἔχει παρομοίαν σημασίαν ὡς, ξενοπλύνω, ξενορράπτω, ξενοδουλεύω·—πλύνω οὐχὶ τὰ ἰδικά μου φορέματα, ἀλλὰ ἄλλων, κλ.

Ο.

ΟΡΓΟΝ - ου. πλ. ὄργατα. Οἱ χωρικοὶ λέγουσιν ὄργον τὸ μέρος τοῦ χωραφίου, ὅπερ ἕκαστος σκάπτει ἢ θερίζει. Πολλάκις λαμβάνεται καὶ ὡς μέτρον, ὡς δεικνύει ἡ φράσις « πέντε ἢ δέκα ὄργατα ἀμπέλι »· ὅ ἐστι, τόσον ἀμπέλι, ὅσον δύνανται νὰ σκάψωσι δέκα ἄνθρωποι κατὰ σειρὰν σκάπτοντες μέχρι τινός. Ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. 4, σελ. 18 λαμβάνει τὴν λέξιν ἀπὸ τὸν Σομαυέραν καὶ τὸν Δουκάγγιον, ὅμως μὲ διάφορον σημασίαν· « ἀνεψητάρι Σ. ἀλλαχοῦ τὸ ὀνομάζει ὄργον· ὁ δὲ Δ. φέρει ἀπὸ τὰ γεωπονικὰ τοῦ Ἀγαπίου « ὄργον ἄψητον » ἤγουν ἀνέψητον. τὴν δὲ λέξιν ὄργον ἐξηγεῖ « opus, pensum, ἔργον, ἄτρακτος (;) ». Τὸ ὄργον λοιπὸν δὲν διαφέρει πλὴν τὴν πρώτην συλλαβὴν ἀπὸ τὸ ἔργον καὶ λέγεται διὰ τὰ ἔργα τῶν γυναικῶν ». Ὡς ἕκαστος βλέπει, ἡ σημασία, ἣν λαμβάνει ὁ Κοραῆς ἀπὸ τοῦ Δ. καὶ Σ., οὐδόλως ἁρμόζει εἰς τὸ ἡμέτερον ὄργον, ὡς ἐξηγήθη. Τὸ ὄργον λέγεται παρ' Ὁμήρῳ *ὄγμος* ἐν Ἰλ. Σ, 546, 552, 557, παράβαλε καὶ ἑρμηνείαν Εὐσταθίου αὐτόθι σελ. 1220· αἱ δὲ δύο λέξεις ὄργον καὶ ὄγμος οὐδεμίαν παραγωγικὴν σχέσιν ἔχουσιν.

ΟΥΡΑΝΙΑ. Οὕτω λέγεται ἐν Κερκύρᾳ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς στέγης τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν· φρ. « ἡ οὐρανία εἶναι καλὰ ζωγραφημένη », ὅ ἐστι ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς στέγης ἔχει καλὰς ζωγραφίας. Ἐν τοῖς Ἀτάκτοις τοῦ Κοραῆ τομ. 5. σελ. 269 ὑπάρχει ἡ λέξις ἀναγεγραμμένη, ἀλλὰ μὲ τὴν ἑξῆς μόνον σημασίαν· « οὐρανία· ὁ ἐπιβαλμένος εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον πολυτελὴς πέτασος »· ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ ἡ οὐρανία κατὰ ταύτην τὴν σημασίαν λέγεται ἀρσενικῶς *οὐρανὸς* καὶ διὰ τοῦ ὑποκοριστικοῦ τύπου *οὐρανίσκος*.

Π.

ΠΑΛΑΜΙΖΩ. Τὸ ῥῆμα ἐσημειώθη ὑπὸ τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ Κοραῆ ἐν Ἀτακτ. τομ. 4, σελ. 382 μόνον ἐπὶ τῆς ση-

μασίας τοῦ ἀλείφω μὲ πίσσαν τὸ πλοῖον· σημαίνει ὅμως προσέτι ἐν τῇ συνηθείᾳ, κτυπῶ, πλήσσω τινὰ μὲ τὴν παλάμην τῆς χειρός, δίδω παλαμιαῖς· φρ. « ἀφ᾽ οὗ καλὰ τὸν ἐπαλάμισε, ἡσύχασε », ὅ ἐστι ἀφ᾽ οὗ τοῦ ἔδωκε κάμποσαις παλαμιαῖς, ἡσύχασεν, ὡς πράττουσι πολλάκις πρὸς τοὺς παῖδας αἱ μητέρες.

ΠΑΛΑΜΥΔΑ. Ἐκτὸς τοῦ γνωστοῦ ἐν Πόντῳ ἰχθύος λέγεται παλαμύδα προσέτι καὶ ἀσθένειά τις τῶν ὄνων, ἥτις γίνεται εἰς τὰ οὖλα καὶ τὴν ὑπερῴαν τοῦ ζώου ἔκ τινος πρηξίματος, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐμπορεῖ οὔτε νὰ φάγῃ οὔτε νὰ πίῃ ὕδωρ· πρὸς θεραπείαν δὲ δίδουσιν εἰς τὸ ζῶον καλαμόφυλλα, τὰ ὁποῖα καθὸ τραχύτερα ἀποξέουσι καὶ αἱματώνουσι τὸ πρησθὲν μέρος καὶ οὕτω θεραπεύεται τὸ ζῶον· γεννᾶται δὲ ἡ παλαμύδα εἰς τοὺς ὄνους, ὅταν φάγωσι σῖτον. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ τῶν ζώων ἱστορίᾳ 8, 245, 25, ἀναφέρει ἀσθένειάν τινα τῶν ὄνων, καλῶν αὐτὴν *μηλίδα*, ὧδε περιγράφων αὐτήν· « οἱ δὲ ὄνοι νοσοῦσι μάλιστα νόσον μίαν, ἣν καλοῦσι *μηλίδα*· γίνεται δὲ περὶ τὴν κεφαλὴν πρῶτον, καὶ ῥεῖ φλέγμα κατὰ τοὺς μυκτῆρας παχὺ καὶ πυρρόν· ἐὰν δὲ πρὸς τὸν πλεύμονα καταβῇ, ἀποκτείνει· τὰ δὲ περὶ τὴν κεφαλὴν πρῶτον οὐ θανάσιμα ».

ΠΑΛΗΟΓΕΡΟΣ θηλ. παλῃόγρηα. Ἡ σύνθεσις τοῦ ἐπιθέτου προῆλθεν ἐκ τῆς παραθέσεως *παλαιὸς γέρων*, *παλαιὰ γραῖα*, καὶ ἡ τοιαύτη παράθεσις ἀπαντᾷ ἤδη παρ᾽ Ὁμήρῳ ἐν Ὀδ. Ν, 432, *δέρμα παλαιοῦ γέροντος*, καὶ Τ. 345, *γρηῦς παλαιή*. Ἡ συνήθεια ὅμως συνθέσασα αὐτὰ ἔδωκεν ἰδιαιτέραν σημασίαν, εἰς μὲν τὰ ἐκ τοῦ παλαιὸς καί τινος οὐσιαστικοῦ καταφρονητικὴν σημασίαν, οἷον, *παλῃάνθρωπος*, *παλῃόπαιδον*, *παλῃόλογος*· εἰς ἄλλα δὲ πάλιν ἐπίσης ἐξ ἐπιθέτου καὶ οὐσιαστικοῦ συντεθέντα διαφορετικὴν παρ᾽ ὅ,τι δύναται νὰ σημαίνῃ τὸ ἐπίθετον καὶ οὐσιαστικὸν κατὰ παράθεσιν τιθέμενα. Τοῦτ᾽ αὐτὸ ἐπικρατεῖ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἐν παρομοίαις συνθέσεσι· καὶ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Κούρτιος ἐν τῷ **Erläuterungen zu meiner griechischen Schulgrammatik §. 145**, λέγων· « ἡ γλῶσσα ἐπεδίωκε πανταχοῦ τὴν σύνθεσιν δύο λέξεων διὰ νὰ ἐκφράσῃ τι, ὅπερ διὰ τῆς παραθέσεως ἀμφοτέρων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ· ἐνίοτε μάλιστα τὸ γλωσσικὸν αἴσθημα κατ᾽ αὐτὸν μόνον τὸν τρόπον ἐδημιούργει τεχνικόν τινα ὅρον καὶ διὰ τοῦτο ἴσα ἴσα εἰς εἰδικὴν χρῆσιν, ὡς π. χ. *ἀκρόπολις* σημαίνει οὐχὶ πᾶσαν ὑψηλὰ κειμένην πόλιν, ἀλλὰ τὸ ὀχυρὸν τῆς πόλεως ἄκρον, ὅ ἐστι κατ᾽ ἐξαιρετικὴν ἔννοιαν τὴν

ἀκρόπολιν· ὅμοια εἶναι πολλὰ τῆς βοτανικῆς ὀνόματα, τὰ ὁποῖα κατὰ μικρὸν ἐπολλαπλασιάσθησαν, ὡς τὰ ἐκ τοῦ ἄγριος σύνθετα, οἷον *ἀγριελαία* κλ. ». Καὶ ἡ συνήθεια γέμει τοιούτων ὀνομάτων, ἐξ ὧν πολλὰ ὀλίγα ἀπεθησαυρίσθησαν ἐν ταῖς συλλογαῖς καὶ ἐν τοῖς λεξικοῖς· ἐνταῦθα ἐγὼ ἀναγράφω μόνον ὀλίγιστα, ἵνα δείξω ἐκ τίνων συνήθως ἐπιθέτων συντίθενται οὐσιαστικά τινα πρὸς σχηματισμὸν νέου ὅρου. *α΄. ἐκ τοῦ στραβός*· στραβόκλειδον, στραβόλαιμος (=στραβὸς λαιμός· ὁ δὲ ἔχων τοιοῦτον λέγεται *στραβολαίμης*, κατὰ τὸ στραβοπόδης, στραβομμάτης, στραβομύτης), στραβόπεινα (στραβὴ πεῖνα=μεγάλη), στραβοχέρα (εἶδος ἁλιευτικοῦ ἐργαλείου). β΄. *ἄγριος*· ἐκτὸς τῶν ὀνομάτων δένδρων τινῶν, οἷον, ἀγριοσυκηά, ἀγριαχλαδηά, κλ., εἶναι καὶ τά, ἀγριάνθρωπος, ἀγριόχορτον, ἀγριόχοιρος, ἀγριοπερίστερον, κλ. γ΄. *κουφὸς* (κωφός)· κουφόξυλον, κουφάρδηκας, κουφαγιάλπας, κουφόσπορος, κλ. δ΄. *ἄσχημος*· ἀσχημάνθρωπος, ἀσχημοκόριτσον, ἀσχημόπαιδον. ε΄. *ἐλαφρός*· ἐλαφρόπετρα, ἐλαφρόξυλον, ἐλαφρόσταμνον (=μικρὰ στάμνος) ϛ΄. *ψεύτης*· (ψευδής), ψευτόπαιδον (=νόθον), ψευτομάρτυρας, ψευτόπαππας. ζ΄. *κόκκινος*, *μαῦρος*, *ἄσπρος*· κοκκιναμάνιτας, κοκκινόχωμα, μαυραμάνιτας, μαυροκάραβον, ἀσπρόχωμα κλ.

ΠΑΝΙΑ ΚΟΥΠΙΑ. Φράσις ναυτικὴ λεγομένη ὁμοῦ ὡς ἓν ἐπίρρημα· φρ. « ἀπὸ τὴν Σύρον ἕως τὸν Μέρμηγγα ἤλθαμεν πανιὰ κουπιά », καθ᾽ ὅλον αὐτὸν τὸν πλοῦν ἐπλέομεν μὲ τὰ πανιὰ καὶ μὲ τὰ κουπιά. Ὁ Πολυδεύκης ἐν ὀνομαστικῷ 1,103 ἔχει ὁμοίαν μονολεκτικὴν ἔκφρασιν ὡς ἐπιρρηματικήν· « περὶ τοῦ ἔξω πλοῦ, εἰρεσίᾳ πλεῖν, ἀνέμῳ πλεῖν· εἴρηται δὲ καὶ *ἱστιοκώπῃ*, ἀλλὰ βέλτιον εἰρεσίᾳ καὶ πνεύματι »· ζητήσας δὲ καὶ τὸ *ἱστιοκώπῃ* ἐν τῷ τοῦ **Passow** λεξικῷ οὐχ εὗρον αὐτό.

ΠΑΝΙΣΤΗΣ. Οὕτω λέγεται τὸ σκάλεθρον, δι᾽ οὗ καθαρίζουσι τοὺς φούρνους δένοντες ἐπὶ τῆς μιᾶς ἄκρας ῥάκη πανίων. ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. 4, σελ. 383 σημειώνει καὶ τὸ ὄνομα τῶν εἰς τὸ ἄκρον προσδεδεμένων πανίων λέγων· « *Πάνιστρον*, Σ. πανίον προσδεδεμένον εἰς ἄκρον ξύλου, χρήσιμον νὰ σαρόνῃ τὸν φοῦρνον μετὰ τὴν πύρωσιν· ὅστις ἀγαπᾷ νὰ τὸ ἐξελληνίσῃ, ἐμπορεῖ νὰ τὸ ὀνομάσῃ *ἰπνόμακτρον* ». Ἐν τῇ συνηθείᾳ ὑπάρχει καὶ ῥῆμα *πανίζω*, ἤτοι καθαρίζω τὸν φοῦρνον μὲ τὸν *πανιστήν*.

ΠΑΡΑΓΑΔΙ(ΟΝ. Εἶναι ἁλιευτικὸν ὄργανον· σημειοῦται καὶ

ἐν τοῖς τοῦ Κοραῆ Ἀτάκτοις τομ. 4, σελ. 384, ἀλλὰ δὲν ἑρμηνεύεται καὶ ὀρθῶς· « παραγάδιον, οὐσ. οὐδ. (παραγάδης ἀρσ. Δ) εἶδος δικτύου (filet), ἴσως ἀπὸ τὸ παρὰ γῆν », τὸ ῥιπτόμενον δηλ. εἰς τὰ παράγεια, καὶ ὄχι εἰς τὸ πέλαγος· αὕτη εἶναι ἡ ἑρμηνεία τοῦ Κοραῆ. Τὸ παραγάδι ὅμως δὲν εἶναι εἶδος δικτύου, ἀλλὰ σχοινίον λεπτὸν καὶ μακρότατον ἐκ λίνου, ἐξ οὗ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἄλλου ἐξάπτουσιν ἄγκιστρα. Καὶ ἂν μὲν ῥιφθῇ πλησίον παραλίας εἰς τὴν θάλασσαν, ῥίπτεται εἰς διαφόρους διευθύνσεις κατὰ τὴν παραλίαν, ἂν δὲ εἰς τὸ πέλαγος, κατ᾽ εὐθεῖαν γραμμήν· ὅταν δὲ ἀνελκυσθῇ ἐκ τῆς θαλάσσης συνάγεται ἐντὸς κανίστρου ἔχοντος περὶ τὰ χείλη φελλὸν ἐπικαθήμενον, ἐφ᾽ οὗ ἐμπήγνυνται τὰ ἄγκιστρα, ἵνα μὴ ἐμπερδεύωνται καὶ φθείρωνται ὑπὸ τῆς σκωρίας.

ΠΑΡΑΣΤΑΔΑ. Ταύτην τὴν λέξιν ἤκουσα ἐν Ἀθήναις παρὰ γυναικὸς ἐκ τῆς νήσου Σκοπέλου ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας, εἰς ἣν ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, δηλαδὴ ἐπὶ τῶν ξύλων ἅτινα τίθενται ἑκατέρωθεν τῆς θύρας, καὶ ἐφ᾽ ὧν εἶναι προσηρμοσμένα τὰ δύο θυρόφυλλα.

ΠΑΡΙΑΝΟΣ. Ὁ κάτοικος τῆς νήσου Πάρου λέγεται σήμερον Παριανός, ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐν χρήσει ἐπιθέτου Πάριος· φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ τὸ πάλαι τὸ ἐπίθετον Παριανὸς πρὸς τῷ Πάριος ἦτο εὔχρηστον, ὡς ἐσημείωσεν αὐτὸ ὁ τεχνικὸς Ἀπολλώνιος ἐν τῷ περὶ παρωνύμων, δι᾽ ὅπερ ἐλέγχει αὐτὸν Στέφανος ὁ Βυζάντιος σελ. 507 (ed Meineke) λέγων· « ὁ πολίτης Πάριος. εἰκῆ τοίνυν τὸ ἐθνικὸν τῆς Πάρου ὁ τεχνικὸς Ἀπολλώνιος Παριανὸς εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ παρωνύμων οὕτω γράφων « τοῦ δὲ δευτέρου παρὰ τὸ Ζυγὸν Ζυγιανός, καὶ παρὰ τὴν Πάρον Παριανός » ». Ἀλλ᾽ ὁ Στέφανος μᾶλλον ἐξελέγχεται ὑπὸ τῆς σημερινῆς τοῦ ὀνόματος χρήσεως· οὐδὲν δὲ βλάπτει ὅτι ὁ Παριανὸς τῆς Πάρου συμπίπτει μὲ τὸν Παριανὸν τοῦ ἐν τῇ Προποντίδι Παρίου, διότι καὶ τούτου πάλιν ὁ πολίτης, ὡς λέγει ὀλίγον ἀνωτέρω ὁ αὐτὸς Στέφανος, ἐλέγετο καὶ Πάριος καὶ Παριανός.

ΠΑΡΙΠΠΑ (παρὰ—ἵππος) θηλυκῶς, ἀλλὰ καὶ οὐδετέρως *παρίππι(ον*, λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ ὁ τῆς ἵππου πῶλος, ἐκ τοῦ εἶναι παρὰ τῇ ἵππῳ, ἐκ τοῦ παρακολουθεῖν· τὸ ἐκ τούτου ῥῆμα, τὸ *παριππεύειν* ἔχει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοιαύτην σημασίαν, Ἡσύχιος, « παριππεύει, παρατρέχει, παρακολουθεῖ ». Ἀναλόγου δὲ ἐννοίας ὄνομα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ εἶναι ἡ λέξις *παρήορος*.

ΠΑΣΙ(Σ. Πάσις λέγεται τὸ ἐκ τυροῦ ἢ σαρδελλῶν καὶ ψωμοῦ φύραμα, ὅπερ ῥίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν οἱ ἁλιεύοντες μὲ ἄγκιστρον διὰ νὰ συναθροισθῶσιν οἱ ἰχθῦς πρὸς εὐχερεστέραν ἄγραν. Ἡ λέξις πάσις σημαίνει τροφὴν καὶ παράγεται ἐκ τῆς ῥίζης *πα* ὅθεν καὶ τό, πατέομαι (πάομαι) ἀορ. ἐπασ(σ)άμην καὶ τὸ λατ. pascor.

ΠΕΔΑΙ. Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι μόνον εὔχρηστον ἐν τῷ πληθυντικῷ ἀριθμῷ εἰς τὴν παροιμιακὴν φράσιν « τὰ παιδιὰ εἶναι πέδαις (πέδαι) καὶ βάσανα »· ὅπου καὶ διὰ τῆς παρηχήσεως τοῦ ψηφίου π θέλουσι νὰ ἐκφράσωσι τὸ δυσχερὲς καὶ δύσκολον τῆς τῶν παίδων ἀνατροφῆς.

ΠΕΔΟΥΛΙΑ. Πεδούλια λέγονται λωρίδες σκύτους, αἵτινες ῥάπτονται κάτωθεν εἰς τὰ πλάγια τῶν ὑποδημάτων ἐπὶ τοῦ ἀχναρίου, ἵνα προφυλάττωνται αἱ ῥαφαὶ αὐτῶν καὶ ἵνα μὴ ὁ ποῦς κλίνων πρὸς τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο μέρος στραβοπατῇ. Ἡ λέξις παράγεται προφανῶς παρὰ τὸ πέδιλον.

ΠΕΝΙΧΡΟ(Ν. Οὐδέτερον ἐπίθετον σωζόμενον ἐν τῇ συνηθείᾳ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας, καθ᾽ ἣν καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ = πτωχικόν, ἐνδεές· τὸ ἤκουσα δὲ προφερόμενον *πενεχρό(ν*.

ΠΕΝΤΑΡΡΑΒΔΑ. Οὕτω κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν λέγονται τὰ ξυλάρια τῆς ἀνέμης τοῦ ἀνεμομύλου, εἰς τοὺς δόμους τῶν ὁποίων εἰσέρχονται οἱ ὀδόντες τῆς ῥόδας τῆς διὰ τοῦ ἄξονος στρεφομένης.

ΠΕΡΙΣΥΡΩ. Περισύρειν λέγεται τὸ καθαρίζειν τὸν σῖτον μὲ σάρωθρον, ὅταν τὸν λικμῶσιν, μάλιστα τὸ ἀφαιρεῖν διὰ τοῦ σαρώθρου ὅσα ἄχυρα δὲν ἀπεβλήθησαν διὰ τῆς λικμήσεως.

ΠΕΡΟΝΗ. Ἡ λέξις εἶναι τῆς γεωργίας· λέγεται δὲ περόνη μέγας τις καὶ ἐπιμήκης ἧλος, ὅστις συγκρατεῖ τὰς παρωτίδας τοῦ ἀρότρου μετὰ τοῦ ποδός, προσπηγνύμενος ἐν τῷ μέσῳ τῶν παρωτίδων.

ΠΕΤΡΟΒΟΛΙΑ. Σημαίνει τὸ ῥίψιμον τοῦ λίθου, λιθοβόλημα· φρ. « μοῦ ἔρριψε μιὰ πετροβολιά »· ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας ἔχει τὴν λέξιν ὁ Ξενοφῶν ἐν Ἀναβάσει 6, 6, 15· « ἐγὼ μὲν οὖν ἀπολύω καὶ ὑμᾶς τῆς αἰτίας καὶ Ἀγασίαν, ἂν αὐτὸς Ἀγασίας φήσῃ ἐμέ τι τούτων αἴτιον εἶναι καὶ καταδικάζω ἑαυτοῦ, εἰ ἐγὼ *πετροβολίας* ἢ ἄλλου τινὸς βιαίου ἐξάρχω τῆς ἐσχάτης δίκης ἄξιος εἶναι καὶ ὑφέξω τὴν δίκην ». Ἡ πετροβολιὰ λέγεται προσέτι καὶ *πετριά*.

ΠΕΤΡΟΠΙΔΙΑ. Κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ τοῦ ἐπιτροπίδια ἢ

8.

ὀρθότερον *παρατροπίδια*, κατ' ἀναλογίαν τῶν *παραξόνια* (Πολ. I, 111), *παρατρόχια* (Πολ. 1, 148), *παραρρυμὶς* (Ἡσυχ.), *παρασταθμίδες* (ὁ αὐτός)· λέγονται δὲ ἐν τῇ συνηθείᾳ πετροπίδια δύο ξύλα προσηλωμένα ἑκατέρωθεν τῆς τρόπιδος τῶν μικρῶν πλοιαρίων κατὰ τὴν αὐτὴν τῆς τρόπιδος διεύθυνσιν, ὥστε τὰ πλοιάρια ταῦτα ἀνελκόμενα ἐπὶ τὴν ξηρὰν δὲν ἔχουσι χρείαν πλαγίων στηριγμάτων. Τὸ ἁπλοῦν τροπίδια, οὕτω πληθυντικῶς ἀπαντᾷ παρὰ Πολυδεύκει τιθέμενον μετὰ τὸ τρόπις ὀνομ. 1, 85· « μέρη δὲ νεὼς δρύοχον, τρόπις, τροπίδια, στεῖρα, τροποί »· ὁ **Passow** ἐν τῷ λεξικῷ ἑρμηνεύει *τὰ τροπίδια*, **Kielbalken**, κατὰ τὴν φερομένην ὑπ' αὐτοῦ ἑρμηνείαν τοῦ Φωτίου, « τροπίδια, τὰ εἰς τρόπιν νεὼς εὐθετοῦντα ξύλα ».

ΠΗΓΑΙΝΩ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΣ. Συνηθεστάτη ἔκφρασις ἐκείνων, οἵτινες ἐν εὐφροσύνῃ θέλουσι νὰ ζήσωσι μέχρι τέλους τοῦ βίου των· ὥστε τὸ πηγαίνω τίθεται ἐπὶ τῆς εἰς τὸ τέρμα τοῦ βίου πορείας, ὡς συνώνυμον τοῦ ἀποθνήσκω καὶ ἀνάλογον τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οἴχομαι· φρ. « δὲν θὰ ἀποκτήσω χρήματα, θὰ ὑπάγω ὅμως εὐχαριστημένος ». Καὶ ὁ Θεόγνις ἐν ταῖς ἐλεγείαις στιχ. 921 μετεχειρίσθη τὸ *ὑπάγω* κατὰ τὴν αὐτὴν χρῆσιν εἰς παρομοίαν φράσιν,

χρήματα μὲν διέτριψεν, ἔφη δ' « ὑπάγω φρένα τέρψας ».

=εἶπε δὲ « ἂς ὑπάγω εὐχαριστημένος ».

ΠΙΑΝΩ. Τὸ ῥῆμα τοῦτο καίπερ ἀναγραφὲν ὑπὸ Κοραῆ πολλαχοῦ ἐν τοῖς Ἀτάκτοις καὶ ὑπὸ Βυζαντίου ἐν τῷ λεξικῷ μὲ πλείστας ὅσας σημασίας καὶ φράσεις, δὲν ἐσημειώθη ὅμως καὶ κατὰ τὴν χρῆσιν, καθ' ἣν σημαίνει τρώγω. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν σημασίαν λέγεται μετὰ καὶ ἄνευ ἀντικειμένου ἐν τῇ συνηθείᾳ, οἷον, « ἔλα νὰ πιάσωμεν ὀλίγο ψωμί », καί, « ἡμεῖς ἐπιάσαμεν »=ἐφάγαμεν· « εἶναι ὥρα νὰ πιάσωμεν κἄτι τι »· ἀπαράλλακτα τίθεται τὸ ἀντίστοιχον τῆς ἀρχαίας *ἅπτομαι* καὶ παρ' Ὁμήρῳ καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, συνήθως μετὰ τῆς γενικῆς *σίτου*, Ὀμ. Ὀδ. Δ, 60,

σίτου θ' ἅπτεσθον καὶ χαίρετον,

πρβ. καὶ Ὀδ. Κ, 379· Ξενοφ. Ἀπομ. 2, 1, 2, « οὐκοῦν τὸ μὲν βούλεσθαι σίτου ἅπτεσθαι, ὅταν ὥρα ἥκῃ, ἀμφοτέροις εἰκὸς παραγίγνεσθαι ; — εἰκὸς γάρ, ἔφη ».

ΠΙΘΟΛΛΙ(ΟΝ. Τὸ πιθόλλι εἶναι ὑποκοριστικὸς τύπος τοῦ πίθος, ὅπερ εἶναι ἀντὶ τοῦ πιθύλλιον. Πιθόλλι δὲ λέγεται ἐν

τῇ συνηθείᾳ λάκκος τις ἐν τῇ γῇ ὀρωρυγμένος, κονιατός, πλησίον τοῦ πατητηρίου πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ καταρρέοντος ἐκ τοῦ πατητηρίου οἴνου. Παρομοίους λάκκους διαφόρων σχημάτων κατεσκεύαζον καὶ οἱ ἀρχαῖοι ὑποδεχόμενοι οἶνον ἢ ἔλαιον, ὡς λέγει ὁ Σουίδας· « Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων ὀρύγματα ὑπὸ τὴν γῆν ποιοῦντες εὐρύχωρα καὶ στρογγύλα καὶ τετράγωνα, καὶ ταῦτα κονιῶντες οἶνον ὑπεδέχοντο καὶ ἔλαιον εἰς αὐτά· καὶ ταῦτα λάκκους ἐκάλουν ». Ὁ Ξενοφῶν ἐν Ἀναβάσει 4, 2, 23, καλεῖ αὐτοὺς « λάκκους κονιατούς »· τοὺς δὲ κονιατοὺς λάκκους, ἐν οἷς ὑποδεχόμεθα τοὺς καρπούς, σήμερον ἐπονομάζομεν *ῥογούς*.

ΠΛΑΤΤΩ. Ἐν τοῖς τοῦ Κοραῆ Ἀτάκτοις τομ. 4, σελ. 434 σημειοῦται τὸ πλάσσω κατὰ μεταφορικὴν σημασίαν, τὴν τοῦ *ψεύδομαι*· ἀλλ' ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγεται καὶ κυριολεκτικῶς ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἄρτων· φρ. « πλάττει ψωμιά, ἔπλασε τὰ ψωμιά » κλ. καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κυριολεκτεῖται ἐπὶ τῶν ἄρτων, ὅθεν καὶ τὰς σανίδας ἐφ' ἃς ἔπλαττον τοὺς ἄρτους ἔλεγον *πλαθάνας* ἢ *πλάθανα*, πλαστήρια, ἐκ τοῦ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ ὑπάρχοντος *πλάθω*=πλάσσω· Πολυδ. ὀνομ. 10, 112 « πλαθάνους δὲ ἑκάτερον ῥητέον, ᾧ τε καὶ ἐφ' ᾧ τοὺς ἄρτους ἔπλαττον », πρβ. καὶ 6, 74.

ΠΛΕΞΑΝΑ. Οὕτω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ ἡ πλεκτάνη, τίθεται μάλιστα ἐπὶ τοῦ πλέγματος τῶν κρομμυδίων καὶ τῶν σκόρδων.

ΠΛΕΩ ΚΑΙ ΚΟΛΥΜΒΩ. Τὰ δύο ταῦτα ῥήματα εἶναι συνώνυμα ἐν τῇ συνηθείᾳ. Καὶ τὸ μὲν *πλέω* λέγεται, ὅταν τις κείμενος κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης κινῇ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας οὕτως, ὥστε μήτε νὰ προχωρῇ πολὺ πρὸς τὰ ἐμπρὸς μήτε πάλιν νὰ καταδύεται. Καὶ εἶναι μὲν μετάφρασις τοῦ τῆς ἀρχαίας *νεῖν*, δύναται ὅμως νὰ ἀποδοθῇ διὰ τοῦ παρὰ Πολυδεύκει ἐν ὀνομ. 7, 138 « ἐπιπολάζω τῷ ὕδατι ». Τὸ δὲ *κολυμβῶ* σημαίνει, κινοῦμαι ἐν τῇ θαλάσσῃ διὰ τοῦ κολυμβήματος.

ΠΟΡΝΕΥΩ. Λέγεται κατὰ μεταφορὰν ἐπί τινων φυτῶν καὶ βοτανῶν, αἱ ὁποῖαι ξηραινόμεναι συνήθως ἐν τακτῷ χρόνῳ αὐτομάτως, ἐξ ὑπερβαλλούσης ὅμως τοῦ ἐδάφους ὑγρασίας ἀναθάλλουσι πάλιν καὶ οὕτως ἡ χρησιμότης αὐτῶν ἀπόλλυται.

ΠΟΡΝΙΚΟΝ. Οὕτω λέγεται ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ εἶδος στα-

φυλῆς· ἴσως ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς αὐξήσεως τῆς ῥίζης τοῦ κλήματος ἢ ἐκ τῆς πολλῆς τῆς σταφυλῆς ταύτης ὑγρότητος.

ΠΟΤΙΖΩ. Τὸ ῥῆμα τοῦτο σημειοῦται καὶ ἐν τῷ τοῦ Β. λεξικῷ· ἐδῶ ἀνεγράφη διὰ τὴν ὡραίαν μεταφορικὴν ἔκφρασιν, ποτίζει τινὰ φόβος· φράσις « τὸν ἐπότισεν ἕνας μεγάλος φόβος »=τὸν κατέλαβε φόβος· λέγεται προσέτι· ποτίζει τινὰ ἵδρος (ἱδρώς), καὶ παθητικῶς· εἶναι ποτισμένος ἀπὸ ἵδρον.

ΠΟΤΙΣΤΗΣ. Ἡ λέξις αὕτη δὲν ἀνεγράφη οὔτε ὑπὸ Κ. οὔτε ὑπὸ Β. λέγεται δὲ *ποτιστὴς* ὁ ἀγωγὸς τοῦ ὕδατος, δι' οὗ ἐκ δεξαμενῆς ἢ ποταμοῦ διοχετεύεται ὕδωρ εἰς τοὺς κήπους. Συνώνυμον μὲ τὸ *ποτιστὴς* εἶναι καὶ τὸ ὄνομα *ναός*.

ΠΟΤΙΣΤΡΑ. Ἐν τῷ τοῦ Β. λεξικῷ λέγεται ὅτι σημαίνει ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ ὄνομα τοῦτο, τὸ μέρος ἔνθα ποτίζουσι τὰ ζῶα, καὶ ἀγγεῖον, δι' οὗ ποτίζουσι τὰ φυτά· ἐν τῇ πατρίδι μου σημαίνει προσέτι ἡ λέξις καὶ τὸ στόμιον τοῦ ποτιστοῦ, ἤτοι τοῦ ἀγωγοῦ τοῦ ὕδατος. Ὁ Στράβων ἐν βιβ. 8, σελ. 356 ἐκδ. Κορ. φέρει τὴν λέξιν ὡς ἑρμηνείαν τοῦ *πίσα*, *πίστρα*, ὅπερ σημαίνει κρήνην· « τὴν δὲ κρήνην πίσαν εἰρῆσθαι, οἷον πίστραν, ὅπερ ἐστὶ ποτίστραν ».

ΠΡΑΓΜΑΤΑ. Πράγματα καὶ χυδαϊκώτερον πράμματα λέγονται τὰ κτήνη· φρ. « ποτίζουν τὰ πράμματα—βόσκουν τὰ πράμματα » δηλ. τὰ πρόβατα, αἶγας, βοῦς, ὄνους κλ. ἐν τῷ ὁμηρικῷ ὕμνῳ εἰς Ἑρμῆν λέγονται *χρήματα*· στιχ. 400,

ἦχί ῥα οἱ τὰ χρήματ' ἀτάλλετο νυκτὸς ἐν ὥρῃ.

Ἡ συνήθεια ἐπίσης λέγει αὐτὰ καὶ *κτηνὰ* ἤτοι κτήνη, καὶ *κτήματα*, περὶ οὗ ἴδε Κοραῆν ἐν Ἀτακτ. τομ. 4, σελ. 260-1, καὶ τὰ γραφέντα μοι ἐν Φιλιστορ. τομ. 4, τευχ. Γ'. σελ. 228.

ΠΡΟΜΑΧΟΙ. Κατὰ τὸν ἀρχαῖον δωρικὸν τονισμὸν προφερόμενον τὸ ὄνομα σημαίνει ἐν τῇ συνηθείᾳ τοὺς ἑκατέρωθεν παραλλήλως κειμένους λίθους τῆς καμινάδας, ἐφ' ὧν ἵσταται ἡ χύτρα καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ὁποίων κεῖνται τὰ ξύλα καίοντα. Οἱ *προμάχοι* τῆς συνηθείας λέγονται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου *κρατευταὶ* ἐν Ἰλ. Ι, 214, ἔνθα τὰ **Scholia Veneta** σελ. 251 ἔχουσι, « κρατευτάων δὲ τῶν βάσεων, ὅ ἐστι τῶν λίθων, ἐφ' ὧν οἱ ὀβελίσκοι τίθενται τῶν κρεῶν ὀπτωμένων ».

ΠΡΟΠΟΛΙ(Σ. Ἡ λέξις εἶναι τῆς μελισσουργίας καὶ λέγεται πρόπολις μέλας τις κηρός, δι' οὗ αὐταὶ αἱ μέλισσαι περιχρίουσι τὸ ἔνδον πρὸς τὴν κυψέλην μέρος τῆς πλακός. Τὴν πρό-

πολιν μεταχειρίζονται οἱ χωρικοὶ εἰς τὰ ἐξανθήματα τοῦ δέρματος ἀντὶ κηρωτοῦ. Ἡ λέξις σώζεται κατὰ ταύτην τὴν σημασίαν καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ καὶ τῇ λατινικῇ, **propolis**.

ΠΡΟΡΡΟΟΣ. Ἐνίοτε προφέρεται καὶ πρόρρογος· ἐννοεῖται ἔξωθεν οἶνος, καὶ λέγεται ὁ προρρέων πρὸ τῆς πατήσεως οἶνος, ὅστις θεωρεῖται καὶ ὁ κάλλιστος, διότι γίνεται γλυκὺς καὶ παχύς, ἐν ᾧ ὁ λεγόμενος *μαγγανίτης*, ὁ τρυγηφάνιος τῶν ἀρχαίων, γίνεται αὐστηρὸς καὶ σκληρὸς (μπροῦσκος). Οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν τὸν πρόρροον *πρότροπον*· Ἡσύχιος, « πρότροπος· οἰνός τις, τοῦ γλεύκους τὸ πρόχυμα ». Μοῖρις, « πρότροπος οἶνος ὁ πρὸ τοῦ πατηθῆναι τὴν σταφυλὴν ῥεύσας »· ἐκαλεῖτο προσέτι καὶ *πρόδρομος*· Ἀθήναιος Ι, σελ. 30, b, « Μυτιληναῖοι τὸν παρ' αὐτοῖς γλυκὺν οἶνον πρόδρομον καλοῦσιν, ἄλλοι δὲ πρότροπον ».

ΠΡΟΣΤΥΜΙΔΙ(ΟΝ. Οὕτω λέγεται τὸ ἄνω χεῖλος τοῦ ἐξέχοντος στόματος τῶν φρεάτων. Τὸ ὄνομα προστυμίδιον εἶναι κατ' αἰολισμὸν ἀντὶ τοῦ προστομίδιον, διότι καὶ τὸ πρωτότυπον στόμα λέγεται αἰολικῶς καὶ δωρικῶς στύμα, ὡς παρὰ Θεοκρίτῳ εἰδυλλ. 29, στιχ. 25,

ἀλλὰ πὲρ ἀπαλῶ στύματός σε πεδέρχομαι
ὀμνάσθην, ὅτι πέρυσιν ἦσθα νεώτερος.

ΠΡΟΣΦΥΡΑ. Οὕτω λέγεται ἐν τῇ πατρίδι μου Πάρῳ ἡ τῶν ἀρχαίων πορφύρα, ἐν δὲ Σμύρνῃ λέγεται 'ματι, πληθ. 'ματια, καθ' ὁμοιότητα τοῦ λεπιδοειδοῦς ἐπιπτύγματος πρὸς τὸν ὀφθαλμόν. Διακρίνουσι δὲ ἐν Σμύρνῃ δύο εἰδῶν *μάτια*, τὰ λεγόμενα *θηλυκά*, ἅτινα ἔχουσι καὶ τὴν σάρκα καὶ τὸ ὄστρακον λευκά, ἐκ δὲ τοῦ ὀστράκου ἐκφύονται ὀξέα τινὰ ἀγκύλια, καὶ τὰ λεγόμενα ἀρσενικά, ἅτινα ἔχουσι καὶ τὴν σάρκα καὶ τὸ ὄστρακον μελανώτερα. Ἐν Πάρῳ διακρίνεται καὶ τρίτον εἶδος ἐπιμηκέστερον καὶ στρομβωδέστερον τῶν ἄλλων δύο εἰδῶν, τοῦ ὁποίου ἡ ἑλίκη ἔχει σχῆμα κώνου. Τὸ ὀστρακόδερμον τοῦτο ἦτο περίφημον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἕνεκα τοῦ ἐξ αὐτοῦ γινομένου χρώματος· ἐντεῦθεν καὶ πολλαὶ περιγραφαὶ αὐτοῦ σώζονται, ἐξ ὧν ἡ ἀκριβεστέρα εἶναι ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ περὶ τὰ ζῶα ἱστορίᾳ 5, σελ. 128 καὶ ἑξῆς.

ΠΡΩΤΟΓΟΝΑΤΟΝ. Οὕτω λέγεται ἐν Πάρῳ τὸ πρωτόγονον, τὸ πρωτογέννητον· φρ. « εἶναι πρωτογόνατο παιδὶ »= πρωτογέννητον.

ΠΡΩΤΟΔΕΥΤΕΡΑ. Λέξις τῆς ναυτικῆς· λέγεται ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὅταν πλέῃ μὲν μὲ οὔριον ἄνεμον, ἀλλ' ὀλίγον πλαγιάζει, ὥστε νὰ σχηματίζῃ διὰ τῆς πρύμνης αὐτοῦ καὶ τῆς τοῦ ἀνέμου φορᾶς πάντοτε γωνίαν ἀμβλεῖαν· εἰς τὰ πρωτοδεύτερα τὸ πλοῖον τρέχει ταχύτατα.

ΠΡΩΤΟΣΥΚΑ. Οὕτω λέγονται τὰ σῦκα τὰ γινόμενα καὶ ὡριμάζοντα πρὸ τῶν ἄλλων, ἤτοι τὰ πρώϊμα. Τὰ τοιαῦτα σῦκα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λέγονται *πρόδρομοι*, τὸ δὲ δένδρον παρ' ἡμῖν λέγεται *πρωτοσυκηὰ* καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πρωτερική, Ἀθήναιος 3, σελ. 77, d, « τῶν δὲ προδρόμων καλουμένων σύκων ὁ αὐτὸς Θεόφραστος μνημονεύει ἐν τρίτῃ φυτικῶν αἰτίων οὕτως· τῇ συκῇ ὅταν ἀὴρ ἐπιγένηται μαλακὸς καὶ ὑγρὸς καὶ θερμός, ἐξεκαλέσατο τὴν βλάστησιν· ὅθεν καὶ οἱ *πρόδρομοι*. καὶ προελθὼν δὲ τάδε λέγει· πάλιν δὲ τοὺς προδρόμους αἱ μὲν φέρουσιν, ἥτε λακωνικὴ καὶ ἡ λευκομφάλιος καὶ ἕτεραι πλείους, αἱ δὲ οὐ φέρουσι. Σέλευκος δ' ἐν γλώσσαις πρωτερικήν φησι καλεῖσθαι γένος τι συκῆς, ἥτις φέρει πρῷον τὸν καρπόν ».

ΠΥΡΙΑΖΩ ΚΑΙ ΠΥΡΩΝΩ. Ἡ διαφορὰ τῶν δύο ῥημάτων ὡς ἐκ τῆς καταλήξεως εἶναι ἡ ἑξῆς. Τὸ μὲν πυριάζω λέγεται ἐπὶ τῆς κλώσας, ἥτις θερμαίνει τὰ ὠὰ ἐπωάζουσα· τὸ δὲ πυρώνω λέγεται ἐπὶ παντὸς ἄλλου θερμαίνοντος διὰ τοῦ πυρός, οἷον πυρώνω τὸν φοῦρνον, τὸ λουτρὸν κλ. Κατὰ μεταφορὰν δὲ λέγεται ἡ φράσις « τὰ πυριάζει » ὅ ἐστ. ὡς ἡ κλῶσα μένει διαρκῶς κατὰ τὸν ἐπωασμὸν ἀτάραχος ἐν τῇ φωλεᾷ καὶ ὑποζαλισμένη, οὕτως ἐπιμένει τις εἴς τι ἀταράχως καὶ ῥεμβωδῶς.

Ρ.

ΡΑΙΝΩ, ΡΑΝΤΙΖΩ, ΠΥΤΙΖΩ, ΠΕΡΙΧΩ, ΚΑΤΑΒΡΕΧΩ. Μεταξὺ τῶν πέντε ῥημάτων τούτων τῆς συνηθείας ὑπάρχει ἡ ἑξῆς διαφορά. Τὸ μὲν *ῥαίνω* λέγεται ἐπὶ ξηρῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πραγμάτων, ὅταν τις διασπείρῃ καὶ διασκορπίζῃ αὐτά, πχ. « ἔρραναν τὸν γαμβρὸν καὶ τὴν νύμφην μὲ ἄνθη, λεπτά, ζαχαρωτά »· ἐνίοτε λέγεται καὶ ἐπὶ ὑγρῶν « τὸν ἔρραναν μὲ ἀνθόνερον ». Τὸ δὲ *ῥαντίζω*, ὅπερ εἶναι ἄλλος τύ-

πος τοῦ ῥαίνω, λέγεται πάντοτε ἐπὶ ὑγρῶν, οἷον, « ὁ παππᾶς μᾶς ἐρράντισε μὲ ἁγιασμόν » — « ῥαντίζω τὰ σπαρτὰ μὲ ἁγιασμὸν » (παράβαλε *φωτίζω*). Τὸ δὲ *πυτίζω*, ὅπερ εἶναι ἄλλος τύπος τοῦ *πτύω*, λέγεται ὅταν βάλῃ τις ὕδωρ ἐντὸς τοῦ στόματος καί τότε ἐξακοντίσας αὐτὸ εἰς ἀραιὰν βροχὴν ἐπί τινος πράγματος, ὡς κάμνουσιν οἱ ῥάπται εἰς τὰ φορέματα καὶ ὑφάσματα προτοῦ νὰ τὰ σιδηρώσωσι, τὰ βρέχει, ὅθεν αἱ φράσεις πυτίζω τὰ φορέματα, τὰ ῥοῦχα κλ. Τὸ δὲ *περιχῶ* λέγεται ὅταν ἐμβάλωμεν ὕδωρ ἐντὸς ἀγγείου πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείου, προχόου, καὶ δι' αὐτοῦ χύνοντες κατὰ γῆς βρέχωμεν τὸ πάτωμα τῆς οἰκίας κατά τινα τάξιν. Τὸ δὲ *καταβρέχω* λέγεται ὅταν χύνωμεν ἄφθονον ὕδωρ ἢ ἐπὶ τοῦ πατώματος τῆς οἰκίας ἢ ἐπὶ τοῦ δρόμου ἵνα κατακαθίσῃ ὁ κονιορτός.

ΡΑΠΗ. Θηλυκῶς καὶ πρωτοκλίτως ἡ ῥάπη· σημειοῦται τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐν τῷ τοῦ Β. λεξικῷ, ἑρμηνεύεται ὅμως ὡς ἑξῆς· « ῥάπη, εἶδος βούρλου, μὲ τὸ ὁποῖον πλέκουν ταῖς χοντροψάθαις· ἐκ τοῦ ῥίψ καὶ ῥίπος καὶ ῥιπός ». Ἐν τῇ πατρίδι μου ὅμως Πάρῳ τῇ νήσῳ *ῥάπη* λέγεται ἡ καλάμη τοῦ σίτου καὶ τῆς κριθῆς, ἥτις μετὰ τὸν θερισμὸν μένει ἐν τοῖς χωραφίοις. Ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἐκφέρεται τριτοκλίτως *ἡ ῥαπίς*, καὶ σημαίνει καθ' Ἡσύχιον καὶ Σουΐδαν ῥάβδον, ἐξ οὗ καὶ τὸ σύνθετον ὄνομα *χρυσόρραπις*, ἐπίθετον τοῦ Ἑρμοῦ, ἐκ τῆς ῥάβδου, ἣν ἐκράτει. Παρ' Ἡσυχίῳ ὑπάρχει προσέτι καὶ ὁ κατ' αἰτιατικὴν τύπος « ῥάπα » μὲ τὴν ἐξήγησιν « τὴν καλάμην ». Σημειωτέον δὲ εἶναι ὅτι ἐν τῇ συνηθείᾳ ἡ τοῦ σίτου καὶ τῆς κριθῆς καλάμη λέγεται συνθέτως *σιταρόρραπη*, *κριθαρόρραπη*.

ΡΕΜΜΑ, ἀντὶ ῥεῦμα· λέγεται κυρίως τὸ μεγάλον κῦμα τῆς θαλάσσης, τὸ ὁποῖον παρασύρει τὸ πλοῖον, μάλιστα ὅταν δὲν πνέῃ ἄνεμος· συνήθεις φράσεις εἶναι· « *ἔχει ῥέμμα ἢ κάμνει ῥέμμα* » — « ἔπεσε τὸ ῥέμμα » — « παρασύρει τὸ ῥέμμα (τὸ πλοῖον) », ὡς λέγεται καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, Πολυδ. ὀνομ. 1, 112, « τοῦ ῥοῦ κατασύροντος, παρασύροντος ». Πολλάκις συνάπτεται μετὰ τοῦ ἀὴρ « ἔξω (εἰς τὸ ἔξω πέλαγος) ἔχει ἀέρα καὶ ῥέμμα »· ὁμοίως συνάπτονται καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τὰ δύο ὀνόματα Θουκ. 1, 54 « οἱ δὲ Κερκυραῖοι τά τε ναυάγια καὶ νεκροὺς ἀνείλοντο τὰ κατὰ σφᾶς ἐξενεχθέντα *ὑπὸ τοῦ ῥοῦ καὶ ἀνέμου*, ὃς γενόμενος τῆς νυκτὸς διεσκέδασεν αὐτὰ πανταχῇ ».

ΡΕΧΑ (ἡ ῥέχχα) θηλυκῶς· Οὕτω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ ῥέγχειν.

ΡΟΓΟΣ, πλ. ῥογοί. Ῥογὸς λέγεται ἐν τῇ πατρίδι μου Πάρῳ λάκκος κτιστὸς ἐντὸς τῆς γῆς, ὅπου κρύπτουσι σῖτον· προσέτι ῥογοὶ λέγονται καὶ μέρη τινὰ τῶν κατωγείων οἰκημάτων διὰ τοίχου κεχωρισμένα πρὸς ὁμοίαν χρῆσιν. Ἡ λέξις εἶναι ἀρχαία, καὶ κατὰ ταύτην τὴν σημασίαν ἦτο εὔχρηστος μόνον παρὰ τοῖς Σικελιώταις, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Πολυδεύκης ἐν ὀνομαστικῷ 9, 45, « ταμεῖα, ἵνα τὰ χρήματα καὶ οἱ πυροί· ἐν δὲ Μενάνδρου Εὐνούχῳ καὶ σιτοβόλια· ταῦτα δὲ *ῥογοὺς* Σικελιῶται ὠνόμαζον καὶ ἔστι τοὔνομα ἐν Ἐπιχάρμου Βουσίριδι ». Ἐκ τῶν Σικελιωτῶν ἢ Ἰταλιωτῶν παρέλαβον καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν λέξιν ῥογός, **rogus**, καθ' οὓς σημαίνει σωρὸν ξύλων πρὸς κατασκευὴν νεκρικῆς πυρᾶς, ἔπειτα καὶ αὐτὴν τὴν πυράν· ἡ δὲ τοιαύτη τοῦ ὀνόματος σημασία παρήχθη πιθανῶς ἐκ τῆς ἐννοίας μόνον τοῦ σωροῦ, ὡς εἶναι ὁ σῖτος ἐν τοῖς σιτοβολίοις καὶ ἀνάλογον ἔκφρασιν πρὸς τὴν ἐν τῇ λατινικῇ σημασίαν τῆς λέξεως ἔχουσιν οἱ ἀρχαῖοι ἀττικοὶ τὸ *πυρὰν νῆσαι*. Τῆς λέξεως *ῥογὸς* ἡ ῥίζα εἶναι ῥογ, ἥτις κατὰ μετάθεσιν γίνεται ὀργ, ὅθεν τὸ ἄλλο τῆς συνηθείας ὄνομα, *ὄργον* (ἴδε τὴν λέξιν), τὸ τῆς ἀρχαίας *ὄρχος*=ὄρυγμα· τῆς αὐτῆς ῥίζης εἶναι καὶ τὸ ῥῆμα ὀρύσσω· ῥογὸς λοιπὸν σημαίνει κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν ὄρυγμα, λάκκον. Καὶ ὁ Ἡσύχιος ἑρμηνεύει· « ῥογοὶ σιροὶ σιτικοί, σιτοβολῶνες ».

ΡΟΔΑΝΗ. Εἶναι κλωστικὸν ἐργαλεῖον, ὅπερ λέγεται καὶ *σβίγα*. Ὁ Βυζάντιος ἐν τῷ λεξικῷ γράφων ῥοδάνι ἑρμηνεύει « βέμβιξ, ῥόμβος, περίακτον, περιαγωγεύς ». Ἡ ῥοδάνη ἢ σβίγα ἔχει τὸν ἑξῆς μηχανισμόν. Ἐπί τινος ξύλου ὡς βάσεως ἐκ μὲν τοῦ ἑνὸς ἄκρου ἀνέχουσι δύο ξύλινοι στῦλοι παραλλήλως, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων στηρίζεται διὰ τῶν δύο τοῦ ἄξονος περάτων τροχός τις, συγκείμενος ἐξ ἀκτινοειδῶς πεπηγμένων ξυλαρίων (πασσουλίων) ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ τοῦ ἄξονος καὶ συνδεομένων ἄνω πρὸς τὰς κεφαλὰς πρὸς ἄλληλα διὰ νημάτων· ἐκ δὲ τοῦ ἄλλου ἄκρου πρὸς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἀνέχουσι δύο μικρότεροι στῦλοι, εἰς τὰ πλάγια τῶν ὁποίων κεῖται ἡ ἄτρακτος· συνάπτεται δὲ μετὰ τῆς ἀτράκτου διὰ χορδῆς ὁ τροχός, ὥστε στρεφομένου αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ἄκρου λαβῆς τοῦ ἄξονος συστρέφεται καὶ ἡ ἄτρακτος. Τὸ ὄνομα ῥοδάνη εἶναι ἀρχαῖον καὶ ἀπαντᾷ ἐν τῇ Ὁμηρικῇ

Βατραχομυομαχίᾳ στιχ. 182—3,

πέπλον μου κατέτρωξαν, ὃν ἐξύφανα καμοῦσα
ἐκ *ῥοδάνης* λεπτῆς καὶ στήμονα λεπτὸν ἔνησα.

Σημαίνει δὲ νῆμα στριμμένον, ὑφάδιον. Γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι ὀνόματά τινα σημαίνοντα τὸ παράγον (ὄργανον), σημαίνουσιν ἔπειτα καὶ τὸ δι' αὐτοῦ παραγόμενον, τοιαῦτα εἶναι τὰ *χαρακτήρ*, *σφραγίς*, *σημεῖον* κλ. κατά τινα λοιπὸν ὁμοίαν ἀναλογίαν τούτων παρ' ἡμῖν τὸ ὄνομα *ῥοδάνη* σημαίνει τὸ ὄργανον, ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ τὸ δι' αὐτοῦ γινόμενον *ὑφάδιον*· καὶ πιθανὸν εἶναι ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχαίᾳ εἶχε τοιαύτην σημασίαν μὴ σωζομένην πλέον· ὠνομάσθη δὲ οὕτω τὸ ὄργανον κυριώτερον ἐκ τοῦ τροχοῦ, ὃν ἔχει, καὶ τὸ ῥοδάνη εἶναι ἄλλος τύπος τοῦ νεοελλ. *ῥόδα*, λατ. rota καὶ γερμ. Rad, ὧν ἡ ῥίζα ῥοδ καὶ ῥαδ σημαίνει τι περιφερές, κυκλικόν, στρογγύλον. Κακῶς δὲ παράγει ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτ. τομ. 4, σελ. 479 τὸ *ῥόδα* καὶ rota ἐκ τοῦ ῥοθεῖν.

ΡΟΥΚΑΝΑ. Κατὰ τροπὴν τοῦ *υ* εἰς *ου* καὶ τῆς καταλήξεως *η* εἰς *α* ἐγένετο ἡ ῥυκάνη (λατ. **runcina**) ῥουκάνα. Ἐν τοῖς τοῦ Κοραῆ Ἀτάκτοις τομ. 1, σελ. 160 σημειοῦνται δύο σημασίαι τῆς λέξεως, ά) σημαίνει τὸ τεκτονικὸν ἐργαλεῖον, 6') σκεῦός τι, ὅπερ τὰ παιδία κατὰ τὴν κυριακὴν τῶν Βαΐων εἰς τὰς ῥύμας τῶν πόλεων στρέφουσι· σημαίνει ὅμως καὶ σχοινίον τι, ὅπερ οἱ ἁλιεῖς φέρουσιν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ὤμου μέχρι τοῦ ἀντιθέτου μέρους κατὰ τὴν μασχάλην ὡς λωρίον ξίφους· τὴν ἄκραν τούτου προσδένουσιν εἰς τὰ σχοινία τῆς τράτας, καὶ ἑλκύουσι βαίνοντες πρὸς τὰ ὀπίσω μὲ τὰ νῶτα. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους φαίνεται ὅτι παρόμοιον σχοινίον ἦτο ἐν χρήσει εἰς τοὺς ἀθλητάς, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ Ἡσυχίου, ἂν καὶ ἡ ἑρμηνεία ἦναι ἐκτόπως παρεφθαρμένη· « ῥυκάνη· ἀλθητήριον· χειρομήριον· ἀμυντήριον », ὅπερ διορθωτέον εἰς τὸ « ῥυκάνη, ἀθλητήριον, χειρῶν καίριον ἀμυντήριον ».

ΡΥΜΟΥΛΚΙΟ(Ν. Ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. 2, σελ. 485 σημειώνει μόνον τὸ ῥῆμα *ῥυμουρκεύω*, ῥυμουλκῶ· ἀλλ' ἐν τῇ συνηθείᾳ εἶναι εὔχρηστον καὶ τὸ ὄνομα *ῥυμούλκιο*· φρ. « μὲ ῥυμούλκιο ἔμβασαν τὸ πλοῖον μέσα εἰς τὸ λιμάνι ». Ἡ συνήθεια ὑπερτερεῖ καὶ κατὰ τοῦτο τῶν δύο ἀρχαίων γλωσσῶν, διότι ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ εἶναι εὔχρηστον μόνον τὸ ῥῆμα *ῥυμουλκῶ*, ἐν δὲ τῇ λατινικῇ τὸ ὄνομα **remulcum** ἐν περιφράσει τὴν τοῦ ῥήματος ἐνέργειαν ἐκφέρον, ὡς **navem re-**

mulco trahere ἢ **adducere**· μάλιστα παρὰ τοῖς κλασσικοῖς τῶν Ἑλλήνων οὐδὲ τὸ ῥῆμα ῥυμουλκεῖν εἶναι εὔχρηστον· ὁ Θουκυδίδης περὶ τῆς ῥυμουλκήσεως ἐχθρικῶν πλοίων ἔχει τὸν ὅρον *ἀναδούμενον ἕλκειν τὰς ναῦς* 1, 50 2, 90 κλ.

ΡΥΠΟΠΑΣΣΑΛΟΣ. Ἡ λέξις σώζεται ἐν Κυθήροις τῇ νήσῳ· σημαίνει δὲ τὸν ῥυπαρόν, ὅ ἐστιν εὐτελῆ, οὐδενὸς ἄξιον πάσσαλον, τιθέμενον πολλάκις ἐν τῇ συνηθείᾳ ἐπὶ τοῦ εὐτελεστάτου τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ. Τὸ ῥυποπάσσαλος εἶναι εὔχρηστον μάλιστα ἐν τῇ φράσει « δὲν ἔχει ῥυποπάσσαλον », ἥτις λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπων οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον, τὸν πάσσαλον, ἐχόντων, ἐνδεεστάτων. Ὁμοίως λέγει καὶ ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης ἐν Ἐκκλ. 282—4 μὲ τὸ ἁπλοῦν ὄνομα,

. . . . ἀλλὰ σπεύσαθ', ὡς εἴωθ' ἐκεῖ
τοῖς μὴ παροῦσιν ὀρθρίοις ἐς τὴν πύκνα
ὑπαποτρέχειν *ἔχουσι μηδὲ πάτταλον.*

Ἐντεῦθεν ὑπῆρχε καὶ παροιμία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις « παττάλου γυμνότερος ». Ὅμοιον κατὰ τὴν σύνθεσιν πρὸς τὸ τῆς συνηθείας ὄνομα καὶ ἀναλόγου ἐννοίας εἶναι τὸ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἰαμβογράφοις Ἱππώνακτι καὶ Ἀρχιλόχῳ *ῥυποκόνδυλος*, λεγόμενον ἐπὶ προσώπων, ὡς λέγει ὁ Εὐστάθιος ἐν Ὀδ. Ρ, σελ. 1828, 10· « καὶ λιμοκίμβιξ δὲ ὁ αὐτὸς καὶ κυμινοκίμβιξ διὰ σμικρότητα· καὶ *ῥυποκόνδυλος* καὶ συκοτραγίδης παρὰ Ἱππώνακτι καὶ Ἀρχιλόχῳ »· ὁ δὲ Ἡσύχιος ἑρμηνεύει· « ῥυποκονδύλους· ἀεὶ ῥυπῶντας καὶ ῥυπαρούς ».

Σ.

ΣΑΚΚΑ. Εἶναι ὁ θηλυκὸς τύπος τοῦ οὐσιαστικοῦ σάκκος, ὅπερ ἡ συνήθεια λέγει οὐδετέρως διὰ τοῦ ὑποκοριστικοῦ τύπου σακκί(ον. Ἐντεῦθεν ἡ συνήθεια ἀντικαταστήσασα τὰ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ οὐσιαστικὰ διὰ τοῦ οὐδετέρου ὑποκοριστικοῦ τύπου, ὅπου σώζει θηλυκὸν αὐτῶν τύπον, ἀπέδωκε μεγεθυντικὴν ἢ αὐξητικὴν σημασίαν. Τὸ ὄνομα λοιπὸν σάκκα σημαίνει σακκίον μέγα, ἐν ᾧ συνήθως τίθενται ἄχυρα· οὕτω λέγει, *κουτάλι*, τὸ σύνηθες, τὸ δὲ μέγα κοχλιάριον *κουτάλαν*· ἐπίσης, λαγῦνι καὶ λαγύναν, φλασκὶ καὶ φλάσκαν,

βρακὶ καὶ βράκαν. Τοῦ κανόνος τούτου ἐξαιρεῖται τὸ θηλυκὸν *καράβα*, σημαῖνον τὸ μικρὸν πλοιάριον, ὅπερ κατασκευάζουσιν οἱ παῖδες χάριν παιδιᾶς· ἐπίσης καὶ τὸ θηλυκὸν ὄνομα λάκκα, ὀπή τις ἐπὶ τοῦ ἐδάφους γινομένη ἐντὸς τῆς ὁποίας ῥίπτονται βόλοι, ἐπειδὴ δὲν εἶναι εὔχρηστον τὸ οὐδέτερον ὑποκοριστικὸν *λακκί(ον*, ἀλλὰ τὸ ἀρσενικὸν λάκκος· τὸ δὲ ἐκ τούτου ὑποκοριστικὸν *λακκάκι(ον* εἶναι ἄλλης χρείας.

ΣΑΚΚΙΑΖΩ (σάκκος, σακκίον). Σακκιάζω λέγεται ὅταν λαμβάνω τὸ σακκίον καὶ τὸ κτυπῶ ὀλίγον εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ κατακαθίσῃ καλῶς τὸ ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχόμενον· ἐκ τούτου ἡ μετοχὴ *σακκιασμένος*=καλῶς τοποθετημένος, στιβαγμένος, φρ. « εἶναι καλῶς σακκιασμένον »=τοποθετημένον, πεπληρωμένον.

ΣΑΝΙΔΙ(ΟΝ. Λέξις τῆς κηπουρικῆς· λέγεται δὲ σανίδι χώρισμα γῆς ἐν τοῖς κήποις, ὅπερ εἶναι καλῶς ἐσκαμμένον καὶ ὡμαλισμένον πρὸς κατασκευὴν αὐλακίων καὶ πρασιῶν.

ΣΗΚΩΝΩ. Ἐνταῦθα σημειῶ τὸ σηκώνω διὰ τὴν φράσιν « σηκώνω τὸν τοῖχον » = ὑψώνω, ἥτις παρ' ἄλλοις δὲν σημειοῦται· φρ. « ἐσήκωσε τὸν τοῖχον ἕνα πῆχυν ὑψηλότερα »· ὁ Θουκυδίδης 1, 90, 20, λέγει αἴρειν τὸ τεῖχος, « ἑαυτὸν δὲ ἐκέλευεν ἀποστέλλειν ὡς τάχιστα ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἄλλους δὲ πρὸς ἑαυτῷ ἑλομένους πρέσβεις μὴ εὐθὺς ἐκπέμπειν, ἀλλ' ἐπισχεῖν μέχρι τοσούτου ἕως *ἂν τὸ τεῖχος ἱκανὸν ἄρωσιν*, ὥστε ἀπομάχεσθαι ἐκ τοῦ ἀναγκαιοτάτου ὕψους ».

ΣΙΔΕΡΟΚΕΦΑΛΑ. Εἶναι ὄνομα συνεθιζόμενον ἐν τῇ ποιμενικῇ, καὶ λέγονται οὕτω τὰ πρόβατα ἢ τὰ βώδια τὰ διδόμενα εἰς τοὺς χωρικοὺς ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ ν' ἀποδώσωσι πάλιν εἰς τὸν κύριον αὐτῶν τόσα, ὅσα ἀρχῆθεν ἔλαβον, τὰ δὲ ἀπολεσθέντα πίπτουσιν εἰς βάρος τοῦ χωρικοῦ. Ἐκ τῶν οὕτω δοθέντων προβάτων ὁ κύριος λαμβάνει τὸ ἥμισυ τοῦ τυροῦ, ἐκ δὲ τοῦ τόκου μόνον τὸ δέκατον. Τὸ δὲ ἐκ τοῦ τόκου τῶν βοῶν λαμβανόμενον παρὰ τοῦ κυρίου καλεῖται *κεφάλωσις*.

ΣΙΔΕΡΟΣΚΥΛΛΑ (σιδηρᾶ σκύλλα). Οὕτω λέγεται ὑπὸ τῶν χωρικῶν εἶδός τι σιδηρᾶς παγίδος, τὴν ὁποίαν σταίνουσιν εἰς ἀσελήνους νύκτας ἐντὸς τῶν χωραφίων ἢ εἰς ἄλλα κατάλληλα μέρη πρὸς ἄγραν λαγῶν. Ταύτην σταίνοντες κρύπτουσιν ἐντὸς τοῦ χώματος καὶ ἐπιθέτουσι στάχυς τι-

νάς κριθῆς· τοὺς στάχυς τούτους προσερχόμενος ὁ λαγὸς διὰ νὰ φάγῃ πιάνεται εἰς τὴν παγίδα.

ΣΚΑΡΙΖΩ, μέλλ. σκαρίξω, ἀόρ. ἐσκάριξα. Κυριολεκτεῖται τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐπὶ τῶν νηπίων ὅταν σφοδρῶς κλαίοντα παθαίνωνται· φρ. « τὸ παιδὶ ἐσκάριξεν ἀπὸ τὰ κλάμματα »· συνωνύμως τίθεται μάλιστα μετὰ τοῦ *πλαντάζω*· φρ. « ἂς σκαρίξῃ καὶ ἂς πλαντάξῃ »=διαρραγῇ, σκάσῃ· περὶ δὲ τοῦ *πλαντάζω* παράβαλε Κοραῆ ἐν Ἀτάκτ. τομ. 2, σελ. 302.— Ὁ Ἡσύχιος ἔχει· « σκαρίζεται, ταράττεται, βράζει ».

ΣΚΗΑΣ. Καὶ ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὸ ἐπίθετον *σκηάς*, ἐν τῇ φράσει « αὐτὸς εἶναι ἕνας σκηάς », λέγεται ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐχόντων πᾶσαν κακίαν· τὸ ἐπίθετον δὲ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ τῆς ἀρχαίας σκαιός, ὅπερ ἑρμηνεύεται ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου ὡς ἑξῆς· « σκαιός· δύσκολος, πονηρός, κακός, μωρός, ἀπαίδευτος, ἀμαθής, ἀπάνθρωπος, ἄδικος, τραχύς, σκληρός, ἐπαχθής, ταραχώδης, ἀριστερός ». Καὶ ἡ μὲν τροπὴ τῆς παραληγούσης *σκαι* εἰς *σκη* ἐγένετο κατὰ συνήθη ἰωνισμὸν τῆς συνηθείας, ὡς καὶ ἐν τοῖς γραῖα, παλαιός=γρηά, παληός· ἡ τροπὴ ὅμως τῆς καταλήξεως *ος* εἰς *ας* εἰς τὸ λῆγον ἐπίθετον εἰς *ος* (σκαιός), ἂν δὲν εἶναι μοναδική, εἶναι ὅμως ἐκ τῶν σπανιωτάτων, ἐν ᾧ, ὡς εἶναι γνωστόν, τὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ λήγοντα εἰς *ευς* ἡ συνήθεια καὶ τῆς ἀρχαίας ἔτι ἀρχαϊκώτερον ἔχει εἰς *ας* ἢ *ηας*, οἷον, βασιλεύς, φονεύς, γραφεύς, χαλκεύς, σκαφεὺς κλ. =βασιλῆάς, φονηάς, γραφηάς, χαλκηάς, σκαφηάς. Σφάλλουσιν οἱ λέγοντες ὅτι τὰ τοιαῦτα παράγονται ἐκ τῆς αἰτιατικῆς τοῦ πληθυντικοῦ, οἷον βασιλέας, βασιληάς, καὶ οἱ γράφοντες αὐτὰ μὲ ι ἐν τῇ παραληγούσῃ, οἷον βασιλιάς, ἐν ᾧ ἔπρεπε τοὐλάχιστον νὰ προσέξωσιν εἰς τοὺς ἰωνικοὺς σχηματισμοὺς τῶν πλαγίων πτώσεων, βασιλῆος, βασιλῆϊ βασιλῆα κλ. Φαίνεται δὲ ὅτι πρόπαλαι τὰ ὕστερον λήγοντα εἰς *ευς* εἶχον τὴν κατάληξιν αϜα(ς ἢ αϜο(ς πρβ. L. Meyer, Gramm. τομ. 2, μερ. ά. σελ. 260· ὁ δὲ Κούρτιος ἐν τῷ περὶ Ἑλληνικῆς ἐτυμολογίας ά. μερ. σελ. 152, λέγει ὅτι τοῦ *σκαιός*, νῦν *σκηάς*, ὁ ἐν τῇ σανσκριτικῇ τύπος εἶναι savja-s, παλαιότερος δὲ ὁ skavja-s, συγγ. τοῦ σκαῦρος, λατ. scaurus.

ΣΚΟΡΚΟΔΕΙΛΟΣ. Εἶδος σαύρας οὕτως ἐπονομαζομένης ἐν Πάρῳ, διότι κατὰ πάντα ὁμοιάζει μὲ τὸν κροκόδειλον. Τὸ δέρμα αὐτοῦ κατὰ τὰ νῶτα εἶναι σκληρὸν καὶ ὑπόφαιον,

κάτωθεν δὲ λευκόν· ἐνδιατρίβει εἰς τοὺς τοίχους τῶν χωραφίων. Οἱ μελισσουργοὶ λέγουσιν ὅτι ὁ σκορκόδειλος ἀγαπᾷ νὰ τρέφηται ἐκ μελισσῶν καὶ διὰ τοῦτο ἵσταται πρὸ τῆς ὀπῆς τῆς κυψέλης ἔχων τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς κλειστούς, ἵνα μὴ βλάπτηται ὑπὸ τοῦ κέντρου τῶν μελισσῶν, τὸ δὲ στόμα ἀνοικτόν, οὕτω δὲ ἐξερχόμεναι αἱ μέλισσαι εἰσπίπτουσιν εἰς τὸ χάσμα τοῦ στόματος αὐτοῦ.

ΣΚΟΥΛΟΠΕΝΤΡΑ. Ἡ σκουλόπεντρα εἶναι ζωΐφιον τῆς θαλάσσης, ὀφιοειδὲς τὸ σχῆμα, ἴσον τὸ μῆκος μὲ τοὺς θαλασσίους σωλῆνας, ἀλλὰ παχύτερον, ἔχει ὑποκάτω εἰς δύο εὐθείας σειρὰς πολλοὺς μικροὺς πόδας ἐρυθρούς, δι' ὧν ἐπικολλᾶται ἐπὶ τῶν πετρῶν· ἐπὶ δὲ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ἢ τῆς ῥάχεως εἶναι πρασινωπόν· ὅταν προσάψηται ἀνθρωπίνου σώματος, ἀφίνει ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου μελανίαν τινά, ἥτις ὕστερον ὑπὸ φλεγμονῆς ἐξοιδαίνεται. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ὀνομάζεται *σκολόπενδρα*.

ΣΚΟΥΝΔΑΥΔΟΣ. Εἶναι εἶδος ἀγγείου πηλίνου, ὅπερ ἔχει σχῆμα πίθου, τὴν δὲ λαβὴν ἄνωθεν τοξοειδῶς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς χείλους μέχρι τοῦ ἄλλου.

ΣΜΕΛΩΝΩ Ῥῆμα οὐδέτερον, λεγόμενον ἐπὶ τῶν ὀσπρίων, οἷον κυάμων, ἐρεβίνθων κλ, ὅταν ἐκ τῆς πολλῆς ἑψήσεως οὕτω *μαλακυνθῶσιν*, ὥστε γείνωσιν ὡς ἀλοιφή· φρ. « τὰ ῥεβίθια ἀπὸ τὸ πολὺ βράσιμον ἐσμέλωσαν ». Τὸ ῥῆμα σμελώνω φαίνεται ὅτι εἶναι τῆς αὐτῆς ῥίζης, *σμελ* (σμαλ) μετὰ τῶν τῆς γερμανικῆς γλώσσης schmel-zen=τήκειν, τήκεσθαι, καὶ Schmal-z=πιμελή.

ΣΠΗΛΗΩΤΗΣ θηλ. σπηληώτισσα. Πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος σήμερον καλοῦνται πολλῶν ἁγίων ναοὶ μὲ τὸ ἐπίθετον σπηληώτης, σπηληώτισσα ὡς, *ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ σπηληώτης*, *Παναγία ἡ σπηληώτισσα* κλ, διότι αἱ ἐκκλησίαι αὐτῶν εἶναι κτισμέναι ἐντὸς σπηλαίων ἢ τὰ σπήλαια μετεσχηματίσθησαν εἰς ἐκκλησίας. Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς γνωστόν, θεότητές τινες ἐλατρεύοντο ἐν σπηλαίοις, τὰ ὁποῖα ἔφερον καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν τῶν θεῶν. Ἔν τινι δὲ σπηλαίῳ πλησίον τῆς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ πόλεως Θεμισωνίου ὑπῆρχον ἀγάλματα τῶν θεῶν Ἡρακλέους, Ἑρμοῦ καὶ Ἀπόλλωνος, ἅτινα ἐπωνομάζοντο *Σπηλαΐται*, Παυσ. 10, κεφ. 32, 3· « Θεμισώνιον δὲ τὸ ὑπὲρ Λαοδικείας Φρύγες μὲν καὶ τοῦτο οἰκοῦσιν· ὅτε δὲ ὁ Γαλατῶν στρατὸς ἔφερε καὶ ἦγεν Ἰωνίαν καὶ Ἰωνίας τὰ ὅ-

μορα, οἱ Θεμισωνεῖς φασιν αὐτοῖς Ἡρακλέα βοηθὸν καὶ Ἀπόλλωνα γενέσθαι καὶ Ἑρμῆν. τούτους γὰρ τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν ἄντρον δι' ὀνειράτων δεῖξαι, καὶ ἀποκρυφθῆναι Θεμισωνεῦσι καὶ γυναιξὶν αὐτῶν καὶ παισὶν ἐς τοῦτο προστάξαι τὸ ἄντρον· καὶ ἐπὶ τούτου πρὸ τοῦ σπηλαίου φασὶν ἀγάλματα οὐ μεγάλα ἐστὶν Ἡρακλέους, καὶ Ἑρμοῦ τε καὶ Ἀπόλλωνος, *Σπηλαΐται* καλούμενα ». Ἐνταῦθα δὲ σημειῶ καὶ ἄλλα τινὰ ἐπίθετα λεγόμενα ὡς καὶ τὰ ἀνωτέρω ἐν τῇ πατρίδι μου Πάρῳ καὶ ἀποδιδόμενα τοῖς ἁγίοις ὡς ἐκ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὑρίσκονται οἱ ναοὶ αὐτῶν. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος λέγεται *Καλυβίτης*, διότι ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ εἶναι ἐντὸς μικροῦ σπηλαίου καλύβην ὁμοιάζοντος· λέγεται προσέτ. *Δάσειος*, διότι εὕρηται ἐν πολυδένδρῳ θέσει· ὁ ἅγιος Νικόλαος *Θαλασσίτης*, διότι ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ κεῖται ἐν τῇ παραλίᾳ. Ἀνάλογα δὲ ἐπίθετα θεοτήτων δύναταί τις νὰ εὕρῃ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ἐν τῇ νήσῳ Μήλῳ ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἱερὸν Ἀφροδίτης τῆς Εὐπλοίας, σήμερον δὲ κατέλαβε τὴν θέσιν τῆς εἰδωλολατρικῆς θεότητος *Παναγία ἡ Θαλασσίτρια*, ἥτις ἔχει ναΐσκον οὕτως ἐπονομαζόμενον, παράβαλε Ross, **Reisen auf den Griechischen Jnseln (Stuttgart 1845) s. 20.**

ΣΤΑΛΑ· θηλυκῶς, ἡ στάλα· εἶναι εὔχρηστον ἐν τῇ φράσει, « μέσα στὴ στάλα τοῦ μεσημεριοῦ »=ἀκριβῶς τὸ μεσημέριον, τὸ καταμεσήμερον. Ἐπίσης εἶναι εὔχρηστον τὸ στάλα καὶ διὰ τὸ μεσονύκτιον, « μέσα στὴ στάλα τοῦ μεσονυχτιοῦ »=ἀκριβῶς τὰ μεσάνυκτα.

ΣΤΑΣΙΣ. Στάσις λέγεται ἡ γραμμὴ ἡ γινομένη διὰ τῆς ἀξίνης ἐντὸς τοῦ χωραφίου καὶ χωρίζουσα τὸ πρὸς σκαφὴν αὐτοῦ μέρους· εἶναι συνώνυμος μὲ τὴν λέξιν σφῦρα, ἥτις κατὰ τὴν αὐτὴν χρῆσιν λέγεται ἐπὶ τοῦ ἀρότρου.

ΣΤΑΧΥΑΖΩ. Λέγεται ἐπὶ τῶν γεννημάτων ὅταν ἀρχίζωσι νὰ κάμνωσι στάχυν· φρ. « ἐστάχυασαν τὰ σιτάρια, τὰ κριθάρια »=ἔκαμαν στάχυας. Ὁ Βυζάντιος ἐν τῷ λεξικῷ ἔχει τὸν τύπον, *σταχυόνω*, καὶ ἑρμηνεύει, *μεστόνω*.

ΣΤΕΝΟΝ. Τὸ οὐδέτερον τοῦ ἐπιθέτου στενὸς καὶ καθ' ἑαυτὸ ὡς οὐσιαστικὸν εὑρίσκεται ἐν τῇ συνηθείᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς φράσεις κατὰ μεταφοράν· ὁ Κοραῆς σημειώνει ἐν Ἀτάκτοις τομ. 2, σελ. 334 μόνον τὴν φράσιν « τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ »· ἄλλαι δὲ φράσεις εἶναι αἱ ἑξῆς, « ἔχω ἢ βάλλω ἢ

φέρω τινὰ εἰς τὰ στενά », — « εὑρίσκεται εἰς τὰ στενά » = στενοχωρεῖται εὑρίσκεται ἐν ἀμηχανίᾳ· — « τοῦ ἦλθαν τὰ πράγματα εἰς τὰ στενά »· ὁμοίως δὲ εἶπε καὶ ὁ Δημοσθένης ἐν Ὀλυνθ. I, 23 « εἰς στενὸν κομιδῇ τὰ τῆς τροφῆς τοῖς ξένοις αὐτῷ καταστήσεται »· καὶ παρὰ Λουκιανῷ ἐν τῷ Ζεὺς Τραγῳδὸς σελ. 675 ὑπάρχει ἡ φράσις *ἐν στενῷ ἔχομαι*= εἶμαι εἰς τὰ στενά, στενοχωροῦμαι.

ΣΤΕΡΓΩ ΚΑΙ ΒΕΒΑΙΩΝΩ. Ἡ φράσις αὕτη εἶναι συνήθης εἰς τὰ συμβόλαια, διαθήκας καὶ προικοσύμφωνα, γραφομένη ὑπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς ὑπογραφομένων μαρτύρων, οἷον « ὁ δεῖνα στέργω καὶ βεβαιώνω τὰ ἀνωτέρω »· ἢ « μαρτυρῶ καὶ βεβαιώνω ». Εὗρον δ' αὐτὴν ἐν τοιούτοις ἐγγράφοις τῆς παρελθούσης καὶ προπαρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἐν τῇ πατρίδι μου Πάρῳ, καὶ μάλιστα ἔν τινι συλλογῇ τοιούτων ἐγγράφων, ἥτις καλεῖται κοινῶς μάννα, ὅ ἐστι μητρῷον. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπεκράτησεν ἐκ τοῦ μεσαίωνος, διότι εἰς πολλὰ τοιαῦτα ἔγγραφα δημοσιευθέντα ἐν τοῖς Ἰταλοελληνικοῖς τοῦ Σ. Ζαμπελίου ἀπαντᾷ αὕτη ἡ φράσις, μάλιστα δὲ καὶ λατινιστὶ **concedo et confirmo** ἤ, **testor et confirmo.**

ΣΤΗΜΑ (ἱστάναι). Οὕτω λέγεται εἶδος παιδιᾶς, ἐν ᾗ οἱ παῖδες διαγράφουσι κύκλον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ κύκλου κατὰ τὸ μέσον ἢ ἐπί τινος καρύου ἢ ξυλαρίου τινος θέτουσι κέρμα τι· ἔπειτα ἔκ τινος ἀποστάσεως σκοπεύοντες ῥίπτουσι κάρυα ἵνα ἐπιτύχωσι τὸ κέρμα καὶ ἐξαγάγωσιν ἐκτὸς τοῦ κύκλου· ὁ ἐπιτυχὼν ἐν τῇ βολῇ κερδαίνει τὸ κέρμα, ὁ δὲ στήσας αὐτὸ κερδαίνει ὅλα τὰ ῥιφθέντα κάρυα.

ΣΤΗΝΩ ΠΟΛΕΜΟΝ. Οὕτω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ ἀντὶ πολεμῶ· φρ. « τὰ παιδιὰ ἔστησαν πόλεμον »· ὁμοίως λέγεται καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, Ἡροδ· 7, 9· « καί τοι γε ἐώθασι Ἕλληνες, ὡς πυνθάνομαι, ἀβουλότατα πολέμους ἵσταθαι ὑπό τε ἀγνωμοσύνης καὶ σκαιότητος »· καὶ ἐν Ὀδ. I, 54. « στησάμενοι δ' ἐμάχοντο μάχην παρὰ νηυσὶ θοῇσιν »· ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐπὶ πλέον λέγεται ἱστάναι μῆνιν, βοήν, κραυγήν, ἐλπίδα κλ.

« ΣΤΡΟΜΠΩΝΩ ΤΟ ΚΟΥΠΙ ». Λέγεται καὶ ἁπλῶς στρομπώνω, ἤτοι ἁρμόζω τὴν κώπην εἰς τὸν σκαλμὸν διὰ τοῦ στρόμπου, τοῦ τροποῦ, τροπωτῆρος· ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ ἐν Κατάπλῳ κεφ. I, λέγεται· « κωπῶν ἑκάστη τετρόπωται ».

ΣΤΡΟΦΥΛΑ. Οὕτω λέγεται οὐδετέρως καὶ πληθυντικῶς ἡ πεπατημένη καὶ ἀποθλιβεῖσα σταφυλή. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὰ

στρόφυλα λέγονται στέμφυλα· ἀπαντᾷ ὅμως καὶ μετὰ τοῦ στοιχείου ρ τὸ ὄνομα εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, Μοῖρις· « στέμφυλα Ἀττικοί, στρέμφυλα Ἕλληνες ».

ΣΤΥΛΩΝΩ (στῦλος). Παρὰ Βυζαντίῳ σημειοῦται μόνον ὡς μεταβατικόν, « στυλώνω τι »· ἀλλ' ἐν τῇ συνηθείᾳ εἶναι καὶ ἀμετάβατον, ὡς πολλὰ ἄλλα ῥήματα, οἷον, στυλώνω ἐγώ· φρ. « δὲν στυλώνει νὰ περιπατήσῃ », καὶ ἁπλῶς « δὲν στυλώνει »· καί, « δὲν στυλώνει ἀπὸ τὸ μεθύσι »· ἐκ τῆς μεταβατικῆς καὶ ἀμεταβάτου σημασίας ὑπάρχει ἐν τῇ συνηθείᾳ ὡραία φράσις, « στυλώνω τὴν καρδιάν μου » ἢ « στυλώνει ἡ καρδιά μου » οἷον· « ἐστύλωσα ὀλίγον τὴν καρδιάν μου μὲ τὸ ὀλίγον φαγητόν, ποῦ μοῦ ἔδωκες », καὶ « ἐστύλωσεν ὀλίγον ἡ καρδιά μου »· δι' αὐτῆς τῆς ἐκφράσεως δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τὴν ὁμηρικὴν « ἀραρίσκειν θυμὸν ἐδωδῇ », Ὀδ. Ε, 95, (ὅπου ὁ λόγος περὶ τοῦ Ἑρμοῦ δειπνήσαντος παρὰ τῇ Καλυψοῖ),

« αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε καὶ ἤραρε θυμὸν ἐδωδῇ ».

Παράβαλε καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ χωρίου τούτου ὑπὸ Fulda, ἐν τῷ Untersuchungen über die Sprache der homerischen Gedichte s. 46.

ΣΥΜΒΑΛΛΩ. Λέγεται δὲ καὶ συμβέλλω, ὅτε τὸ βῆτα προφέρεται ὡς τὸ λατινικὸν b, κυριολεκτεῖται ἐν τῇ συνηθείᾳ ἐπὶ τοῦ πυρός, ἐνεργητικῶς λεγόμενον, οἷον, « συμβάλλω τὴν φωτιάν », ὅ ἐστι μετὰ τὰ καέντα ξύλα βάλλω ἄλλα εἰς τὴν φωτιάν, ἵνα διαρκῶς καίῃ· φρ. « σύμβαλλε (ἢ σύμβελλε) τὴν φωτιὰν νὰ μὴ σβύσῃ »·=βάλλε ξύλα εἰς τὸ πῦρ ἵνα καίῃ.

ΣΥΝΑΛΙΖΟΜΑΙ. Τὸ συναλίζομαι σημαίνει *συναναστρέφομαι*· φρ. « νὰ μὴ συναλίζεσαι πλέον μὲ τοιοῦτον ἄνθρωπον »· ὅπερ λέγεται καὶ « νὰ μὴ ἔχῃς συναλίκια μὲ τοιοῦτον ἄνθρωπον ». Ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. 4, σελ. 570, ἂν καὶ ἔχει τὸ παράγωγον *συναλίκια* σημειωμένον, καὶ λέγει ὅτι ἴσως παράγεται, ὡς καὶ παράγεται, ἀπὸ τοῦ *συναλίζεσθαι*, δὲν σημειώνει ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ συναλίζεσθαι εἶναι εὔχρηστον παρ' ἡμῖν. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ *συναλίζεσθαι* σημαίνει *συναθροίζεσθαι*, Λουκ. περὶ Πενθ. 7-8 σελ· 925· « οὗτοι δὲ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς τῶν ἀνδρῶν καὶ δικαίους καὶ κατ' ἀρετὴν βεβιωκότας, ἐπειδὰν *συναλισθῶσι* πολλοὶ καθάπερ εἰς ἀποικίαν τινὰ πέμπουσιν εἰς τὸ ἠλύσιον πεδίον »· ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστολ. Α΄, 4, ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ συναναστρέφεσθαι, συνεῖναι· « καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι »· ὅπου ὑπάρχει καὶ γραφὴ « συναυλιζόμενος », ἀλλ' εἶναι ἐξήγησις τοῦ *συναλιζόμενος*.

ΣΦΥΡΑ. Οἱ γεωργοὶ πρὸ τοῦ ἀρχίσωσι νὰ ἀρόσωσι διαγράφουσιν ἐν τῷ χωραφίῳ γραμμάς τινας, δι' ὧν περικλείουσι τὸ μέρος, ὅπερ κατὰ πρῶτον μέλλουσι νὰ ἀροτριάσωσι· τελειώσαντες δὲ τοῦτο διαγράφουσι πάλιν ἄλλας, καὶ οὕτω μέχρι τέλους τῆς ἀρόσεως κάμνουσι· ταύτας τὰς γραμμὰς ὀνομάζουσι *σφύρας*· προσέτι μετὰ τὴν ἄροσιν χωρίζουσι πάλιν τὸ ἀροθὲν διὰ τοιούτων γραμμῶν, τὰς ὁποίας καὶ αὐτὰς ὀνομάζουσι *σφύρας*, καθὼς καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ, Πολυδ. ὀνομ. 7, 145· « σφῦρα δὲ τὸ μεταξὺ τῶν ἀρηρομένων ἀνέχον, καὶ ὑποσφυρίσασθαι οἱ ποιηταὶ τὸ ὑπαρόσαι λέγουσιν »· καὶ ὁ Ἡσύχιος· « σφύρωσις· διάροσις ».

ΣΦΥΡΙΖΩ. Ἐκτὸς τῆς κοινῆς χρήσεως, καθ' ἣν λέγεται ἐπὶ τοῦ αὐλοῦ καὶ τοῦ στόματος, λέγεται προσέτι ἐν τῇ συνηθείᾳ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνέμου, ὅταν πνέων ὁρμητικῶς προσπίπτῃ εἰς τὰ ἄρμενα τοῦ πλοίου ἢ τὰ ἄλλα ἔπιπλα καὶ γίνεται συριγμός τις· κατὰ τὴν αὐτὴν χρῆσιν λέγεται καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, Εὐριπιδ. ἐν Ἰφ. Ταυρ. 431-4

συριζόντων κατὰ πρύ-
μναν εὐναίων πηδαλίων
αὔραις ἐν νοτείαις
καὶ πνεύμασι Ζεφύρου.

Τὸ ῥῆμα τοῦτο σημειοῦται ἐν Ἀτάκτοις τομ. 4, σελ. 575, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ ταύτην τὴν χρῆσιν.

ΣΩΤΡΟΠΙ. Κατ' ἀποκοπὴν τοῦ ἐν ἀρχῇ ε καὶ τοῦ ληκτικοῦ σ ἢ τῆς καταλήξεως *ον* ἐγένετο *σωτρόπι* ἀντὶ ἐσώτροπις ἢ ἐσωτρόπιον, καθὼς καὶ τὰ *σώβρακο*, *σώπανο*, *σώχωρο*, ἀντὶ τῶν ἐσώβρακον, ἐσώπανον, ἐσώχωρον· λέγεται δὲ *σωτρόπι* ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ ξύλον τὸ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ πλοίου μέχρι τοῦ ἄλλου προσηλωμένον ἐπὶ τῆς ἄνω βάσεως τῶν στραβοξύλων κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν τῆς ἐξωτερικῆς τρόπιδος, ἐφ' ἧς κυρίως ἐπικάθηνται τὰ στραβόξυλα προσηλωμένα. Ὁ Γερμανὸς Graser ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ de veterum re navali (ἐν Βερολίνῳ 1864) p. 79, §, 81, τὸ τοιοῦτον ξύλον καλεῖ *δευτέ-*

ραν τρόπιδα, μεταφράζει δὲ γερμανιστὶ Oberkiel ἢ Gegenkiel. πρβ. αὐτόθι καὶ πιν. 3, fig. 20.

Τ.

ΤΑΝΤΟΥΛΩ. Τὸ ῥῆμα ταντουλῶ ἀπαντᾷ ἐν τῇ συνηθείᾳ καὶ ὡς μεταβατικὸν καὶ ὡς ἀμετάβατον· κυριολεκτεῖται δὲ ἐπὶ τῶν ὑγρῶν, ὅταν ἐντὸς ἀγγείου τινὸς μὴ πλήρους κινῆται τὸ ὑγρὸν ἔξωθεν δι' αὐτοῦ τοῦ ἀγγείου, οἷον, ταντουλῶ τὸ νερόν, καὶ ταντουλεῖ τὸ νερόν, κινουμένου τοῦ ἀγγείου. Ἔπειτα σημαίνει ἁπλῶς σείω, κινῶ, κλονῶ τι· εἶναι δὲ τῆς αὐτῆς ἐξ ὀνοματοποιΐας γενομένης ῥίζης μετὰ τῶν *ταντα λόω*, *ταντα λίζω* καὶ *Τάνταλος*, τοῦ συμβολικοῦ προσώπου τῆς ἀσταθείας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων.

ΤΑΞΙΣ. Τὸ ὄνομα *τάξις* λέγεται εἰδικώτερον ἐπὶ τῶν ἐμμηνίων τῶν γυναικῶν ἐν τῇ συνηθείᾳ, διότι ἀναφαίνονται τακτικῶς καὶ ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ κατὰ μῆνα, ὅπερ φαινόμενον ἀποτελεῖ τὴν τάξιν· φράσεις δὲ λεγόμεναι ἐπὶ τούτου εἶναι αἱ ἑξῆς· « βλέπω τὴν τάξιν μου ». — « δὲν εἶδε ἀκόμη τὴν τάξιν της » (ἐπὶ τῶν κορασίων).

ΤΟΝΟΣ. Ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγεται τόνος μακρὸν σχοινίον ἐξ ἄλλων μικροτέρων συγκείμενον, δι' οὗ μετακινεῖται τὸ πλοῖον ἀπὸ ἑνὸς τόπου εἰς ἄλλον, χωρὶς νὰ τὸ σηκώσωσιν εἰς τὰ πανιά· ἐκ τούτου ἡ φράσις, « ἔδεσαν τόνον καὶ ἔσυραν τὸ πλοῖον », ὅ ἐστι διὰ τόνου τὸ μετεκίνησαν. Τὸ ὄνομα τόνος κατὰ ταύτην τὴν σημασίαν εἶναι ἄγνωστον εἰς τὰ λεξικὰ τῆς ἀρχαίας· μόνον ὑπὸ τῶν λεξικογράφων σημειοῦται, ὅτι τὰ σχοινία τὰ δενόμενα ἐπὶ τὰ ἐνηλάτου τῆς κλίνης, ἐφ' ὧν ἐτίθεντο τὰ στρώματα, ἐλέγοντο τόνοι καὶ κειρίαι, Ἡσυχ. « τόνους· τὰς κειρίας ἀπὸ τοῦ τετάσθαι »· Πολυδ. ὀνομ. 10, 36· « καὶ μὴν τόγε τῇ κλίνῃ ἢ τῷ σκίμποδι ἐντεταμένον ὡς φέρειν τὰ τυλεῖα σπάρτα, σπαρτία, *τόνος* κειρία, τάχα δὲ καὶ σχοῖνος καὶ σχοινία καὶ κάλοι » κλ.

ΤΡΑΠΕΖΙ(ΟΝ. Τραπέζια ὀνομάζονται ἐν τῇ συνηθείᾳ πολλὰ πράγματα ἔχοντα τὸ σχῆμα αὐτοῦ ά. ἡ σανίς, ἐφ' ἧς ἐν τῷ ἀνεμομύλῳ στηρίζεται ἡ κάτω σιδηρᾶ ῥίζα τῆς ἀνέ-

μης ἔχουσα ἐπ' αὐτῆς τὸ λεγόμενον καταμοῦχλι· β'. τμῆμα γῆς τραπεζοειδές, ἐσκαμμένον καὶ ὡμαλισμένον πρὸς κατασκευὴν πρασιῶν καὶ αὐλακίων· γ'. τὰ τραπεζοειδῆ ἄκρα τῶν αὐλακίων ἐν τοῖς κήποις.

ΤΡΟΦΟΣ. Τὸ ὄνομα τοῦτο κυρίως λέγεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν οἱ τροφοί, καὶ σημαίνει τοὺς ἐν τῷ τυρῷ σκώληκας· φρ. « τὸ τυρὶ ἔχει τροφοὺς » ἤτοι σκώληκας. Ἡ λέξις *τροφὸς* προῆλθε κατ' ἀποκοπὴν τοῦ σ ἐκ τοῦ *στροφὸς* παρὰ τὸ στρέφω· ὁ Ἡσύχιος ἔσωσε καὶ ἄλλον τύπον *στροφάς*, Ἡσυχ. « στροφάδες· σκώληκες ».

ΤΡΥΠΟΛΟΓΟΣ. Οὕτω λέγεται εἶδός τι μικροτάτου πτηνοῦ ὁμοίου πρὸς τὰ μικρὰ στρουθία, καταδυομένου ἐντὸς ὀπῶν, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Κατὰ τὴν σύνθεσιν δὲ τοῦ ὀνόματος τούτου ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα τῆς συνηθείας ὀνόματα σημαίνοντα συνήθως ἐργαλεῖον, οἷον· *πιννολόγος*, ἐργαλεῖον, δι' οὗ ἁλιεύουσι τὰς πίννας· εἶναι δὲ ὁ πιννολόγος κοντάριον μακρὸν ἔχον πρὸς τὸ κάτω μέρος σιδηρᾶν χεῖρα· *αχινολόγος*, μακρὸν καλάμιον, δι' οὗ λαμβάνουσι τοὺς ἐχίνους ἐκ τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης· εἶναι δὲ πρὸς τὰ κάτω τρίχαλον· *σφουγγαρολόγος*, καλάμιον, εἰς τὸ ἓν πέρας τοῦ ὁποίου προσδένοντες σφογγάριον καθαρίζουσι τὰ μεγάλα ἀγγεῖα· ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ὁ *χαλικολόγος*, κοφίνιον μικρόν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου συλλέγουσι χάλικας.

ΤΡΩΓΩ. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων σημασιῶν σημαίνει καὶ τὸ δάκνω, ἥτις σημασία δὲν ἀναγράφεται ὑπὸ Βυζαντίου, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἑπομένων στίχων **P. Car. Passow** σελ. 296, ᾆσμα 114,

Τὸ Εὐγενάκι τὸ μικρὸ τὸ μοσκανατρεμμένο
μικρὸ καθότουν κ' ἔλεγε, τὸν Χάρο δὲ φοβᾶται.
κι' ὁ Χάρος, ὅπου τ' ἄκουσε, πολὺ τοῦ κακοφάνη.
μικρὸ φειδάκι 'γίνηκε κ' ἐδιάβη *νὰ τὴ φάγῃ*·
ἐπῆγε *καὶ τὴν ἔφαγε* στὸ χέρι καὶ στὸ πόδι
καὶ στὸ μικρό της δάχτυλο, ποὖχε τὴν ἀρραβῶνα.

ΤΣΟΥΤΡΑ. Οὕτω λέγεται ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ ἀγγεῖόν τι οἴνου, ξύλινον, ὅπερ ἀλλαχοῦ λέγεται τσίτσια, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ σχῆμα εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν. Ἀλλὰ τὸ σχῆμα αὐτῆς φαίνεται ἔχον μεγάλην ὁμοιότητα μὲ τὸ σχῆμα τῆς τῶν ἀρχαίων χύτρας, ἥτις ἀναφέρεται οὖσα ὀμφαλωτὴ καὶ ἔχουσα μικροὺς ποδίσκους (χυτρόποδας) ὡς ἡ ἡμετέρα *τσούτρα* πρβ.

Angeiologie von Grause, s. 411 καὶ ἑξῆς. Καὶ ἡ χύτρα, ἀρσενικῶς, ὁ χύτρος, ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου οὐχὶ ὡς μαγειρικὸν ἀγγεῖον, ἀλλ' ὡς ἀναθηματικὸν δοχεῖον οἴνου, διότι κατατάσσεται μεταξὺ ἄλλων τοιούτων ἀγγείων· « ἐν δὲ τῷ ναῷ τῆς Ἥρας τῷ παλαιῷ φιάλαι ἀργυραῖ τριάκοντα, κρατάνεια ἀργυρᾶ δύο, *χύτρος ἀργυροῦς*, ἀποθυστάνιον χρυσοῦν, κρατὴρ χρυσοῦς Κυρηναίων ἀνάθημα,, βατιάκιον ἀργυροῦν », 11, σελ. 480. Ἡ χύτρα λοιπὸν ἦτο καὶ ἀγγεῖον οἴνου ἢ κάλλιον ἀγγεῖόν τι οἴνου εἶχε τὸ σχῆμα καὶ τὸ ὄνομα τῆς χύτρας διακρινομένης μόνον κατὰ γένος (*)· ὄχι μόνον δὲ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν χρῆσιν εὑρίσκομεν ὁμοιότητα, ἀλλὰ καὶ αἱ λέξεις αὐταὶ *χύτρα*, ἰωνικῶς κύθρα, καὶ κύτρα, καὶ τσυότρα εἶναι αἱ αὐταί. Ὁ Κούρτιος ἐν τῷ περὶ ἑλληνικῆς ἐτυμολογίας σελ. 186 παραβάλλει τὸ ζενδικὸν Zao-thra μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ χύ-τρα.

ΦΑΙΝΟΜΑΙ. Ἀναγράφεται ἐνταῦθα τὸ φαίνομαι διὰ σημασίαν, καθ' ἣν οὔτε ὑπὸ Κοραῆ ἐν Ἀτακτ. τομ. 2, σελ. 368, ἔνθα κατεγράφησαν φράσεις μόνον τινές, οὔτε ὑπὸ Βυζαντίου ἐν τῷ λεξικῷ ἐσημειώθη· σημαίνει δὲ ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ φαίνεσθαι, ἔρχεσθαι, ὡς δεικνύουσι τὰ ἑξῆς παραδείγματα· « πῶς δὲν φαίνεσαι κᾄπου κᾄπου ἀπ' ἐδῶ ;=πῶς δὲν ἔρχεσαι ; — « πῶς δὲν ἐφάνηκες τόσον καιρόν ; »=πῶς δὲν ἦλθες ; — « οὔτε φαίνεσαι οὔτε ἀκούεσαι πλέον »=οὔτε ἔρχεσαι νὰ σὲ ἴδωμεν οὔτε μᾶς μηνύεις τι νὰ μάθωμεν περὶ σοῦ. Κατὰ ταύτην τὴν σημασίαν ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τοῖς

(*) Καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ φαίνεται διαφορὰ ὑπάρχουσα μεταξὺ τῶν διγενῶν οὐσιαστικῶν, ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν, οἷον χύτρος καὶ χύτρα, κόρυφος καὶ κορυφή, ὄροφος καὶ ὀροφὴ ὡς καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις λάκκος καὶ λάκκα, νάπος καὶ νάπα σάκκος καὶ σάκκα· προσέτι ἡ συνήθεια μεταξὺ τοῦ αὐτοῦ γένους διαφόρου ὅμως καταλήξεως ὀνομάτων διακρίνει διαφορὰν σημασίας, οἷον, ἡ σκάφη καὶ ἡ σκάφα (μεγάλη), ἡ ἀξίνη καὶ ἡ ἀξίνα, ἐν ᾧ ἡ ἀρχαία οὐδεμίαν ἴσως διακρίνει διαφορὰν μεταξύ του, ἡ ψάμμος (καὶ ὁ) καὶ ἡ ψάμμη.

ἀρχαίοις, ὡς παρὰ Πλάτωνι ἐν Πρωταγόρᾳ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου· « πόθεν, ὦ Σώκρατες, *φαίνει*; ἢ δῆλα δή, ὅτι ἀπὸ κυνηγεσίου τοῦ περὶ τὴν Ἀλκιβιάδου ὥραν ; ». Καὶ ὀλίγον κατωτέρω τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐρωτᾷ πάλιν τὸν Σωκράτην· « Τί οὖν τὰ νῦν ; ἢ παρ' ἐκείνου φαίνει ; καὶ πῶς πρός σε ὁ νεανίας διάκειται ; »· πρὸς ὃν ἀπαντᾷ ὁ Σωκράτης· « Εὖ ἔμοιγε ἔδοξεν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τῇ νῦν ἡμέρᾳ· καὶ γὰρ πολλὰ ὑπὲρ ἐμοῦ εἶπε βοηθῶν ἐμοί, καὶ οὖν καὶ ἄρτι ἀπ' ἐκείνου ἔρχομαι ». Ἔνθα σημειοῖ καὶ ὁ Kroschel ὁ μετὰ τὸν Stallbaum δεύτερον ἐκδώσας τὸν διάλογον τοῦτον· « ceterum hinc intelligitur et h. l. et initio dialogi φαίνεσθαι asurpatum esse pro ἔρχεσθαι ».

ΦΑΡΣΕΑ. Ὁ ἑνικὸς ἀριθμὸς τοῦ ὀνόματος τούτου εἶναι φάρσος καὶ ὁ πληθυντικὸς φάρση, ἀσυναιρέτως δὲ φάρσεα καὶ κατὰ συνίζησιν φάρσεα. Λέγονται δὲ φάρσεα ἐν τῇ συνηθείᾳ τὰ σανίδια τὰ ἀποτελοῦντα τὴν ἐσωτερικὴν ἐπίστρωσιν τοῦ τῶν πλοίων κύτους καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι προσηλωμένα ἐπὶ τῶν λεγομένων στραβοξύλων. Ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. I, σελ. 194 φέρων ἐκ τοῦ Δουκαγγίου τὴν γλῶσσαν φάρσωμα ἢ φάλσωμα ἐξηγουμένην διὰ τοῦ falsus paries λέγει μὲν ὅτι τὸ φάρσωμα παράγεται, καθὼς καὶ τῷ ὄντι παράγεται, παρὰ τὸ φάρσος, δὲν σημειώνει ὅμως ὅτι καὶ τὸ φάρσος σώζεται ἐν τῇ συνηθείᾳ· μόνον δὲ τὴν τοῦ Φωτίου ἑρμηνείαν παραθέτει ἔχουσαν ὧδε· « φάρσος· τρύφος, ῥάκος, πτερύγιον »· καὶ ὁ Ἡσύχιος παρομοίως σχεδὸν ἑρμηνεύει τὸ ὄνομα· « φάρσος· τρύφος· κλάσμα· πτερύγιον »· καὶ ὁ Πολυδ. ὀνομ. 7, 121. « Ὑπερίδης δὲ καὶ τοῦ παροδίου τοίχου εἴρηκεν, δόμοι, πτέρυγες, φάρση ». Ἐκ δὲ τῆς παραγωγῆς θὰ ὑποσημανθῇ ἡ ἀρχικὴ τοῦ ὀνόματος σημασία. Τὸ φάρσος ἐγένετο ἐκ τοῦ ῥήματος *φάρσσω*, ὅπερ εἶναι τὸ φράσσω ἢ φράττω, (*φραχ* ἡ ἀρχικὴ ῥίζα, ὕστερον δὲ φραγ. πρβ. τὸ λατ. farc-io), ὅθεν καὶ τὸ παρ' Ἡσυχίῳ φάργμα ἀντὶ τοῦ (φράγμα) φραγμός· τῆς αὐτῆς ἀναλογίας εἶναι καὶ τὸ ἐπίρρημα πρόσω καὶ ἐπικῶς πρόσσω ἐκ τοῦ πόρσω (ὅθεν τὸ πόῤῥω). Σημαίνει λοιπὸν τὸ φάρσος, φραγμόν, χώρισμα, πεφραγμένον μέρος, τμῆμα· καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν σημασίαν τίθεται ἡ λέξις παρ' Ἡροδότῳ ἐπὶ τῶν τμημάτων τῆς πόλεως Βαβυλῶνος 1, 180 καὶ 181, « ἔστι δὲ δύο φάρσεα τῆς πόλιος »· καί, « ἐν δὲ φάρσεϊ ἑκατέρῳ τῆς πόλιος » κτλ.

ΦΕΞΕΙΣ. Οὕτω πληθυντικῶς, *αἱ φέξεις* παρὰ τὸ φέγγω λέγονται οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τοῖς χωρίοις τοῦ Βώλου ὥς μοι εἶπον. Καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν Ἑκάβῃ εἶπεν *ὀμμάτων φέγγος*, στιχ. 367-8.

οὐ δῆτ᾽· ἀφίημ᾽ ὀμμάτων ἐλεύθερον
φέγγος τόδ᾽, Ἅιδῃ προστιθεῖσ᾽ ἐμὸν δέμας.

καὶ ἐν στίχῳ 1035, « τυφλοῦμαι φέγγος ὀμμάτων τάλας »· ὁ δὲ Ὅμηρος εἶπε φάος, μάλιστα εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν *φάεα* Ὀδ. Π, 15,

. . . . . . ὁ δ᾽ ἀντίος ἦλθεν ἄνακτος,
κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλὰ
χεῖράς τ᾽ ἀμφοτέρας. . . . . . .

καὶ ἡ συνήθεια ἔχει τὸ *φῶς* κατὰ ταύτην τὴν σημασίαν, ἀλλὰ μὲ τὴν γενικὴν *ὀμματιῶν*· « ἔχω ἀκόμη τὸ φῶς τῶν ὀμματιῶν μου », — « ἔχασα τὸ φῶς τῶν ὀμματιῶν μου » καὶ ἐπὶ ὅρκων « μὰ τὸ φῶς τῶν ὀμματιῶν μου ».

ΦΥΛΛΑΔΑ. Ἡ φυλλάδα, γεν. τῆς φυλλάδας, πληθ. φυλλάδαις· φυλλάδα λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ ἡ ἄλλως λεγομένη πικροδάφνη ἕνεκα τοῦ φυλλώματός της· τὰς φυλλάδας ἐνίοτε ἀντὶ μυρσινῶν κρατοῦσιν οἱ παῖδες εἰς τὰς πανηγύρεις· ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ φυλλὰς ἢ φυλλὶς ἐλέγετο ξηρὰ δάφνη μὲ φύλλα ἢ κλάδος ξηρὸς μὲ φύλλα· ὁ Ἡσύχιος· « φυλλάδες· | οἱ ξηροὶ κλάδοι καὶ φύλλα ἔχοντες »· — « φυλλάς· ξηρὰ δάφνη φύλλα ἔχουσα »· ἐντεῦθεν κατὰ μεταφορὰν λέγεται δεύτερον ἐν τῇ συνηθείᾳ *φυλλάδα* βιβλίον, τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον εἶναι οὐτιδανὸν καὶ ἀνόητον, οἱονεὶ ξηρόν, ἔχοντος δὲ μόνον φύλλα καὶ οὐδὲν ἄλλο ὡς ὁ ξηρὸς κλάδος, ἡ φυλλάς.

ΦΥΡΑΖΩ (φύρα)· μελλ· φυράξω. Ὁ Βυζάντιος σημειοῖ τὸν τύπον φυραίνω ὃν ἐγὼ δὲν ἤκουσα λεγόμενον· = ἐκλείπω, σερεύω, ἐξαφανίζομαι· κυρίως δὲ λέγεται ἐπὶ τῶν ὑγρῶν.

ΦΩΝΑΙ ΝΗΠΙΩΝ. Αἱ μητέρες ἢ αἱ τροφοὶ συνεθίζουσι τὰ νήπια νὰ προφέρωσι λέξεις τινὰς εὐπροφέρτους, δι᾽ ὧν νὰ ἐκφράζωσι τὰς πρώτας φυσικὰς ἀνάγκας· ἐκ συνηθείας λοιπὸν τὰ νήπια προφέρουσι *βρῦ* ἢ *βροῦ* μὲ ποιόν τινα φθόγγον τῶν χειλέων, ὅταν διψῶσιν· ὅταν δὲ πεινῶσι λέγουσι *μαμμά*· καὶ ὅταν ἐπείγωνται ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀφοδεύσεως λέγουσι *κακκά*· αἱ αὐταὶ ἐκφράσεις ἦσαν ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς μανθάνομεν ἐκ τῶν Νεφελῶν τοῦ Ἀριστοφάνους, ὅπου ὁ Στρεψιάδης λέγει πρὸς τὸν υἱόν του 1382-5.

εἰ μέν γε *βρῦν* εἴποις, ἐγὼ γνοὺς ἂν πιεῖν ἐπέσχον·
μαμμᾶν δ᾽ ἂν αἰτήσαντος ἧκόν σοι φέρων ἄρτον·
κακκᾶν δ᾽ ἂν οὐκ ἔφθης φράσαι, κἀγὼ λαβὼν θύραζε
ἐξέφερον ἂν καὶ προὐσχόμην σε. . . . .

ΦΩΤΙΖΩ. Σημαίνει πρῶτον παρέχω τινὶ φῶς, φέγγω καὶ παθητικῶς, φωτίζομαι, λαμβάνω φῶς « τὸ σπίτι φωτίζεται μὲ δύο παράθυρα » = ἐκ δύο παραθύρων λαμβάνει φῶς· ἔπειτα τροπικῶς φωτίζω τινά, ἑρμηνεύω σαφηνίζω τινί τι, πληροφορῶ τινα, « τὸν ἐφώτισε » = τοῦ ἔδωκε νὰ ἐννοήσῃ· τρίτον ἐμπνέω, ἐμβάλλω ἀγαθόν τι εἰς τὸν νοῦν τινος, συνετίζω· « νὰ τὸν φωτίσῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁ θεός », ὅπερ καὶ « ὁ Θεὸς νὰ τῷ δώσῃ φώτισιν εἰς τὸ καλόν »· ἔπειτα λέγεται ἐπὶ τοῦ βαπτίζω τινὰ καὶ μάλιστα ἀλλόπιστον· ὅθεν ὁ νεοβαπτισθεὶς λέγεται *νεοφώτιστος*, ἐπειδὴ τὸ βάπτισμα χρησιμεύει ὡς φῶς εἰς τὸν τοιοῦτον νὰ διαγνώσῃ τὴν ἀληθινὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν· πέμπτον ἐκ τῆς τῶν Φώτων ἑορτῆς τὸ φωτίζω σημαίνει ἁγιάζω, μὲ ἁγιασμὸν ῥαντίζω « ἦλθεν ὁ παππᾶς καὶ μᾶς ἐφώτισε » = μᾶς ἡγίασε μὲ τὸν ἁγιασμόν.

Χ.

ΧΑΒΙΑ. Ὁ Κοραῆς λαβὼν τὴν λέξιν ἐκ τοῦ Σομαυέρα, παρακούσαντος αὐτὴν βεβαίως γράφει ἐν Ἀτάκτοις τομ. 4, σελ. 190, *καβία*· ἐκ τῆς σφαλερᾶς δὲ ταύτης γραφῆς ἀπατηθεὶς λέγει ὅτι ἴσως ἐγένετο ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ cavezza (cavezzone). Τὸ ὄνομα ὅμως *χαβιὰ* εἶναι ἑλληνικόν, πιθανὸν δὲ εἶναι ὅτι ἐξ αὐτοῦ μᾶλλον ἐγένετο τὸ ἰταλικόν. Ὁ Ἡσύχιος ἔχει ἐπίθετον τῆς αὐτῆς ῥίζης, « χαβόν· καμπύλον, στενόν »· σημαίνει δὲ ἡ *χαβιὰ* ἐν τῇ συνηθείᾳ φιμὸν ἢ χαλινὸν περικλείοντα τὴν κάτω σιαγόνα τοῦ ἵππου ἢ ἡμιόνου. Διὰ τοῦ τοιούτου χαλινοῦ εὐκολώτερον ὑπακούει τὸ ζῶον εἰς τὸν ἀναβάτην, ὅστις ἕλκων τὸν ἱμάντα τοῦ χαλινοῦ συσφίγγει καὶ πιέζει ἐπὶ πλέον τὴν γνάθον αὐτοῦ.

ΧΑΛΙΣΟΝ. Οὕτω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ διὰ μαχαιρίου χώρισμα τοῦ ἄρτου, ὅστις ἐξεπίτηδες κατασκευάζεται διὰ νὰ γείνῃ παξιμάδιον. Ὁ ἄρτος οὗτος χωρίζεται, γινόμε-

νος συνήθως ἐπιμήκης, εἰς πολλὰ τοιαῦτα χωρίσματα, χαλιά, ἅτινα ὕστερον ἀποκόπτονται εἰς τὴν χρῆσιν· ἂν δὲ ἔχει ἐν ἢ δύο ἢ τρία τοιαῦτα χωρίσματα, ἐπονομάζεται μονόχαλος, δίχαλος, τρίχαλος κλ. Τὸ ὄνομα *χαλὶ* εἶναι ὑποκοριστικὸς τύπος τοῦ *χηλὴ* ἢ μᾶλλον τοῦ μὴ σωζομένου *χαλός*, οὗ ἄλλος τύπος τὸ χηλή, ὡς δεικνύουσι τὰ ἐξ αὐτοῦ γινόμενα συνθετα ἐπίθετα καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ εὔχρηστα δίχαλος (ἢ διχαλός), τρίχαλος.

ΧΑΛΚΟΚΟΥΡΟΥΝΑ. Οὕτω προφέρεται ἐν Πάρῳ, ἐν δὲ Σμύρνῃ *χαλκοκορώνη*, ὅ ἐστι χαλκῆ κορώνη, εἶδος πτηνοῦ. Ὁ Βυζάντιος ἐν τῷ λεξικῷ τῆς νέας ἑλληνικῆς ἀναγράφει τὴν λέξιν λέγων· « χαλκοκουρούνα (corvus frugilegus) χαλκίς ». Ἡ χαλκοκουρούνα εἶναι ἴση τὸ μέγεθος μὲ περιστεράν, ἔχει τὸ πτέρωμα πράσινον βαθὺ καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῶν πτερύγων ὀλίγα τινὰ πτερὰ μαῦρα· τὸ δὲ ῥάμφος ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς γλαυκός· ἀναφαίνεται τὸν Μάρτιον κατὰ τὰ πεδινὰ μέρη, ἀλλὰ τὸν Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον ἐκζητεῖται ὑπὸ τῶν κυνηγῶν, ὅτε τὸ κρέας αὐτῆς ἕνεκα τῆς παχύτητος εἶναι ἥδυστον· ἐπονομάζεται δὲ χαλκοκουρούνα ἕνεκα τοῦ χρώματος τῶν πτερῶν, ὁμοιάζοντος πρὸς τὸ ὀξείδωμα τοῦ χαλκοῦ, ὅπερ εἶναι καὶ αὐτὸ πράσινον. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐπωνόμαζον εἶδός τι μυιῶν χαλκᾶς, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ ὁμωνύμου παιγνίου, ἔνθα ἔλεγεν ὁ περιδεδεμένος τοὺς ὀφθαλμοὺς παῖς καὶ ἅμα περιστρεφόμενος « χαλκῆν μυῖαν θηράσω », οἱ δὲ ἀποκρινόμενοι « θηράσεις, ἀλλ᾿ οὐ λήψει », « σκύτεσι βυβλίνοις αὐτὸν παίουσιν, ἕως τινὸς αὐτῶν λάβηται » Πολυδ. ὀνομ. 9. 123. Ἀμφίβολον ὅμως εἶναι ἂν ἡ χαλκοκουρούνα εἶναι τῷ ὄντι ἡ χαλκὶς τῶν ἀρχαίων, ἥτις πρῶτον μὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν Ἰλ. Ξ. 291, ἔπειτα καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν Ἱστορ. π. ζ. 9 σελ. 267, 23, περιγράφεται ὡς ἑξῆς· « ἡ δὲ κύμινδις ὀλιγάκις μὲν φαίνεται (οἰκεῖ γὰρ ὄρη), ἔστι δὲ μέλαν καὶ μέγεθος ὅσον ὁ ἱέραξ ὁ φασσοφόνος καλούμενος καὶ τὴν ἰδέαν μακρὸς καὶ λεπτός· κύμινδιν δὲ καλοῦσιν Ἴωνες αὐτήν, ἧς καὶ Ὅμηρος μέμνηται ἐν τῇ Ἰλιάδι εἰπὼν « χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδιν »· ὁ δὲ Εὐστάθιος σχεδὸν ἐπαναλαμβάνει τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐν Ἰλ. Ξ, σελ. 978, 10, λέγων· « καὶ τοῦτο ἡ περὶ αὐτοῦ ἱστορία, λέγουσα ὅτι ὁ κύμινδις ὀλιγάκις φαίνεται, οἰκεῖ γὰρ ὄρη, μέγεθος ὅσον φασσοφόνος ἱέραξ τὴν ἰδέαν λεπτὸς καὶ μακρός.

κύμινδιν δὲ καλοῦσιν Ἴωνες αὐτόν. Οὗτος (*) ἡμέρας μὲν οὐ φαίνεται διὰ τὸ μὴ βλέπειν ὀξύ, τὰς δὲ νύκτας θηρεύει ὡς οἱ ἀετοὶ καὶ μάχεται πρὸς τὸν ἀετὸν οὕτω σφοδρῶς, ὥστε πολλάκις ἄμφω λαμβάνεσθαι ζῶντας ὑπὸ τῶν νομέων· νεοττεύει δὲ ἐν πέτραις καὶ σπηλαίοις· λέγει δὲ ἡ ἱστορία καὶ ὡς μέλας ἐστὶ χαλκίζων τὴν χροιάν, ὅθεν καὶ χαλκίς λέγεται ». Ὑπὸ ἄλλων δὲ λέγεται προσέτι strix uralensis, accipiter nocturnus κλ, περὶ ὧν ἴδε Friedreich ἐν τοῖς Realien in der Iliade und Odyssee s. 115.

ΧΑΜΑΙΛΕΤΗΣ, (χαμαί-ἀλέτης). Οὕτω λέγεται ἐν Τραπεζοῦντι ὁ κοινῶς λεγόμενος νερόμυλος, ὡς εἶπέ μοί τις τῶν φίλων· ὑπὸ δὲ τοῦ Στράβωνος 12, σελ. 556 (ἐκδ. Κορ.), λέγεται *ὑδραλέτης*. Φαίνεται ὅτι ὁ νερόμυλος ὠνομάσθη χαμαιλέτης ὑπὸ τῶν Τραπεζουντίων μετὰ τὴν τοῦ ἀνεμομύλου εὕρεσιν (γενομένην κατὰ Κοραῆ ἐν Ἀτακτ. τομ. 4, σελ. 348 τὸν τρίτον ἢ ἑνδέκατον μ. Χ. αἰῶνα) ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς ἀμφοτέρων, ἐπειδὴ ὁ ἀνεμόμυλος μὴ ἔχων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς τὸ ἀλευροποιητικὸν σύστημα ὡς πρὸς τὸν νερόμυλον εἶναι οὕτως εἰπεῖν ὑψαλέτης.

ΧΑΡΟΠΟΥΛΙ· ὅ ἐστι πτηνὸν τοῦ Χάρωνος, λέγεται ὁ *νυκτικόραξ* ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ, διότι οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι πιστεύουσιν ὅτι προμηνύει θάνατον εἰς ἐκεῖνον, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν οἰκίαν θὰ καθίσῃ καὶ φωνάξῃ· παράβαλε περὶ τούτου τὴν ἐμὴν περὶ ταφῆς διατριβὴν ἐν σελίδι 18η. Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲ ὡς θανάτου προμηνυτικὸν πτηνὸν ἐπιστεύετο, ὡς φαίνεται ἔκ τινος τοῦ Νικάρχου ἐπιγράμματος πεποιημένου εἴς τινα Δημόφιλον κακόφωνον, Anthol. Epigram. Jacobs σελ. 188. ἐπ. 22.

Νυκτικόραξ ᾄδει θανατηφόρον· ἀλλ᾿ ὅταν ᾄσῃ
Δημόφιλος, θνήσκει καὐτὸς ὁ νυκτικόραξ.

ΧΕΙΡΟΤΕΡΟΝ Ἢ ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ. Παράδοξον σημασίαν ἔχει τὸ συγκριτικὸν τοῦτο ἐν τῇ κοινῇ συνηθείᾳ· τίθεται δῆλον ὅτι ἀντὶ τοῦ *πλειότερον*, *περισσότερον* καὶ μάλιστα ἐν τῇ φράσει, τόσῳ χειρότερα· φρ. « αὐτὸς τρώγει χειρότερα ἀπὸ ἐμὲ »=πλειότερον, περισσότερον· « τόσον χειρότερα τὸν μι-

---

(*) Καὶ ταῦτα, ὡς καὶ τὰ ἀνωτέρω ἔλαβεν ὁ Εὐστάθιος ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλ᾿ ὁ Ἀριστοτέλης αὐτὰ λέγει περὶ ἄλλου πτηνοῦ, τῆς ὑβρίδος, καὶ οὐχὶ περὶ τῆς χαλκίδος.

σῶ, ὅσον φέρετε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον »· καὶ ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ ἔχει τοιαύτην σημασίαν τὸ pejus, ὡς παρ' Ὁρατίῳ ἐν ᾠδ. 4, 9, 50,

pejusque leto flagitium timet·

ὅπου ὁ Orelli προσθέτει ἀκόμη δύο ἄλλα παραδείγματα, ἓν ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ὁρατίου, Ἐπιστολ. 1, 17, 30-1, καὶ τὸ ἑπόμενον ἐκ τῶν Κικέρωνος Ἐπιστολ ad Fam. 7, 2 « oderam multo pejus hunc quam illum.

ΧΕΛΙΔΟΝΑ· χελιδών. Οὕτω λέγεται ἡ ὀπὴ τοῦ σιδήρου τοῦ προσηρμοσμένου ἐντὸς τῆς ὀπῆς τῆς ἄνω πέτρας τοῦ μύλου, ἔνθα εἰσέρχεται ἡ σιδηρᾶ ῥίζα τῆς ἀνέμης τῆς στρεφούσης τὴν πέτραν. Ἡ σημασία αὕτη τῆς λέξεως εἶναι ἀρχαϊκή, διότι τὸ ὄνομα χελιδὼν ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σημαῖνον τὸ κοίλωμα τῆς ὁπλῆς τῶν ἵππων, ὅπερ κατά τινα ὁμοιότητα πρὸς τὸ εἰρημένον σιδηροῦν ὄργανον λέγεται οὕτω, Ξενοφ. περὶ ἱππικῆς 1, 3' « αἱ μὲν γὰρ ὑψηλαὶ (ὁπλαὶ) πόρρω ἀπὸ τοῦ δαπέδου ἔχουσι τὴν χελιδόνα καλουμένην, αἱ δὲ ταπειναὶ ὁμοίως βαίνουσι τῷ τε ἰσχυροτάτῳ καὶ τῷ μαλακωτάτῳ τοῦ ποδός, ὥσπερ οἱ βλαισοὶ τῶν ἀνθρώπων »· Ἡσύχιος, « χελιδών· τὸ κοῖλον τῆς ὁπλῆς τῶν ἵππων, καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἄνωθεν τοῦ ἀγκῶνος τὸ κατὰ τὰς καμπάς »· πρβ. Πολ. ὀνομ. 1, 188 καὶ 199.

ΧΙΛΙΑΖΩ (χίλια). Μεταβατικῶς χιλιάζω τινὰ πράγματα=κάμνω αὐτὰ χίλια· ὁ δὲ ἀόριστος *ἐχίλιασα* καὶ μεταβατικῶς ὡς, « τὰ ἐχίλιασε »=τὰ ἔκαμε χίλια, καὶ ἀμεταβάτως οἷον, « ἐχίλιασαν »=ἐγένοντο χίλια. Ἐπειδὴ δὲ τὸ χίλια εἶναι ὁ μεγαλείτερος ἀριθμὸς καὶ θεωρεῖται τρόπον τινὰ ὡς τὸ τέλος παντων τῶν αὐξανομένων πραγμάτων, ἐντεῦθεν ὑπάρχει καὶ εὐχὴ « νὰ τὰ χιλιάσῃς »=νὰ τὰ κάμῃς χίλια, νὰ τὰ αὐξήσῃς εἰς τὸν μέγιστον τῶν ἀριθμῶν. Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις γίνεται ῥῆμα *χιλιόω* παρὰ τὸ χίλιοι, καὶ μάλιστα εἰς παθητικὸν τύπον, σημαίνει ὅμως ζημιοῦμαι χιλίας δραχμάς· Ἡσύχιος, « χιλιωθῆναι· χιλίας δραχμὰς ζημιωθῆναι ».

ΧΙΜΑΙΡΙΔΑ. Οὕτω λέγεται ἐν Κυθήροις ἡ νέα θήλεια αἲξ ἡ μὴ γεννήσασα ἔτι· ἐν Πάρῳ λέγεται *ῥιφάδα* ἤτοι ἔριφος. Ἀμφότεροι οἱ τῆς συνηθείας τύποι *χιμαιρίδα* καὶ *ῥιφάδα* κατὰ τὴν ἀρχαίαν γραμματικὴν ἀναλογίαν προῆλθον ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς χιμαιρὶς (γεν. ίδος) καὶ ἐριφὰς (άδος), ἂν καὶ ἐν

τοῖς λεξικοῖς τῆς ἀρχαίας ὑπάρχουσι μόνον οἱ τύποι *χίμαιρα* καὶ (ὁ καὶ ἡ) ἔριφος. Ὡς ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ *χιμαιρίδα* τίθεται ἐπὶ τῆς αἰγὸς τῆς μὴ ἔτι γεννησάσης, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Δωριεῦσιν τὸ *χίμαρος* ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ Θεοκρίτου εἰδυλλ. 1, 4 καὶ ἑξῆς·

αἴκα τῆνος ἕλῃ κεραὸν τράγον, αἶγα τὺ λαψῇ·
αἴκα δ' αἶγα λάβῃ τῆνος γέρας, ἐς τὲ καταρρεῖ
ἁ χίμαρος· χιμάρῳ δὲ καλὸν κρῆς, ἔστε κ' ἀμέλξῃς.

ΧΟΙΡΟΛΑΙΜΟΣ. Οὕτω λέγεται ἀσθένειά τις τῶν χοίρων, γινομένη περὶ τὸν λαιμὸν καὶ ὑπὸ τῆς ὁποίας ἀποθνήσκουσιν, ἂν δὲν τοὺς θεραπεύσωσιν οἱ χωρικοὶ ἐγκαίρως· θεραπεύονται δὲ ἀφ' οὗ ἀποτμηθῇ ἐπιτηδείως τὸ πάσχον μέρος. Ἡ ἀσθένεια αὕτη ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων *βράγχος* καὶ ἐκτίθεται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ τῶν ζώων ἱστορίᾳ, 8, σελ. 242, 11, ὡς ἑξῆς· « τῶν δὲ τετραπόδων αἱ μὲν ὕες νοσήμασι μὲν κάμνουσι τρισίν, ὧν ἓν μὲν καλεῖται βράγχος, ἐν ᾧ μάλιστα τὰ περὶ τὰ βράγχια καὶ τὰς σιαγόνας φλεγμαίνει. γίνεται δὲ καὶ ὅπου ἂν τύχῃ τοῦ σώματος· πολλάκις γὰρ τοῦ ποδὸς λαμβάνεται, ὁτὲ δ' ἐν τῷ ὠτί. γίνεται δὲ σαπρὸν εὐθὺς καὶ τὸ ἐχόμενον, ἕως ἂν ἔλθῃ πρὸς τὸν πλεύμονα· τότε δὲ ἀποθνήσκει. ταχὺ δὲ αὐξάνεται· καὶ οὐθὲν ἐσθίει, ὅταν ἄρξηται τὸ πάθος κἂν ὁσονοῦν. ἰῶνται δὲ οἱ ὑοβοσκοί, ὅταν αἴσθωνται μικρὸν ὄν, ἄλλον μὲν οὐθένα τρόπον, ἀποτέμνουσι δ' ὅλον ».

ΧΟΧΛΑΚΑΣ. Οὕτω λέγεται ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ παραλία τις κειμένη κατέναντι τοῦ βορείου ἀνέμου, ἔνθα ὁ τῶν κυμάτων συρμὸς ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν ἀκτὴν χοχλαδίων κάμνει θόρυβον μέγαν. Ἡ λέξις χοχλακᾶς ἢ κοχλακᾶς μεταφερομένη εἰς τὸν ἀρχαῖον τύπον εἶναι χόχλαξ ἢ κόχλαξ καὶ ἔχει σημασίαν περιληπτικήν, ὡς τὸ ἄλλο τῆς συνηθείας ὄνομα τὸ ὅμοιον κατὰ τὸν τύπον καὶ ἀνάλογον κατὰ τὴν σημασίαν ἁρμακᾶς=ἕρμαξ=σωρὸς πετρῶν· καὶ χοχλακᾶς=χόχλαξ=μέρος, ἔνθα ὑπάρχουσι πολλὰ κοχλάδια, ἔπειτα καὶ σωρὸς κοχλαδίων. Ἄλλος τύπος τοῦ χόχλαξ ἢ κόχλαξ εἶναι ὁ παρὰ Θουκ. 4, 26, *κάχληξ*· « ἐπίπονος δ' ἦν τοῖς Ἀθηναίοις ἡ φυλακὴ σίτου τε ἀπορίᾳ καὶ ὕδατος· οὐ γὰρ ἦν κρήνη ὅτι μὴ μία ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει τῆς Πύλου, καὶ αὕτη οὐ μεγάλη, ἀλλὰ διαμώμενοι τὸν *κάχληκα* οἱ πλεῖστοι ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ἔπινον οἷον εἰκὸς ὕδωρ ».

ΧΟΧΛΑΚΙΖΩ. Ῥῆμα οὐδέτερον λεγόμενον ἐπὶ τοῦ ζέοντος

ὕδατος· φρ. « χοχλακίζει τὸ νερόν »· καὶ κατὰ συνεκδοχὴν ἐπὶ τῆς χύτρας ἢ τοῦ λέβητος, ἀντὶ τοῦ ἐν αὐτοῖς ζέοντος ὕδατος. ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. 4, σελ. 690 ἐσημείωσε τοὺς τύπους *χοχλακῶ καὶ χοχλάζω*.

ΧΩΜΑΤΙΖΩ. Χωματίζειν λέγεται τὸ θέτειν χῶμα ἐπὶ τῶν δωμάτων τῶν οἰκιῶν, ὅσων αἱ στέγαι εἶναι κατεσκευασμέναι ἄνευ κεράμου· φρ. « ἐχωματίσαμεν τὰ δώματά μας, ὅτε ἦτο καιρός ». Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *χοῦς* ἐλέγετο ἰδίᾳ τὸ ἐπιβαλλόμενον *χῶμα*, ἐξ οὗ τὸ χωματίζω· Ἡσύχιος· « χοῦς τὸ ἐπιβαλλόμενον τῷ ὀρόφῳ χῶμα.

ΧΩΜΑΤΙΣΤΡΑ. Τὸ μέρος τῆς γῆς, ἐξ οὗ ἐξάγουσι χῶμα πρὸς χωμάτισμα τῶν δωμάτων τῶν οἰκιῶν.

Ψ.

ΨΑΡΟΓΗ. Οὐδέτερον ἐπίθετον ἀντὶ τοῦ ψαρόγαιον (ψαρὰ γῆ), ἀποδιδόμενον εἰς τὰ χωράφια, ὅταν ἔχωσι ξηρὰν καὶ τεφρώδη γῆν. Ὁμοίως λέγουσι *φυρρόγη*(αιον, ὅ ἐστι πυρρόγαιον (πυρρὰ γῆ), τὸ χωράφιον, ὅπερ ἔχει σκληρὰν καὶ πυρρὰν γῆν.

ΨΙΧΟΛΟΓΟΣ (ψῖχας — λέγω). Κατὰ λέξιν σημαίνει τὸν συλλέγοντα τὰς ψῖχας ἢ τὰ ψιχία· σημαίνει δὲ κυρίως ἀγγεῖον, ἐν ᾧ συλλέγονται τὰ διάφορα φρόκαλα τῆς οἰκίας πρὸς ἀπόρριψιν· παράβαλε τὴν λέξιν τρυπολόγος.

ΨΥΧΗ. Παρὰ τὰς σημασίας τοῦ ὀνόματος ψυχή, ἃς ἐσημείωσεν ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις τομ. 2, σελ. 396 καὶ 4, σελ. 705, ἐν Σμύρνῃ λέγεται προσέτι καὶ ἐπὶ τοῦ στομάχου, ὅθεν λέγουσι « μὲ πονεῖ ἡ ψυχή μου » ἀντὶ τοῦ « μὲ πονεῖ τὸ στομάχι μου ». Ἐκ τούτου ἔμπλαστρόν τι τοῦ στομάχου ἐξωτερικῶς κατὰ τὸ προκάρδιον τιθέμενον λέγεται πάλιν ἀλλαχοῦ *ἀντίψυχον*, μέσον θεραπευτικὸν τῆς ἰατρικῆς τῶν γυναικῶν. Ἡ σημασία αὕτη τῆς λέξεως εἶναι ἀρχαϊκή, διότι ἐκτὸς τῆς πνευματικῆς ἀρχῆς ἐσήμαινε προσέτι, ὡς εἶναι γνωστόν, ἡ λέξις καὶ τὴν ζωϊκὴν ἀρχήν, ἧς καὶ ἕδραν ἐν τῷ σώματι ὥριζον· καὶ ὁ Ὅμηρος ἤδη ἐδῶ κάπου κατὰ τὸν στόμα-

χον τάσσει τὴν ἕδραν τῆς ζωϊκῆς ἀρχῆς, τῆς ψυχῆς, λέγων ἐν Ἰλ. Χ, 324—5

φαίνετο δ', ᾗ κληῖδες ἀπ' ὤμων αὐχέν' ἔχουσιν,
λαυκανίην, ἵνα τε ψυχῆς ὤκιστος ὄλεθρος.

Ἔμεινε λοιπὸν ἐν τῇ συνηθείᾳ, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ ὑποτιθεμένη ἕδρα νὰ ὀνομάζηται *ψυχή*.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ.

ΑΠΟ. Εἰς τὰ ἐν σελ. 11, παραδείγματα τῆς *ἀπὸ* προθέσεως προσθετέα καὶ ἡ φράσις· « *ἀπὸ θεμελιοῦ* »=ἐκ θεμελίων· « ἔχτισαν τὸν τοῖχον ἀπὸ θεμελιοῦ ». Ἐνταῦθα σημειῶ καὶ τὴν φράσιν *βάλλω θεμέλιο(ν* ἢ *θεμέλια*, ἥτις λέγεται ἐπὶ τῆς καταθέσεως εἰς βάθος τῶν πρώτων θεμελίων λίθων, ἐφ' ὧν θέτοντες ἄλλους μέλλουσι νὰ ἐποικοδομήσωσι· τὸ δὲ *θεμελιώνω* εἶναι γενικώτερον=κτίζω θεμέλια. Καὶ ὁ Ὅμηρος μετεχειρίσθη τὸ αὐτὸ ῥῆμα ἀλλὰ συνθέτως καὶ μέσως ἐν Ἰλ. Ψ, 255,

τορνώσαντο δὲ σῆμα, θεμείλιά τε προβάλοντο
ἀμφὶ πυρήν.

ΑΥΤΑΣΜΑ. Τὸ αὐτάσμα ἐγένετο ἐκ παραφθορᾶς ἐκ τοῦ αὐτόζυμα, ὅ ἐστιν αὐτόζυμον· λέγεται δὲ αὐτάσμα ἐν τῇ συνηθείᾳ εἶδός τι ἄρτου, ὅστις κατασκευάζεται μὲν ἄνευ προζυμίου, ἀλλ' ἀναβαίνει μόνος του, γίνεται δῆλον ὅτι αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἔνζυμος, αὐτόζυμος. Τὸ αὐτάσμα δυνάμεθα ἀρχαϊκώτερον νὰ ἐπονομάσωμεν *αὐτοζυμίτην ἄρτον*, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ τὸ ἁπλοῦν *ζυμίτης* εἶναι εὔχρηστον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ (Πολ. ὀνομ. 6, 72).

ΔΙΑΛΑΛΩ. Ἐν Σμύρνῃ παρὰ τοῖς δυτικοῖς τὸ κηρύσσειν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μέλλοντά τινα γάμον πρὸς φανέρωσιν, ἂν ὑπάρχει, κωλύματός τινος λέγεται *διαλαλῶ* γερμ. proclamiren· φρ. « τὸν ἐδιαλάλησαν τρεῖς φορὰς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ».

ΔΡΑΓΚΩΝΟΜΑΙ. Τὸ ῥῆμα τοῦτο σώζεται ἐν τοῖς τοῦ Βώ-

λου χωρίοις καὶ εἶναι εὔχρηστον μόνον ἐν τῇ ἑξῆς τῶν γυναι-
κῶν κατάρᾳ· « νὰ καῇ καὶ νὰ δραγκωθῇ ». Πιθανὸν φαίνεται
ὅτι τὸ δραγκώνομαι εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ ὑπὸ Κοραῇ ἀναγρα-
φὲν ἐν Ἀτάκτοις τομ. 4, σελ. 104, *δρογκῶ*, ὅπερ, ὡς λέγεται
ὑπὸ Κοραῇ, εἶναι ξένη λέξις, τὸ τῆς γερμανικῆς drängen=
θλίβειν.

ΖΑΜΑΚΩΝΟΜΑΙ. Τὸ ῥῆμα τοῦτο εἶναι εὔχρηστον ἐν τοῖς
τοῦ Βώλου χωρίοις καὶ σημαίνει, καταβάλλομαι ὑπὸ τῶν πό-
νων, σωματικῶν ἀλγηδόνων. Εἶναι δὲ σύνθετον ἐκ τῆς *διὰ*
προθέσεως, ἥτις κατὰ διαλεκτισμὸν ἐγένετο *ζὰ* καὶ τοῦ μα-
κώνω—μαι· τὸ δὲ μακώνω εἶναι τῆς αὐτῆς ῥίζης (μακ), τῆς
ὁποίας καὶ τὰ τῆς λατινικῆς **macer, macero**. Κατὰ λέξιν λοι-
πὸν σημαίνει γίνομαι ἰσχνός, καταβάλλομαι, ἐξασθενῶ.

ΚΛΗΡΑ. Θηλυκῶς, ἡ κλήρα. Λέγονται δὲ οὕτως ἐν τῇ
συνηθείᾳ τὰ τέκνα πρὸς τὴν πατρικὴν οὐσίαν, τὴν ὁποίαν μέλ-
λουσι μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων των νὰ λάβωσι· φρ.
« δὲν ἔκαμε κλήραν » — « δὲν ἄφησε κλήραν »· καὶ ἐπὶ κα-
τάρας· « νὰ μὴ τοῦ μείνῃ κλήρα ». Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ
τὸ ἀρσενικὸν ὄνομα κλῆρος λέγεται μόνον κατ' ἀντίστροφον
χρῆσιν, οὐχὶ δῆλον ὅτι ἐπὶ τῶν κληρονομούντων προσώπων,
ἀλλ' ἐπὶ τῶν κληρονομουμένων πραγμάτων· μόνον δὲ τὸ ἐ-
πίθετον *ἐπίκληρος* λέγεται ἐπὶ προσώπων, ὅ ἐστιν « ἡ ἐπὶ
παντὶ τῷ *κλήρῳ* τρεφομένη θυγάτηρ περιόντος τε τοῦ πατρὸς
καὶ ἀποθανόντος », Πολυδ. ὀνομ. 3, 33. Ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις
δημοτικοῖς ᾄσμασιν ἀπαντᾷ τὸ κλήρα ὡς συνώνυμον τοῦ υἱός,
Passow, P. Carm. σελ. 366,

Τηρᾶτε τοῦ διαβόντρ' ὁ γυιός, τῆς μάντισσας ἡ κλήρα
δὲν κλαίει τὴ ζωΐτσα του, ποὔθελαν τὸν σκοτώσουν,
μόν' κλαίει τὸ ξεφόρτωμα . . . .

Ἐντεῦθεν γίνονται καὶ τὰ ὀνόματα ἄκληρος ἢ ἄκλερος=ἄτε-
κνος, ἄπαις, καὶ ξεκληρία=καταστροφή, θάνατος τῶν τέκνων.

ΚΡΙΘΑΡΙΤΗΣ. Οὕτω καλεῖται ὁ κρίθινος ἄρτος, ὅστις κοι-
νῶς λέγεται κρίθινον ψωμί. Ἔπειτα λέγεται καὶ εἶδός τι πε-
πονίου ἔχοντος ἐπὶ τοῦ δέρματος κριθαροειδῆ στίγματα.

ΛΑΤΑΡΙ, (ἐλαύνω, ἐλατήρ, λατάρι(ον). Οὕτω λέγεται ἐν
τῇ συνηθείᾳ τὸ ἀρσενικὸν ζῶον τὸ διατηρούμενον ἐν τῇ ἀγέ-
λῃ πρὸς ὄχευσιν τῶν θηλέων· τὸ λατάρι λέγεται ὑπὸ τῶν ἀρ-
χαίων *ὀχεῖον*.

ΠΟΔΟΛΥΣΣΑ. Ἀσθένειά τις τῶν κυνῶν, ὁμοία πρὸς τὴν

λύσσαν. Ὅταν καταληφθῶσιν ὑπ' αὐτῆς οἱ κύνες, τρέμουσι καθ' ὅλον τὸ σῶμα καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς πόδας, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία τῆς νόσου· προσβάλλει δὲ κυρίως τὸν ἐγκέφαλον τούτων τῶν ζώων καὶ οἱ κύριοι τῶν παθόντων κυνῶν προστρίβουσί πως ἐπὶ τοῦ δέρματος τοῦ κρανίου πεπυρακτωμένον σίδηρον πρὸς θεραπείαν αὐτῶν.

ΠΡΟΒΥΖΑΝΩ. Τὸ προβυζάνω λέγεται μεταβατικῶς καὶ ἀμεταβάτως ἐν τῇ συνηθείᾳ ὡς καὶ τὸ ἁπλοῦν βυζάνω, ἀμφότερα δὲ πάλιν ἀναλόγως πρὸς τὸ τῆς ἀρχαίας *θηλάζω* τιθέμενον καὶ ἐπὶ τῆς μητρὸς τῆς παρεχούσης τὸν μαστὸν καὶ ἐπὶ τοῦ παιδὸς τοῦ θηλάζοντος αὐτόν. Τὸ ἁπλοῦν βυζάνω λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ καὶ βυζαίνω καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἀσαφείας δυνάμεθα τὸν ἕτερον τῶν τύπων νὰ μεταχειρισθῶμεν μεταβατικῶς καὶ τὸν ἕτερον ἀμεταβάτως, ὡς ἔχει καὶ ἡ γερμανικὴ γλῶσσα τὸ **säugen** καὶ **saugen**, καὶ ἡ λατινικὴ ἐνίοτε τὸ **lactare** καὶ **lactêre**. Καὶ ἐπειδὴ ὁ λαὸς δὲν συνεθίζει νὰ πλάττῃ τύπους χάριν ἁπλῆς μόνον ποικιλίας, πιθανὸν εἶναι ὅτι μεταξὺ τῶν δύο τύπων διακρίνει διαφοράν τινα, τὴν ὁποίαν ὅμως ἐγὼ δὲν ἔτυχα νὰ ἀκούσω. Κυριολεκτεῖται δὲ τὸ προβυζάνω ἐπὶ τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων, ὅταν ὁ ποιμὴν ἀφίνων τὰ ἐρίφια καὶ ἀρνία νὰ βυζάξωσιν ὀλίγον ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς μητρός των, ἔπειτα ἀμέλγῃ τὸ ἐπίλοιπον δι' ἄλλην χρείαν.

ΣΥΒΑΖΩ, ὅ ἐστι συμβιβάζω. Οὕτω λέγεται ἐνεργητικῶς τὸ εἴς τινα μέρη τῆς Ἑλλάδος κοινῶς λεγόμενον ἀρραβωνίζω, ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι λέγουσιν ἐγγυᾶν, ἁρμόζειν καὶ ἐνίοτε μνηστεύειν.

ΧΩΣΤΙΤΗΣ, (χώννυμι). Οὕτω λέγεται ἐν τοῖς χωρίοις τῆς νήσου Πάρου εἶδός τι μύκητος λαβόντος τὴν ὀνομασίαν ἐκ τούτου, ὅτι εὕρηται κεχωσμένος ἐντὸς τοῦ χώματος, χωστός, *χωστίτης*· τοὺς δὲ δηλητηριώδεις μύκητας ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ ἐπονομάζουσι *πικραμαρίτας*.

ΠΙΝΑΞ

ΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΑΝΑΓΡΑΦΕΙΣΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΝΗΘΕΙΑΣ ΕΝ ΤΗι ΠΑΡΟΥΣΗι ΣΥΛΛΟΓΗι ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ.

Α.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελ.	στιχ.	
7	20,	καρκῖνον, διορθωτέον εἰς καρκίνον.
8	36,	Gründzuge » » Grundzüge.
»	37,	Vergleichende » » vergleichende, καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ ἀπαντᾷ ἐπίθετον τῆς γερμανικῆς γλώσσης μὲ τοιοῦτον σφάλμα.
11	16, ἐν	τέλει, ἐξ-έλιπε » » ἐ-ξέλιπε, καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ ἡ ἐξ καὶ πρὸς ἐν τέλει τοῦ στίχου ἀπαντᾷ, χωριστέα οὕτως ἑπομένου φωνήεντος μετὰ τὸ τελικὸν σ καὶ ξ.
15	14,	ἁρμώσεις » » ἁρμόσεις.
20	45,	ὑδαρὰ » » ὑδαρῆ.
23	4,	λάγινος » » λάγυνος.
82	1,	φέρετε » » φέρεται.

Σημ. Σφάλματά τινα ὑπάρχουσι καὶ εἰς τὴν στίξιν, οἷον ἀντὶ ἄνω στιγμῆς ἢ κόμματος ἔμεινε κάτω στιγμή. — Ὑπό τινα κεφαλαῖα ἀφέθη ἐξεπίτηδες τὸ ὑπογεγραμμένον ι, ἵνα μὴ διὰ τῆς προσγραφῆς αὐξηθῇ ἡ σύγχυσις ἡ προερχομένη καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοῦ τόνου ἐκ τῶν διὰ κεφαλαίων γραφεισῶν λέξεων.

